

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

VIEŠOJO VALDYMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA

KAMILĖ LIONIKAITĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

**VIEŠOJO SEKTORIAUS ORGANIZACIJŲ ANTIKORUPCINĖS APLINKOS
KONCEPTUALIZAVIMAS: SISTEMINĖ LITERATŪROS ANALIZĖ**

Darbo vadovė: doc. dr. Rita Toleikienė

Šiauliai, 2025

**Vilniaus universiteto studijuojančiojo,
teikiančio baigiamąjį darbą, GARANTIJA**

WARRANTY
of Vilnius University Student Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Kamilė Lionikaitė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Viešojo valdymo <i>Public Management</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimas: sisteminė literatūros analizė <i>Conceptualization of the anti-corruption environment of public sector organizations: a systematic literature analysis</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Kamilė Lionikaitė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

Embargo laikotarpis
Embargo Period

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / *months*

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

TURINYS

ĮVADAS	5
1. TEORINIS VIEŠOJO SEKTORIAUS ORGANIZACIJŲ ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KONCEPTAS.....	9
1.1. Antikorupcinės aplinkos koncepto teorinis pagrindimas	9
1.2. Antikorupcinės aplinkos kūrimo modeliai valstybėje ir organizacijoje: strategijos ir priemonės	15
1.3. Antikorupcinė aplinka valstybėse: empirinių tyrimų analizė ir praktika	23
2. VIEŠOJO SEKTORIAUS ORGANIZACIJŲ ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KONCEPTUALIZAVIMO TYRIMO METODOLOGIJA	29
2.1. Bendroji tyrimo koncepcija	29
2.2. Literatūros analizės metodai ir jų vieta tyrime	31
2.3. Sisteminė literatūros analizė.....	35
2.3.1. Mokslinių šaltinių atrankos kriterijai	36
2.3.2. Duomenų paieškos strategija	37
2.3.3. Publikacijų atranka	38
3. VIEŠOJO SEKTORIAUS ORGANIZACIJŲ ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KONCEPTO IR TYRIMO KRYPTIŲ OPERACIONALIZACIJA, TAIKANT SISTEMINĘ LITERATŪROS ANALIZĘ. REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS.....	42
3.1. Mokslinių straipsnių charakteristika	42
3.2. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos metodologinės prieigos ir tyrimų kryptys	45
3.3. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimas.....	47
3.4. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos strategijų ir priemonių analizė	52
DISKUSIJA	57
IŠVADOS	60
REKOMENDACIJOS	61
LITERATŪROS SĄRAŠAS	62
PRIEDAI	67

Lionikaitė, K. (2025). Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimas: sisteminė literatūros analizė. Magistro darbas. Vilniaus universitetas, Šiaulių akademija, Šiauliai.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojamas viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptas, tyrimų kryptys. Darbo tikslas – atlikus viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimą, taikant sisteminės literatūros apžvalgos metodą, atskleisti šio reiškinių tyrimų kryptis ir metodologines prieigas. Tikslui pasiekti pasirinktas sisteminės literatūros analizės metodas. Darbe panaudoti 99 šaltinių, iš kurių 90 užsienio kalba.

Darbo struktūra apima tris dalis. Pirmoji dalis skirta teoriniam viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos nagrinėjimui, apimant įvairius kūrimo modelius, strategijas, priemones ir politikas tiek valstybiniu, tiek organizaciniu lygmeniu.

Antroji dalis – metodologinė dalis – detaliai aprašo pasirinktos sisteminės literatūros analizės metodiką: pristatoma bendroji tyrimo koncepcija, literatūros analizės metodai ir jų vieta tyrime, aprašomi ir pateikiami mokslinių šaltinių atrankos kriterijai, duomenų paieškos strategija. Pagal iš anksto išsikeltus straipsnių atrankos kriterijus, rasta 3060 straipsnių. Galiausiai straipsniai buvo atrinkti atidžiai analizuojant jų pavadinimus ir santraukas, jų liko 205. Perskaičius ir išanalizavus pilno teksto dokumentus į sisteminę literatūros analizę pateko 67 straipsniai.

Trečiojoje dalyje pateikiami sisteminės literatūros analizės rezultatai. Pateikiama mokslinių straipsnių charakteristika, kuri apima autorių straipsnių geografinį pasiskirstymą, temos populiarumą pagal metus, mokslinės kryptys. Išskirtos viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos metodologinės prieigos ir tyrimų kryptys, išanalizuotas viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimas, pateikta rastų antikorupcinių strategijų ir priemonių analizė, išskirtos jų įgyvendinimo problemos.

Darbas užbaigiamas diskusija, kurioje apibendrinami pagrindiniai tyrimo rezultatai, pateikiamos išvados ir praktinės rekomendacijos, galimos ateities tyrimų kryptys.

Raktiniai žodžiai: antikorupcinė aplinka, antikorupcinė politika, atsparumas korupcijai, korupcijos prevencija, skaitmeninė antikorupcija, viešojo sektoriaus organizacija, konceptualizavimas, konceptas, sisteminė literatūros analizė.

Lionikaitė, K. (2025). Conceptualization of the anti-corruption environment of public sector organizations: a systematic literature analysis. Master thesis. Vilnius university, Academy of Siauliai, Siauliai.

SUMMARY

The master's thesis analyzes the concept of the anti-corruption environment of public sector organizations, research directions. The aim of the thesis is to reveal the research directions and methodological approaches of this phenomenon after conceptualizing the anti-corruption environment of public sector organizations, applying the systematic literature review method. To achieve the goal, the method of systematic literature analysis was chosen. The work uses 99 sources, 90 of which are in foreign languages.

The structure of the work includes three parts. The first part is devoted to the theoretical examination of the anti-corruption environment of public sector organizations, including various development models, strategies, tools and policies at both the state and organizational levels.

The second part - the methodological part - describes in detail the methodology of the selected systematic literature analysis: the general concept of the study is presented, the methods of literature analysis and their place in the study, the criteria for the selection of scientific sources, the data search strategy are described and presented. According to the pre-set article selection criteria, 3060 articles were found. Finally, the articles were selected by careful analysis of their titles and abstracts, leaving 205. After reading and analyzing the full-text documents, 67 articles entered the systematic literature review.

The third part presents the results of the systematic literature analysis. The characteristics of the scientific articles are presented, which includes the geographical distribution of the authors' articles, the popularity of the topic by year, and scientific directions. The methodological access and research directions of the anti-corruption environment of public sector organizations are identified, the conceptualization of the anti-corruption environment of public sector organizations is analyzed, the analysis of found anti-corruption strategies and measures is presented, and the problems of their implementation are identified.

The paper concludes with a discussion summarizing the main results of the research, presenting conclusions and practical recommendations, and possible directions for future research.

Keywords: anti-corruption environment, anti-corruption policy, resistance to corruption, prevention of corruption, digital anti-corruption, public sector organization, conceptualization, concept, systematic literature analysis.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1.1.1 pav. Literatūroje naudojamų antikorupcinės aplinkos sąvokų tarpusavio ryšys.....	14
1.2.1 pav. Pagrindinės antikorupcinės priemonės viešojo sektoriaus organizacijoje	19
1.2.2 pav. Antikorupcinės aplinkos kūrimas valstybės ir organizacijos kontekste: strategijų ir priemonių sąveika.....	20
1.2.3 pav. Antikorupcinės aplinkos palaikymas viešojo sektoriaus organizacijose: pagrindiniai aspektai.....	21
1.3.1 pav. Esminiai viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos pokyčiai 2004–2024 m. laikotarpyje.....	27
1.1.1 pav. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimo tyrimo schema.....	30
2.3.2 pav. Straipsnių atrankos strategija.....	38
3.1.1 pav. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos temos populiarumas 2004-2024 m. laikotarpyje.....	42
3.1.2 pav. Valstybės, kuriose nagrinėjama viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema.....	43
3.2.1 pav. Metodologinės prieigos naudojamos tyrimuose viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema.....	45
3.3.1 pav. Antikorupcinės aplinkos sąvokų ryšys pagal turinį ir rezultata.....	49
3.3.2 pav. Antikorupcinės aplinkos koncepto sąvokų vartojimas pagal laikotarpį ir regioną.....	50
3.4.1 pav. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos strategijų naudojimas pagal autorių procentais.....	52
3.4.3 pav. Antikorupcinių strategijų, priemonių tipų ir temos sąvokų ryšys.....	53

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.1.1 lentelė. Antikorupcijos konceptas.....	10
1.2.1 lentelė. Agentūros ir įstatymai, reglamentuojantys kovą su korupcija Europos Sąjungoje.....	16
1.3.1 lentelė. Danijos, Singapūro ir Lietuvos geroji antikorupcinės aplinkos kūrimo praktika.....	26
2.1.1 lentelė. Dedukcinė ir indukcinė tyrimo tipologija: pagrindiniai skirtumai.....	31
2.2.2 lentelė. Literatūros analizės metodai.....	32
2.3.1 lentelė. Sisteminių literatūros analizės privalumai ir trūkumai.....	35
2.3.1.1 lentelė. Mokslinių šaltinių atrankos kriterijai.....	36
2.3.2 lentelė. Mokslinių publikacijų atranka pagal nustatytas paieškos frazes.....	39
3.1.1 lentelė Mokslinės kryptys, kuriose nagrinėjama viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema.....	44
3.1.2 lentelė. Viešojo sektoriaus organizacijos, kuriose atliekami tyrimai viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema.....	44
3.2.1 lentelė. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų metodai ir imtys.....	46
3.2.2 lentelė. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptys.....	46
3.3.1 lentelė. Teorijos, kuriomis aiškinamas viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptas.....	47
3.4.1 lentelė. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos strategijos ir priemonės.....	52
3.4.4 lentelė. Antikorupcinių strategijų įgyvendinimo problemos.....	54

PAGRINDINIAI TERMINAI IR SĄVOKOS

Antikorupcinė aplinka – tai aplinka, kuri apibūdina bendrą socialinę, politinę ir ekonominę sistemą (Terracino, 2007; Vian, 2020), kurioje korupcija yra netoleruojama ir yra veiksmingai su ja kovojama (Weisel ir Shalvi, 2015). Tokia aplinka apima antikorupcines strategijas, kietąsias ir minkštąsias priemones, o tokios sąvokos kaip antikorupcinė politika, korupcijos prevencija, atsparumas korupcijai ir skaitmeninė antikorupcija padeda labiau suprasti šį reiškinį.

Antikorupcinė politika – tai įrankis, kuriuo siekiama sukurti tokią aplinką, kurioje korupcija nebūtų toleruojama ir būtų neįmanoma (Junusbekova ir Khamitov, 2021); Tai sistemingas, kompleksinis ir nuolatinis valstybės bei jos institucijų veiksmų (daugiausiai įstatymų) rinkinys, kuriuo siekiama užkirsti kelią korupcijai, ją iširti ir pašalinti. Ši politika sukuria pagrindą, ant kurio formuojasi antikorupcinė kultūra ir institucijos, kurios yra atsparios korupcijai (Nurhidayat ir Kusumasari, 2018).

Atsparumas korupcijai – sąvoka, taikoma korupcijos reiškiniui, apibūdina gebėjimą atsilaikyti prieš korupcinę įtaką, atsispirti pagundoms ir išlikti sąžiningam. Atsparumas korupcijai pabrėžia sistemos gebėjimą atsilaikyti prieš korupciją, t. y. sugebėjimą identifikuoti, užkirsti kelią ir reaguoti į korupcinius veiksmus (Leitao, 2016).

Korupcijos prevencija – pabrėžia sisteminį požiūrį į kovą su korupcija ir apima įvairias priemones, kurios prisideda prie kelio užkirtimo korupcijai. Tai gali būti įstatymų kūrimas, skaidrumo didinimas, interesų konfliktų prevencija, etikos kodeksų įgyvendinimas ir kt. (Vaisvalavičiūtė, 2007; Leitao, 2016; Tacconi ir Williams, 2020; Vian, 2020).

Skaitmeninė antikorupcija – tai dar viena kovos su korupcija priemonė, kai korupcijos viešajame sektoriuje prevencijai, nustatymui ir baudžiamajam persekiojimui naudojamos skaitmeninės technologijos (pvz.: duomenų analizė, dirbtinis intelektas) (Mutungi, 2023).

Viešojo sektoriaus organizacija – tai iš valstybės ar savivaldybės biudžetų išlaikoma ir remiama organizacija, kurios tikslas yra teikti naudą visuomenei, užtikrinant žmonių gerovę (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2020).

Konceptualizavimas – tai bendra tam tikros temos idėja ar samprata, kuri sujungia visas jos savybes ar detales (Cambridge Dictionary, 2024).

Konceptas – tai abstrakti idėja, kuri apibūdina tam tikrą reiškinį, objektą, procesą ar savybę (Jabareen, 2009).

Sisteminė literatūros analizė – tai autoritetingas esamų įrodymų (tyrimų) aprašymas, naudojant patikimą, objektyvią, išsamią ir atkuriamą tyrimų praktiką. Šis metodas padeda suprasti didelius informacijos kiekius ir padeda atsakyti į klausimus, kas veikia, o kas ne. Sisteminės apžvalgos nustato neapibrėžtumo sritis ir nusako, kur buvo atlikta mažai arba visai nebuvo atlikta atitinkamų tyrimų, padeda nustatyti naujas tyrimų kryptis (UOW Library, 2024).

IVADAS

Temos pristatymas, aktualumas. Korupcijos reiškinyms siekia dar senovės graikų filosofo, tyrinėtojo ir gamtininko Aristotelio laikus (apie 300–400 m. pr. Kr.). Tuometiniai mokslininkai savo tyrinėjimuose pabrėžė korupcijos neišvengiamumą, kiti – jos būtinybę (Lopez-Claros, Dahl, Groff, 2020). Šiandieniniais laikais plačiai pripažįstama, kad korupcija apibrėžiama kaip piktnaudžiavimas valstybine tarnyba siekiant asmeninės naudos, įskaitant kyšininkavimą, nepotizmą ir neteisėtą pasisavinimą (Farrales, 2005). Tai taip pat apibrėžiama, kaip neteisėtos asmenų ar grupių pastangos įgyti įtakos biurokratijos veiksams, korupcija gali egzistuoti esant bet kokiai valdymo formai, bet kurioje šalyje ar valstybėje ir bet kuriuo metu. Svarbus akcentas – korupcija gali apimti viešąjį ir privatų sektorius (Lopez-Claros, Dahl, Groff, 2020).

Visame pasaulyje daugybė organizacijų, įmonių ir įstaigų tiek privačiame, tiek viešajame sektoriuje vienaip ar kitaip korupciją identifikuoja kaip neigiamą reiškinį – tai tapo mokslininkų tyrimų objektu. Viešajame sektoriuje buvo suformuluotos teorijos, kuriomis siekiama sumažinti korupcijos reiškinius. Čia išryškėja antikorupecinės aplinkos kūrimas, pasitelkiant įvairias strategijas ir priemones (Matei and Matei, 2011).

Antikorupecinė aplinka viešajame sektoriuje yra ypač svarbi, nes užtikrina skaidrumą, viešųjų paslaugų kokybę ir pasitikėjimą institucijomis (Lopez-Claros, Dahl, Groff, 2020). Korupcija viešajame sektoriuje gali sukelti reikšmingas socialines, ekonomines ir politines pasekmes (Farrales, 2005), todėl jos prevencija yra pamatinė geros valdymo praktikos dalis (Lopez-Claros, Dahl, Groff, 2020). Tačiau pačios antikorupecinės aplinkos koncepcija yra daugialypė, nes apima ne tik politiką ir teisės aktus, bet ir organizacinę kultūrą, vertybes bei darbuotojų elgesį (Resende, Porto ir Gracia, 2023; Barbabela, 2024). Dėl šio sudėtingumo reikia ne tik stebėti ir vertinti esamus antikorupecinius mechanizmus, bet ir gilintis į tai, kas iš tikrųjų sudaro antikorupecinės aplinkos pagrindą bei kokie jos elementai padeda pasiekti efektyvių rezultatų (Barbabela, 2024).

Antikorupecinė aplinka – tai konceptas. Konceptas mokslinėje literatūroje apibrėžiamas kaip abstrakti idėja, kuri apibūdina tam tikrą reiškinį, objektą, procesą ar savybę (Jabareen, 2009). Paprastai konceptas naudojamas kaip pažinimo, apmąstymo ar komunikacijos įrankis, leidžiantis struktūruoti žinias ir perteikti jas kitiems. Pavyzdžiui, Swedberg (2016), konceptą apibrėžia kaip minties struktūrą arba protinę kategoriją, kuri padeda suprasti sudėtingas realybes.

Nors teorijų apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupecinės aplinkos konceptą yra, tačiau trūksta atliktų tyrimų šia tema. Viena iš tyrimų trūkumo priežasčių – tikslių apibrėžimų ir sąvokų trūkumas. Antikorupecinės aplinkos apibrėžimas yra siejamas su tokiais sąvokomis kaip antikorupecijos politika, atsparumas korupcijai, korupcijos prevencija ir skaitmeninė antikorupecija. Šios sąvokos sudaro kontekstą, kuris apima visus pagrindinius viešojo sektoriaus organizacijų antikorupecinės aplinkos aspektus. Kiekviena sąvoka padeda atskleisti skirtingas antikorupecinės aplinkos dimensijas ir užtikrina, kad tyrime būtų išanalizuoti tiek struktūriniai, tiek praktiniai antikorupecijos aspektai, todėl labai svarbu atsižvelgti į visus literatūroje naudojamus terminus ir juos konceptualizuoti. Konceptualizacija yra procesas, kurio metu kuriami ir formuluojami konceptai. Tai apima reiškinų apibendrinimą, sąvokų kūrimą ir jų tarpusavio ryšių nustatymą. Kaip teigia Wacker (2008), konceptualizacija yra būtina, kad būtų sukurti aiškūs ir konkretūs teoriniai modeliai, padedantys suprasti tyrimo objektą. Konceptualizacijos procese atliekama idėjų analizė ir apibrėžimas, siekiant sukurti struktūruotą supratimą apie reiškinius (Wacker, 2008).

Konceptas ir konceptualizacija yra tarpusavyje susiję: konceptualizacija yra procesas, kurio metu sukuriama konceptai. Pavyzdžiui, Wacker (2008) nurodo, kad konceptai negali egzistuoti be konceptualizacijos, nes tai yra procesas, kuriame idėjos pereina iš abstraktaus į konkretų lygmenį. Tuo tarpu Shields ir Rangarajan (2013) teigia, kad konceptualizacija yra teorijos kūrimo pagrindas, nes būtent šiuo etapu idėjos ir teoriniai vienetai apibrėžiami taip, kad juos būtų galima naudoti tolimesnėje analizėje (Shields ir Rangarajan, 2013).

Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizacija leistų nuodugniau suprasti, kokie yra pagrindiniai antikorupcinės aplinkos komponentai ir kaip jie sąveikauja tarpusavyje. Temos konceptualizacija atliekama pasitelkiant sisteminę literatūros analizę. Sistemine literatūros analizė – mokslinių tyrimų duomenų sintezės metodas, kuris leidžia atlikti išsamius konkrečių tyrimų įrodymų įvertinimus (Pare, Trudel, Jaana ir Kitsiou, 2015). Apžvalga atliekama pagal itin griežtą ir iš anksto nustatytą procesą, kuriuo siekiama nustatyti, atrinkti ir kritiškai įvertinti atitinkamus tyrimus. Šios apžvalgos tikslas – apibendrinti dabartinės žinias tam tikra tema ir nustatyti esamos literatūros spragas. Rezultatas – esamų įrodymų sintezė, kuria remiantis priimami pagrįsti sprendimai arba atliekami tolesni tyrimai (Salomao, 2023).

Taigi, sisteminei analizei būdinga nuodugni konceptuali struktūrų analizė, kurią pasitelkiant gali būti sukuriama vientisas antikorupcinės aplinkos modelis. Šis procesas atvertų galimybę aiškiai įvardinti esminius aspektus ir taip pateikti moksliskai pagrįstus argumentus bei praktines rekomendacijas (Rizvi, 2021). Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką taip pat svarbu konceptualizuoti, nes tai palengvintų antikorupcinių iniciatyvų stebėjimą ir vertinimą, leistų nuolat tobulėti ir prisitaikyti prie kintančių aplinkybių (Pare, Trudel, Jaana and Kitsiou, 2015).

Iš esmės atlikta sisteminė literatūros apžvalga viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos aspektu turėtų mokslinę vertę – taptų gairėmis, kurios padėtų sukurti atsparias ir etiškas viešojo sektoriaus organizacijas, kurios gali veiksmingai spręsti korupcijos problemas.

Temos naujumas. Antikorupcijos reiškinį analizuoja didelė dalis mokslininkų. Apie antikorupciją viešajame sektoriuje užsimena Mungiu-Pippidi, 2013, 2014, 2015; Rothstein, 2017; Sotiropoulos, 2018; daugelis mokslininkų savo publikacijose akcentuoja korupcijos poveikį viešojo sektoriaus organizacijose, o ne antikorupcinės aplinkos koncepto: Rose-Ackerman, 2013, 2016; Lagunes, 2017; Mendilow, 2021; Uslaner, 2017; McCusker, 2011; **Antikorupcinę politiką** aprašo Junusbekova ir Khamitov, 2021; Nurhidayat ir Kusumasari, 2018. **Atsparumą korupcijai** analizuoja Leitao, 2016; Terracino, 2007; Rothstein ir Varraich, 2017; Resende, Porto ir Gracia, 2023; o individo atsparumo svarbą išskiria Terracino, 2007; Leitao, 2016; Tu, Yang ir Zheng, 2020. Dar kiti mokslininkai analizuoja **korupcijos prevenciją, antikorupcines strategijas ir priemones** viešojo sektoriaus organizacijų kontekste: Rose-Ackerman (2013) atliko sisteminę literatūros analizę, skirtą korupcijos prevencijos priemonių efektyvumui įvertinti. Šias temas taip pat analizuoja Tacconi and Williams, 2020; Campos, Dimova ir Saleh, 2016; Rothstein, 2021; Syamsir, 2020; Mungiu-Pippidi, 2013; Kaufmann, 2015, 2018; Hong, 2019; Matei and Matei, 2011. Kietąsias ir minkštąsias antikorupcines strategijas analizuoja Rose, 2015; Campos, Dimova ir Saleh, 2016; Amanquandor, 2024; Charron, 2015. **Skaitmeninę antikorupciją** akcentuoja Mutungi, 2023; Davies ir Fumega, 2014; Nemažai dėmesio skiriama ir švietimui. Švietimo reikšmę antikorupcinės aplinkos kūrimo aktualizuoja Mungiu-Pippidi, 2013; Toleikienė ir Juknevičienė, 2018; Mečkauskas, 2009; Chen, 2023; Rothstein, 2011; Ardigo, 2018. **Gerą valdymą** ir jo principų sąsajas su antikorupcija rašo Smalskys, Stankevič ir Stasiukynas, 2015; Ramzy et. al., 2019; Petrauskienė ir Predkelyė, 2014; Ahekyan, Kvasnii ir Lobyk, 2022. Didelį dėmesį savo tyrimuose apie atskaitomybę, skaidrumą, kurie yra gero valdymo principai, svarbą antikorupcinės aplinkos kūrimo, kaip vertybę ir organizacinę kultūrą detalizuoja Bruce, 2015; Lopez-Claros, Dahl., Groff,

2020. Nors yra nemažai atliktų tyrimų, nagrinėjančių patį antikorupcijos konceptą, vis dėlto trūksta daugiau dėmesio viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos apibrėžimo ir jau atliktų tyrimų apibendrinimo, detalesnės šio reiškinio analizės bei ištirimo.

Tyrimo objektas: viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimas.

Tyrimo tikslas: atlikus viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimą, taikant sisteminės literatūros apžvalgos metodą, atskleisti šio reiškinio tyrimų kryptis ir metodologines prieigas.

Tyrimo probleminiai klausimai:

1. Kaip mokslinėje literatūroje konceptualizuojama antikorupcinė aplinka ir kokios teorinės prieigos yra taikomos analizuojant šį reiškinį?
2. Kokios viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptys ir metodologinės prieigos yra naudojamos?
3. Kokios yra antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje ateities tyrimų kryptys?

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti antikorupcinės aplinkos koncepto struktūrą, strategijas, priemones ir sąsajas su kitais korupcijos reiškinių tyrimų konceptais.
2. Atskleisti viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizaciją ir operacionalizavimą tyrimuose.
3. Klasifikuoti antikorupcinės aplinkos tyrimų teorines ir metodologines prieigas bei išskirti atliktų tyrimų kryptis.
4. Išanalizavus tyrimų viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema rezultatus, numatyti galimas ateities viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptis.

Tyrimo metodai. Tyrimo metodologinė prieiga yra mišri, apimanti dedukcijos ir indukcijos metodų derinį. Dedukcinė prieiga leidžia remtis egzistuojančiais konceptais ir teorijomis apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką, siekiant identifikuoti bendrus aspektus, principus ir praktikas, kurios gali būti taikomos viešajame sektoriuje. Tuo tarpu indukcinė prieiga leidžia per sisteminę literatūros analizę išryškinti naujas įžvalgas ir atpažinti literatūroje mažiau išnagrinėtus antikorupcinės aplinkos elementus, pavyzdžiui, konkrečius veiklos aspektus, kurie galėtų papildyti teorinę prieigą.

Siekiant išnagrinėti antikorupcinės aplinkos struktūrą, metodus, priemones valstybių ir organizacijų kontekste, taikytas mokslinės literatūros analizės metodas. Mokslinių publikacijų kiekis antikorupcinės aplinkos tema buvo ribotas dėl temos nagrinėjimo naujumo ir nepakankamo ištirtumo.

Lyginamosios bei sisteminės literatūros analizės metodai taikyti, siekiant ištirti esamas viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptis, metodologines prieigas bei viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimą, taip pat nustatyti galimas ateities tyrimų kryptis viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema.

Tyrimo teorinis reikšmingumas. Konceptualizuota viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinė aplinka. Siekiant užpildyti esamos mokslinės literatūros spragas, buvo atlikta viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimo kryptių sisteminė analizė, susistemintos teorinės bei metodologinės tyrimų prieigos.

Tyrimo praktinis reikšmingumas. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos sampratos padės apibrėžti antikorupcinės aplinkos sąvoką ir pažinti reiškinį. Tyrimo rezultatai gali padėti viešojo sektoriaus organizacijoms stiprinti savo antikorupcines strategijas. Išanalizavus esamus teorinius modelius ir koncepcijas, galima geriau suprasti veiksnius, kurie prisideda prie korupcijos atsiradimo ir plitimo, ir parengti efektyvesnes prevencijos ir kontrolės priemonės. Tikimasi, kad tyrimo rezultatai paskatins tolesnius tyrimus antikorupcinės aplinkos srityje. Išanalizavus esamus tyrimus, bus nustatytos naujos tyrimų kryptys, kurių dėka galima gilinti suvokimą apie korupcijos problemą.

Darbo struktūra. Darbo struktūra apima įvadą, kuriame pristatoma tyrimo tema. Pirmoji dalis skirta teoriniam viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos nagrinėjimui, apimant įvairius kūrimo modelius, strategijas ir politikas nacionaliniu lygmeniu. Metodologinė dalis detaliai aprašo pasirinktos sisteminės literatūros analizės metodiką, įskaitant duomenų paiešką ir atranką. Trečioji, empirinė dalis, pateikia išsamią analizę, remiantis surinktais duomenimis, bei atskleidžia esamą situaciją ir tendencijas antikorupcinės aplinkos tyrimuose. Darbas užbaigiamas diskusija, kurioje apibendrinami pagrindiniai tyrimo rezultatai, pateikiamos išvados ir praktinės rekomendacijos.

Raktiniai žodžiai: antikorupcija, antikorupcinė aplinka, antikorupcinės aplinkos tyrimai, viešojo sektoriaus organizacijos, sisteminė literatūros analizė, konceptas, konceptualizacija.

1. TEORINIS VIEŠOJO SEKTORIAUS ORGANIZACIJŲ ANTI KORUPCINĖS APLINKOS KONCEPTAS

Korupcija gali turėti neigiamų pasekmių: ne tik kenkia įmonės reputacijai, bet ir griaua visuomenės pasitikėjimą, kenkia ekonomikos augimui, kelia teisinę ir finansinę riziką (Toshas, 2023). Ne išimtis ir viešojo sektoriaus organizacijos. Pasak mokslininkų, korupcija neigiamai veikia valdymą, visuomenės pasitikėjimą, ekonomikos vystymąsi ir socialinę gerovę (Farralles, 2005; Muttaqin, 2021; Sithole, 2019). Antikorupcinės aplinkos kūrimas yra neatsiejama dalis siekiant vykdyti skaidrią veiklą (Sampson, 2010). Todėl, nagrinėjant antikorupcinės aplinkos konceptą, yra svarbu apibrėžti visas susijusias sąvokas, modelius, strategijas ir priemones valstybių kontekste, taip pat reikšmę viešojo sektoriaus organizacijose.

1.1. Antikorupcinės aplinkos koncepto teorinis pagrindimas

Siekiant išsiaiškinti ir tiksliai apibrėžti antikorupcinės aplinkos sąvoką, vertėtų atkreipti dėmesį į šio reiškinio atsiradimo pirmtaką – korupciją. Korupcijos reiškinį nuo jos atsiradimo – Aristotelio laikų – tyrinėja daug mokslininkų, bet vieno bendro apibrėžimo, vis dėlto, nėra (Tummala, 2021). Tačiau šiandieniniais laikais plačiai pripažįstama, kad korupcija – tai neteisėtas asmeninės naudos siekimas pasinaudojant tarnybine padėtimi (Farralles, 2005; Stapenhurst, Jacobs, Pelizzo, 2014; Grayacar, 2016; Tummala, 2021). Tai taip pat apibrėžiama, kaip neteisėtos asmenų ar grupių pastangos įgyti įtakos biurokratijos veiksams (Muttaqin, 2021).

Pasak Kalesnyko (2020), korupcija, kaip daugiastruktūrinis pasaulinis reiškinys, itin kenkia geram valdymui, visuomenės pasitikėjimui **viešojo sektoriaus organizacijomis** ir daro didelę žalą tų organizacijų funkcionavimui. O pasak Sithole (2019) ir Muttaqin (2021), korupcija apibūdinama atsirandanti dėl sisteminių veiksnių, atvirų manipuliavimui. Yra skiriamos kelios korupcijos kategorijos (Grayacar, 2016; Sauve et. al., 2023):

1. **Smulki korupcija** (angl. *petty corruption*). Valstybės tarnautojų kasdienis piktnaudžiavimas savo pozicijomis, reikalaujant kyšių ar kitokios naudos iš piliečių, kurie kreipiasi į valstybines institucijas, tokias kaip ligoninės, mokyklos ar policija, siekdami gauti būtinas paslaugas (Sauve et. al., 2023);
2. **Didžioji korupcija** (angl. *grand corruption*). Tai aukšto lygio pareigūnų asmeninės naudos siekimas piktnaudžiaujant įgaliojimais, kuris daro didelę žalą visuomenei (Sauve et. al., 2023);
3. **Politinė korupcija** (angl. *political corruption*). Sąmoningas valstybės mechanizmų iškraipymas, siekiant asmeninės naudos ir išlaikyti politinę valdžią, pasitelkiant neteisėtus būdus, tokius kaip kyšiai ir kitos korupcijos formos (Grayacar, 2016; Sauve et. al., 2023).

Korupcija, kaip visuotinai pripažįstama problema, daro neigiamą poveikį įvairioms visuomenės sritims, o ypač – viešajam sektoriui (Mendilow ir Ilan, 2024). Mokslininkai išskiria pagrindinius korupcijos padarinius, kurie daro žalą ne tik konkrečioms organizacijoms, bet ir kenkia visos šalies gerovei (Mendilow ir Ilan, 2024):

1. **Pasitikėjimas.** Korupcija ardo pasitikėjimą valstybės institucijomis, politikos atstovais ir visuomene apskritai. Kai piliečiai nebepasitiki, mažėja jų noras dalyvauti visuomeniniame gyvenime, vykdyti pilietines pareigas (Mendilow ir Ilan, 2024).

2. **Išteklių naudojimas.** Korupciniai veiksmai dažnai lemia neefektyvų biudžeto lėšų panaudojimą, nes pinigai nukreipiami į asmeninius interesus arba į neefektyvius projektus. Tai gali sulėtinti ekonominį augimą ir mažinti paslaugų kokybę (Mendilow ir Ilan, 2024).
3. **Konkurencija.** Korupcija iškreipia konkurenciją, nes įmonės, pasinaudojusios korupciniais ryšiais, gali laimėti viešuosius konkursus, net jei jų pasiūlymai nėra geriausi. Tai skatina neefektyvumą ir mažina inovacijas (Mendilow ir Ilan, 2024).
4. **Teisės aktų pažeidimas.** Korupcija reiškia, kad įstatymai taikomi nevienodai, o kai kurie asmenys yra privilegijuoti (Muttaqin, 2021). Tai susilpnina teisės viršenybę ir skatina savivalę (Mendilow ir Ilan, 2024).
5. **Socialinė nelygybė.** Korupcija dažnai didina socialinę nelygybę, nes korumpuoti asmenys praturtėja valstybės sąskaita, o paprasti piliečiai patiria nuostolius (Mendilow ir Ilan, 2024).
6. **Investavimas.** Užsienio investuotojai yra skeptiškai nusiteikę šalių, kuriose yra didelė korupcija, atžvilgiu. Korupcija didina investavimo riziką ir atbaido užsienio kapitalą, tai kenkia šalies ekonomikai ir augimui (Mendilow ir Ilan, 2024; Muttaqin, 2021).

Korupcija gali apimti **viešąjį** ir **privatų** sektorius (Lopez-Claros, L. Dahl., Groff, 2020; Načinovič, Kuvač, 2020). Mokslininkai taip pat teigia, kad korupcija gali egzistuoti esant bet kokiai valdymo formai, bet kurioje šalyje ar valstybėje ir bet kuriuo metu.

Antikorupcija paprastai traktuojama kaip priešingybė **korupcijai** – tai veikla, kuria siekiama užkirsti kelią korupcijai (Merriam Webster Dictionary, 2024), imantis tam tikrų prevencinių ir kt. priemonių. Kova su korupcija skiriasi strategijomis ir jų dydžiu (Lethinen et al., 2022). Anot Vian (2020), antikorupcija apima veiksmus, kurių imamasi siekiant užkirsti kelią korupcijai, ją pažaboti ar jai pasipriešinti bei sušvelninti neigiamą jos poveikį.

Daugelis mokslininkų sutinka su tuo, kad kova su korupcija yra vienas esminių kiekvienos valstybės uždavinių, reikalaujantis konceptualių, kompleksinių teisinių, organizacinių, švietimo ir, žinoma, socialinių priemonių (Navickienė ir Kriščiūnas, 2022; Načinovič, Kuvač, 2020).

Kova su korupcija gali atrodyti kaip idėja, tačiau Sampson (2010) teigimu, į antikorupciją reikia žiūrėti ne kaip į idėją, bet kaip į išteklių kompleksą. Šie ištekliai tai: žinios, žmonės, pinigai ir simboliai. Kartu jie veikia kaip praktikų kompleksas, arba antikorupcija (Sampson, 2010).

Nors teoriškai dauguma sutinka su tuo, kad kovojant su korupcija reikia imtis veiksmų, tai nėra paprastas procesas, o tikslai „mažinti korupciją“, „kovoti“ ar „užkirsti kelią“ korupcijai nėra labai aiškūs, kaip gali atrodyti. Pasak Hindes (2005), antikorupcija yra sudėtinga ideologija. Tai nuolatinis ieškojimas atsakymų į klausimus apie korupcijos esmę, priežastis ir pasekmes. Tai diskursas, kuriame nėra vieningos nuomonės, o skirtingi požiūriai nuolat susiduria tarpusavyje. Šis neapibrėžtumas rodo, kad korupcija yra sudėtingas socialinis reiškiny, kuriame nėra paprastų sprendimų.

1.1.1 lentelėje pateiktas skirtingų autorių antikorupcijos reiškinių konceptas (žr. 1.1.1 lentelę).

1.1.1 lentelė

Antikorupcijos konceptas

Šaltinis	Antikorupcijos sąvoka	Bruožai
Merriam Webster Dictionary, (2024)	„Tai veikla, kuria siekiama užkirsti kelią korupcijai“.	Veikla orientuota į korupcijos rizikos mažinimą.
Monstavičienė, (2017)	Tai „kiekvieno iš mūsų iniciatyvus elgesys, prisidedantis prie skaidraus, sąžiningo ir teisėtumo grįsto valstybės valdymo“.	Iniciatyvus elgesys, valstybės valdymas.
Vian (2020)	Veiksmai, skirti užkirsti kelią korupcijai, ją	Veiksmų visuma, siekiant pasipriešinti

	mažinti ir švelninti jos padarinius.	korupcijai.
Sampson (2010)	Išteklių kompleksas, kurį sudaro žinios, žmonės, pinigai ir simboliai. Kartu jie veikia kaip praktikų kompleksas, arba antikorupeija.	Išteklių kompleksas, kurį sudaro žinios, žmonės, pinigai ir simboliai.
Hindes (2005)	Tai sudėtinga ideologija, sudėtingas socialinis reiškiny, kuris neturi paprastų sprendimų. Tai pradinės teorijos teiginių rinkinys apie tai, kas yra korupcija, kaip ji atsiranda, kodėl ją reikia kontroliuoti ir kaip suvaldyti.	Sudėtingas socialinis reiškiny, neturintis paprastų sprendimų; pradinės teorijos rinkinys.
Rose-Ackerman, (2004).	Norint efektyviai kovoti su korupcija, būtina ne tik taikyti sankcijas pažeidėjams, bet ir įgyvendinti struktūrines reformas, stiprinančias skaidrumą, atskaitomybę ir visuomenės dalyvavimą valdyme.	Skaidrumas ir atskaitomybė.

Apibendrinant 1.1.1 lentelėje pateiktas antikorupeijos sampratas galima teigti, kad daugiausia, mokslininkai, apibūdindami antikorupeijos reiškiny, traktuoja tai kaip sudėtingą, daug laiko reikalaujantį reiškiny, priemonių visumą, siekiant užkirsti kelią korupcijai. Tai taip pat yra ir įvairūs teisės aktai ir kiti dokumentai, rinkiniai, kurie apibūdina antikorupeiją.

Žodis **aplinka** (angl. *environment*) kilęs iš prancūzų kalbos prielinksnio „aplink“, kurio reikšmė yra „tai, kas supa“. Paprastai ši sąvoka nurodo gamtos pasaulį (pavyzdžiui, „Nešiukšlinkite, jei jums rūpi aplinka“). Mažiau fizine, išplėstine prasme šis žodis gali reikšti aplinkybes ir sąlygas, kurios sudaro kasdienį gyvenimą (pavyzdžiui, „Jis užaugo mylinčioje aplinkoje“). Tai taip pat gali būti lingvistinio elemento padėtis (pavyzdžiui, kaip italų kalba tariama „g“, priklauso nuo jos fonetinės aplinkos) arba kompiuterio sąsaja, iš kurios galima atlikti įvairias užduotis (pavyzdžiui, „Programėlė, veikianti įvairiose aplinkose“) (Merriam Webster Dictionary, 2024). Lietuvių žodyne aiškinama, kad aplinka – tai gamtinių sąlygų visuma, kurioje kas nors veikia ir vyksta (Lietuvių žodynas, 2024). Staniulienė (2017) teigia, kad aplinka yra pirminis veiksnys, kuris lemia visus kitus veiksnys. Kalbant apie antikorupeinę aplinką, galima daryti prielaidą, kad ši aplinka apimtų mažiau fizinę reikšmę – reikštų aplinkybes ir sąlygas, kurios sudaro kasdienį gyvenimą. Taigi, **aplinka** – tai pirminis veiksnys, supantis viską, kas vyksta ir veikia aplink mus. Tai apima tiek individus, tiek organizacijas ir pan. (Staniulienė, 2017).

Pasak Kalesnyko (2020) antikorupeinė aplinka apima tiek privatų, tiek viešąjį sektorių. Anot mokslininko, tai teisiškai pagrįsta aplinka, veikiama tam tikrų priemonių rinkiniu, todėl tokia aplinka, teoriškai, organizacijoje turėtų užtikrinti skaidrumą, didinti atsparumą korupcijai (Kalesnykas, 2020). **Antikorupeinė aplinka** – tai platesnė, dažniausiai naudojama sąvoka, kuri apibūdina bendrą socialinę, politinę ir ekonominę sistemą (Terracino, 2007; Vian, 2020), kurioje korupcija yra netoleruojama ir yra veiksmingai su ja kovojama (Weisel and Shalvi, 2015; Pasculli, Ryder, 2020). Pasak Tacconi ir Williams (2020), tai apima įstatymus, institucijas, kultūrą, visuomenės nuomonę ir kitus veiksnys, kurie formuoja aplinką, kurioje korupcija mažiau tikėtina.

Svarbu pažymėti tai, kad antikorupeinė aplinka nėra stabilus reiškiny, sąvoka (Radu, 2017). Šiandiniame pasaulyje ji nuolat kinta ir vystosi, reaguodama į naujus iššūkius ir grėsmes. Pasak Radu (2017), nuolatinis dėmesys ir investicijos į antikorupeinių priemonių stiprinimą yra būtinos sąlygos sėkmingai kovai su korupcija.

Kalbant apie antikorupeinę aplinką viešojo sektoriaus organizacijoje, mokslinėje literatūroje 2004-2024 metų laikotarpyje naudojama įvairi terminologija, kuri skiriasi priklausomai nuo konteksto ar šalies, tačiau yra susijusi su antikorupeine aplinka. Aptiktos dažniausiai pasikartojančios sąvokos: antikorupeinė politika, atsparumas korupcijai, korupcijos prevencija, skaitmeninė antikorupeija.

Kalbant apie antikorupcijos konceptą, per pastaruosius 10 metų mokslinėje literatūroje atsirado sąvoka **atsparumas, arba atsparumas korupcijai** (Leitao, 2016; Terracino, 2007). Oksfordo žodyne žodis „atsparus“ reiškia veiksmą, kai kam nors yra priešinamasi (Oxford English Dictionary, 2024). Atsparumo sąvoka, taikoma korupcijos reiškiniui, apibūdina gebėjimą atsilaikyti prieš korupcinę įtaką, atsispirti pagundoms ir išlikti sąžiningam. Atsparumas korupcijai pabrėžia sistemos gebėjimą atsilaikyti prieš korupciją, t. y. sugebėjimą identifikuoti, užkirsti kelią ir reaguoti į korupcinius veiksmus (Leitao, 2016).

Dauguma tyrimų, atliktų viešajame sektoriuje, yra orientuoti į organizacijos lygio antikorupcines strategijas ir priemones (Rothstein ir Varraich, 2017; Transparency International, 2022). Organizacijų vadovybė, struktūra, etikos kodeksai, bei skaidrumo mechanizmai laikomi svarbiais aspektais siekiant užkirsti kelią korupcijai. Organizacinės kultūros (ypač tokios kaip etinė lyderystė ir korupcijos prevencija) stiprumas lemia darbuotojų elgesį ir požiūrį į korupciją (Rothstein ir Varraich, 2017; Resende, Porto ir Gracia, 2023).

Nors dėmesys organizacijoms yra labiau paplitęs, kai kurie mokslininkai pabrėžia ir tai, kad **individo atsparumas korupcijai** taip pat yra svarbus aspektas antikorupcinėje aplinkoje (Tu, Yang ir Zheng, 2020; Salimah ir Suyanto, 2023; Tanner, Linder, Sohn 2022). Atsparumas korupcijai apima individo moralines vertybes, socialines normas, etinę sąmonę ir gebėjimą atsispirti neteisėtiems veiksams. Darbuotojų moralinis sąmoningumas ir jų suvokimas apie organizacijos etikos normų įgyvendinimą vaidina reikšmingą vaidmenį siekiant korupcijos prevencijos (Tu, Yang ir Zheng, 2020; Resende, Porto ir Gracia, 2023).

Atsparumo sąvoka korupcijos kontekste apima tiek individualius, tiek organizacinius veiksmus. Nors stiprus individo atsparumas yra labai svarbus, ilgalaikė kova su korupcija reikalauja kompleksinio požiūrio, apimančio visus lygmenis – nuo individo iki organizacijos (Terracino, 2007; Leitao, 2016; Tu, Yang ir Zheng, 2020).

Dar literatūroje pastebimas sąvokos **korupcijos prevencija** naudojimas, kuri pabrėžia sisteminį požiūrį į kovą su korupcija ir apima įvairias priemones, kurios prisideda prie kelio užkirtimo korupcijai. Tai yra siauresnė sąvoka, apibūdinanti konkrečias priemones, kurios yra taikomos siekiant užkirsti kelią korupcijai (Leitao, 2016; Tacconi ir Williams, 2020; Vian, 2020). Tai gali būti įstatymų kūrimas, skaidrumo didinimas, interesų konfliktų prevencija, etikos kodeksų įgyvendinimas ir kt. (Vaisvalavičiūtė, 2007) (apie tai plačiau bus rašoma kitame skyriuje).

Smalskys, Stankevič ir Stasiukynas (2015), moksliniame tyrime mini sąvokos geras valdymas (angl. *Good Governance*) atsiradimą. Siekiant užtikrinti efektyvų ir skaidrų viešąjį sektorių, buvo dedama viltis į gerą valdymą kaip į priemonę, kuri padėtų išnaikinti tokias problemas kaip korupcija, nepakankamas skaidrumas ir demokratinių procesų nebuvimas. Ši sąvoka dažnai apibrėžiama remiantis tam tikrais pagrindiniais kriterijais: teisės viršenybe, atsakomybe, skaidrumu, efektyvumu, dalyvavimu, atsakomybės prisiėmimu ir įtrauktimi (Ramzy et. al., 2019). Petrauskienė ir Predkelyė (2014) antrina, kad ši sąvoka apibūdina organizacijos valdymo sistemą, kurią sudaro aiškūs tikslai, veiksmingos struktūros, procesai ir kontrolės mechanizmai, užtikrinantys organizacijos efektyvumą, atskaitomybę ir, ypač, skaidrumą. O Ahekyan, Kvasnii ir Lobyk (2022) atliktame tyrime rašo, kad tai yra ne tik vidinių procesų optimizavimas, bet ir sąveika su išorine aplinka, įskaitant visuomenę, klientus ir kitas suinteresuotas šalis. Pasak Pombinho (2020), terminas geras valdymas yra platus, todėl kalbant apie antikorupcinę aplinką dažniausiai naudojami gero valdymo principai tokie kaip skaidrumas ar atskaitomybė.

Mokslinėje literatūroje aptinkama sąvoka atskaitomybė arba viešojo atskaitomybė, kuri siejama su antikorupcine aplinka, nes yra korupcijos prevencijos sudedamoji dalis. Bruce (2015) akcentuoja,

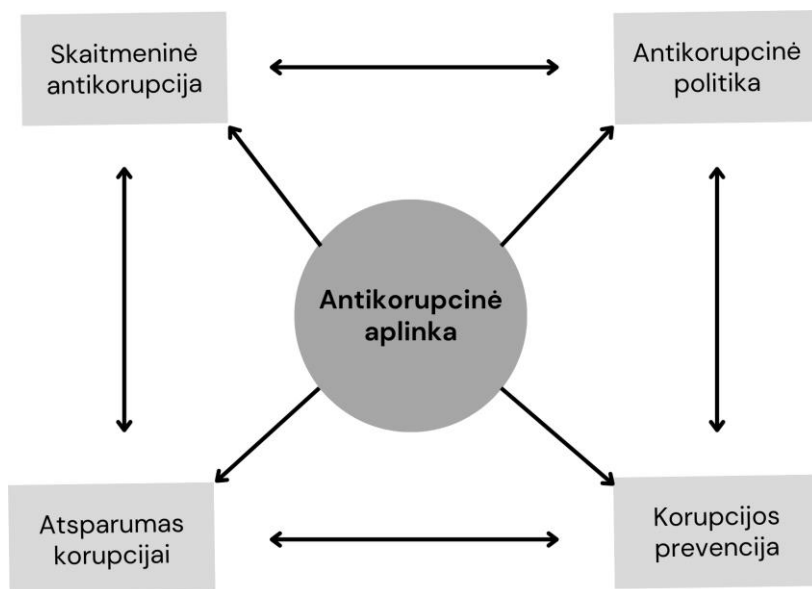
kad tai sudėtinga sąvoka, apimanti ne tik pareigą paaiškinti savo sprendimus ir veiksmus visuomenei, bet ir priimti atsakomybę už padarytas klaidas. Atskaitomybė apima asmenis, kurie užima pareigas viešojo sektoriaus organizacijoje, jie privalo paaiškinti savo veiksmus ir sprendimus visuomenei. Šis paaiškinimas turi būti skaidrus, pagrįstas faktais ir įrodymais, o priimti sprendimai – atitinkantys įstatymus ir etikos normas. Chang ir Kohler (2020) taip pat aiškina, kad šis terminas nuolat kinta ir tobulėja, siekiant užtikrinti, kad valdžios institucijos veiktų skaidriai ir atsakingai (Chang ir Kohler, 2020).

Antikorupcinę aplinką tiesiogiai formuoja **antikorupcinė politika**. Tai dar vienas mokslinėje literatūroje randamas terminas, kuris, pasak Junusbekova ir Khamitov (2021), yra įrankis, kuriuo siekiama sukurti tokią aplinką, kurioje korupcija nebūtų toleruojama ir būtų neįmanoma. Nurhidayat ir Kusumasari (2018) pastebi, kad tai sistemingas, kompleksinis ir nuolatinis valstybės bei jos institucijų veiksmų (daugiausiai įstatymų) rinkinys, kuriuo siekiama užkirsti kelią korupcijai, ją iširti ir pašalinti. Ši politika sukuria pagrindą, ant kurio formuojasi antikorupcinė kultūra ir institucijos, kurios yra atsparios korupcijai (Martinez, Rodriguez, Aranda, 2019).

Vis dažniau moksliniuose darbuose galima pastebėti sąvoką **skaitmeninė antikorupcija**, kuri siejama su antikorupcinės aplinkos konceptu (Davies ir Fumega, 2014; Mackey, Cuomuo, 2019; Mutungi, 2023). Remiantis Mutungi (2023), skaitmeninė antikorupcija – tai dar viena priemonė, skirta kovoti su korupcija, kai korupcijos viešajame sektoriuje prevencijai, nustatymui ir baudžiamajam persekiojimui naudojamos skaitmeninės technologijos. Tyrimai rodo, kad skaitmeninės technologijos gali skatinti skaidrumą, atskaitomybę ir piliečių dalyvavimą bei palengvinti valdžios ir piliečių propagavimą bei glaudesnę sąveiką kovojant su korupcija viešajame sektoriuje (Mackey, Cuomuo, 2019). Pasak Mackey ir Cuomuo (2019), COVID-19 pandemijos metu ir po jos daugelyje šalių išaugo dėmesys skaitmeninėms priemonėms ir technologijoms dėl poreikio tęsti administracinius procesus nuotoliniu būdu.

Skaitmeninės technologijos gali padėti kovoti su korupcija, tai gali būti mobiliosios programėlės, automatizuoti patikrinimai (auditai) ir duomenų analizė. Pavyzdžiui, jos leidžia lengviau pastebėti neteisėtus mokėjimus ir automatizuoti sprendimų priėmimą, taip mažinant galimybę valstybės tarnautojams piktnaudžiauti savo įgaliojimais. Vis dažniau naudojamos internetinės platformos, mobiliosios programėlės bei naujausios technologijos, kaip blokinė grandinė (DLT), dideli duomenų kiekiai (angl. *big data*) ir dirbtinis intelektas (ang. *artificial intelligence*) (Davies ir Fumega, 2014; Mackey, Cuomuo, 2019; Mutungi, 2023). Tačiau daugelis priemonių praktiškai nepasiteisino dėl jų neatitikimo korupcijos formoms, su kuriomis jos turėtų kovoti, korupciją skatinančių sąlygų, veiklos ir procedūrų, kuriose vyksta korupcija, viešojo sektoriaus sferų, kuriose vyksta korupcija. Technologijos taip pat yra nepastovus, nuolat besikeičiantis reiškinys, kuris lemia ir kitų susijusių elementų prisitaikymą prie naujų technologinių tendencijų (Mutungi, 2023)..

Taigi, analizuotos sąvokos atsparumas korupcijai, korupcijos prevencija, antikorupcinė politika, skaitmeninė antikorupcija tarpusavyje yra glaudžiai susijusios su antikorupcinės aplinkos konceptu. Siekiant pateikti aiškia ir struktūruotą viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizaciją, svarbu susisteminti literatūroje naudojamų sąvokų reikšmę. Dvidešimties metų laikotarpyje analizuotoje literatūroje, kalbant apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką, rastos naudojamos sąvokos ir jų tarpusavio sąsaja pavaizduota 1.1.1 pav. (žr. 1.1.1 pav.).

1.1.1 pav. Literatūroje naudojamų antikorupcinės aplinkos sąvokų tarpusavio ryšys

Šaltinis: sudaryta autorės

1.1.1 paveiksle pavaizduota įvairių sąvokų sąsaja su antikorupcine aplinka. Schema vaizduoja keturkampį, kurio centre yra „Antikorupcinė aplinka“, o kiekvienas sąvokos komponentas yra keturkampio kampuose ir jungiasi su centru bei kitais elementais dvišaliais ryšiais. Tokiu būdu atvaizduojamas holistinis antikorupcinės aplinkos modelis, parodantis kiekvienos sąvokos sąveiką ir indėlį į bendrą viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką.

Antikorupcinė aplinka yra centrinis schemos elementas, kuris apima atsparumą korupcijai, korupcijos prevenciją, skaitmeninę antikorupciją ir antikorupcinę politiką. Visos šios sąvokos kartu sudaro visapusišką antikorupcinės aplinkos sistemą.

Atlikus išsamią literatūroje aptinkamų sąvokų analizę galima išskirti pagrindinius bendruosius ir skiriamuosius jų bruožus. Bendruosius bruožus galima išskirti į tris kategorijas:

1. Korupcijos mažinimą;
2. Atsakomybės didinimą;
3. Etinių standartų įgyvendinimą.

Visos šios sąvokos padeda suprasti antikorupcinės aplinkos reiškinį, kadangi siekia vieno pagrindinio tikslo – sumažinti korupcijos lygį organizacijose ir visuomenėje. Jos visos padeda stiprinti antikorupcinę kultūrą ir užtikrina skaidrumą. Tiek antikorupcinė politika, tiek skaitmeninė antikorupcija remiasi mechanizmais, kurie padidina asmenų ir organizacijų atsakomybę už savo veiksmus (Ramzy et. al., 2019; Resende, Porto ir Gracia, 2023). Etika ir vertybės yra esminės šių sąvokų dalys (Stevulak ir Brown, 2011). Atsparumas korupcijai remiasi stipria etikos kultūra, kuri yra įtraukta ir į prevencines priemones. Skaitmeniniai įrankiai gali padėti stebėti viešus ir privačius procesus, užkirsti kelią piktnaudžiavimui valdžia (Barbabela, 2024).

Skiriamieji bruožai:

1. Kultūra, vertybės ir etika;
2. Teisiniai aspektai;
3. Technologijų naudojimas.

Apibendrinant skiriamuosius bruožus galima teigti, kad organizacijos atsparumas ir individų atsparumas yra orientuoti į vidinį stiprinimą prieš korupcijos grėsmes. Organizacijų atsparumas remiasi jų kultūra, o individų atsparumas priklauso nuo vertybių ir etikos. Atsparumas korupcijai

dažnai priklauso nuo organizacijos vidinių mechanizmų, pvz., vidaus kontrolės, o kitos sąvokos labiau siekia išorinių reguliavimų (Barbabela, 2024).

Nors prevencija apima įstatymų ir priemonių taikymą, ji daugiausia dėmesio skiria konkrečioms priemonėms, kaip sumažinti korupcijos riziką prieš jai atsirandant, tuo tarpu atsparumas korupcijai labiau siekia užkirsti kelią pavieniams atvejams. Tuo tarpu atskaitomybė pabrėžia viešumą ir paaiškinimą visuomenei, skiriant dėmesį tam, kad organizacijos ir asmenys atsiskaitytų už savo veiksmus. Skirtumas nuo kitų sąvokų yra tai, kad ji labiau susijusi su vieša veikla ir atskaitomybės procesais (Ramzy et. al., 2019; Resende, Porto ir Gracia, 2023).

Geras valdymas apima plačią valdymo sistemą, kurioje akcentuojami skaidrumas ir teisės viršenybė. Tai ne tik antikorupcinės priemonės, bet ir platesnės valdymo praktikos, užtikrinančios, kad valdžios institucijos veiktų etiška ir efektyviai (Smalskys, Stankevič ir Stasiukynas, 2015; Ahekyan, Kvasnii ir Lobyk, 2022). Antikorupcinė politika apima įstatymines ir reguliacines priemones, kurios formuoja visuomenės antikorupcinę kultūrą ir nustato aiškias taisykles, kurių reikia laikytis. Tai labiau formalus ir institucinį požiūrį akcentuojantis aspektas (Junusbekova ir Khamitov, 2021). Skaitmeninė antikorupcija pabrėžia skaitmeninių technologijų naudojimą kovai su korupcija, todėl ji yra labiausiai orientuota į inovacijas ir technologinius sprendimus, kuriuos galima integruoti į prevencines ir kontrolės sistemas (Davies ir Fumega, 2014; Mackey, Cuomuo, 2019; Mutungi, 2023).

Apibendrinant galima teigti, kad korupcija, kaip daugiastrukūrinis pasaulinis reiškiny, itin kenkia geram valdymui, visuomenės pasitikėjimui viešojo sektoriaus organizacijomis ir daro didelę žalą tų organizacijų funkcionavimui (Kalesnykas, 2020). Nors korupcija kelia didelių iššūkių visuomenei ir viešojo sektoriaus organizacijoms, visapusiškas antikorupcinės aplinkos sampratos supratimas gali padėti kovoti su ja. Mokslininkai, apibūdindami antikorupcijos reiškinį, traktuoja tai kaip sudėtingą, daug laiko reikalaujantį reiškinį, priemonių visumą, siekiant užkirsti kelią korupcijai. Tai taip pat yra ir įvairūs teisės aktai ir kiti dokumentai, rinkiniai, kurie apibūdina antikorupciją (Rose-Ackerman, 2004; Hindes, 2005; Sampson, 2010; Vian, 2020; Monstavičienė, 2017). Antikorupcinė aplinka – tai plati, dažniausiai naudojama sąvoka, kuri apibūdina bendrą socialinę, politinę ir ekonominę sistemą (Terracino, 2007; Vian, 2020), kurioje korupcija yra netoleruojama ir yra veiksmingai su ja kovojama (Weisel and Shalvi, 2015). Pasak Tacconi ir Williams (2020), tai apima įstatymus, institucijas, kultūrą, visuomenės nuomonę ir kitus veiksnius, kurie formuoja aplinką, kurioje korupcija mažiau tikėtina. Mokslinėje literatūroje išryškėjo pagrindinės sąvokos siejamos kalbant apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką: antikorupcinė politika, atsparumas korupcijai, korupcijos prevencija ir skaitmeninė antikorupcija. Šios sąvokos nėra sinonimai, tačiau tarpusavyje glaudžiai susijusios ir papildo viena kitą. Puoselėdamos skaidrumo, etikos ir atskaitomybės kultūrą, organizacijos ir visuomenės gali sukurti aplinką, kuri yra mažiau jautri korupcijai.

1.2. Antikorupcinės aplinkos kūrimo modeliai valstybėje ir organizacijose: strategijos ir priemonės

Jei korupcijos apraiškos datuojamos nuo Aristotelio laikų, tai korupcijos fenomeno pripažinimas teisiniu lygmeniu siekia Napoleono laikus, kai 1810 m. buvo padaryti pirmieji bandymai kovoti su šiuo reiškiniu – priimtas Napoleono kodeksas (Marquette, 2011). Po to daugiau nei 160 metų kova su korupcija labai sumažėjo ir tik XIX a. aštuntajame dešimtmetyje, po daugybės tarptautinių skandalų, kurie parodė korupcijos mastą ir žalą, ši problema buvo pripažinta globaliu iššūkiu. Jungtinės Amerikos Valstijos, reaguodamos į šiuos įvykius, tapo pirmąja valstybe, kuri priėmė

istorinį Užsienio korupcinės praktikos aktą. Šis aktas ne tik kriminalizavo kyšininkavimą, bet ir paskatino kitas valstybes imtis panašių priemonių (Marquette, 2011; Sauve et. al., 2023).

Tai parodo, kad antikorupcinė aplinka analizuojama ne tik organizaciniame lygmenyje, bet ir nacionaliniame, t. y. valstybės lygmenyje. **Antikorupcinės aplinkos kūrimas valstybės lygmeniu** yra kompleksinis procesas, reikalaujantis koordinuoto įvairių institucijų ir visuomenės pastangų. Tai yra ilgalaikis tikslas, kurio siekiama nuosekliai stiprinant teises, institucines ir socialines priemones (Leitao, 2016).

Klingner (2020) pastebi, kad sukurti ir palaikyti antikorupcinę aplinką valstybėse reikalauja didelių pastangų, kadangi nuo to priklauso šalies organizacijų (tiek viešojo, tiek privataus sektorių) ir visuomenės suvokimas. Išskiriami svarbiausi veiksniai, į ką reikia atkreipti dėmesį, siekiant kurti ir palaikyti antikorupcinę aplinką valstybėje:

- 1. Finansinių dokumentų saugojimas.** Tai svarbu, kad agentūros, kovojančios su korupcija, būtų nepriklausomos, atskaitingos, gerai finansuojamos ir aprūpintų daug darbuotojų.
- 2. Panaikinti atotrūkį tarp įstatymo ir piliečių elgsenos.** Klingner (2020) įsitikinęs, kad nors kyšininkavimą kriminalizuojantys ir viešuosius pirkimus skaidrinantys įstatymai yra būtini, jų, vis dėlto, nepakanka. Vyriausybės ir įmonės turi įgyvendinti pastangas kovai su korupcija ir apie jas pranešti, skatinti piliečių prieigą prie informacijos ir laikytis taisyklių, standartų ir principų.
- 3. Įgalinti piliečius stebėti vyriausybės veiklas ir reikalauti atskaitomybės.** Kempf ir Cabrera (2019) pateikia situacijos Jungtinėse Amerikos Valstijose pavyzdį, kai tuometinis valstybės prezidentas norėjo skirti mirties bausmę asmeniui, kuris pranešė apie etikos pažeidimą. Klingner (2020) priduria, kad dėl šio įvykio vienas iš trijų federalinių darbuotojų teigia, kad dabar jie mažiau linkę pranešti atitinkamoms institucijoms apie numanomus pažeidimus.

Nėra vieno geriausio antikorupcinės aplinkos kūrimo strategijų rinkinio ar priemonių, dėl kurio sutiktų mokslininkai. Tačiau dauguma mokslininkų mano, kad kovos su korupcija priemonės turi būti pritaikytos prie kiekvienos šalies ypatumų (Tacconi and Williams, 2020). Per pastaruosius du su puse dešimtmečius buvo aktyviai kovojama su korupcija, skatinant šalis steigti specializuotas agentūras ir imtis kitų priemonių (Sotola and Pillay, 2022). Skiriamos pagrindinės nacionalinio ir Europos lygmens agentūros ir įstatymai, kurie pateikti 1.2 lentelėje (žr. 1.2.1 lentelę).

1.2.1 lentelė

Agentūros ir įstatymai, reglamentuojantys kovą su korupcija Europos Sąjungoje

Eil. nr.	Agentūros	Įstatymai
1.	Jungtinių Tautų Kovos prieš korupciją biuras (UNODC);	Jungtinių Tautų Konvencija prieš korupciją (UNCAC). Tai yra pagrindinis tarptautinis kovos su korupcija dokumentas, apibrėžiantis platų korupcijos formų spektrą ir numatantis prevencines priemones, baudžiamąją atsakomybę ir tarptautinį bendradarbiavimą
2.	Transparency International	Europos Tarybos konvencija dėl korupcijos prevencijos. Šis dokumentas apibrėžia bendrus Europos standartus korupcijos prevencijai, akcentuodamas interesų konfliktų prevenciją, viešąjį skaidrumą ir privačiojo sektoriaus įsitraukimą į kovą su korupcija
3.	Europos kovos su sukčiavimu biuras (OLAF)	OECD Kyšių užsienyje konvencija. Šis dokumentas skirtas kovoti su kyšių mokėjimu užsienyje, siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją tarptautinėje prekyboje

4.	Europos Tarybos Korupcijos prevencijos direktoratas	

1.2.1 lentelėje pateiktos agentūros ir minėti įstatymai atlieka įvairias funkcijas – nuo tyrimų ir baudžiamųjų bylų kėlimo iki prevencinių priemonių įgyvendinimo ir visuomenės švietimo.

Strategijos atlieka svarbų vaidmenį kuriant antikorupcinę aplinką, nes jos suteikia sisteminių požiūrį į kovą su korupcija. Kaip pabrėžia Transparency International (2023), veiksmingos antikorupcinės strategijos remiasi įrodymais ir apima įvairius lygmenis – nuo valstybės institucijų iki individualaus piliečio. Pavyzdžiui, Campos, Dimova ir Saleh (2016) ir Rothstein (2021) tyrimai rodo, kad skaidrios viešųjų pirkimų sistemos ir stipri civilinė visuomenė yra lemiami veiksniai mažinant korupciją. Tuo tarpu Syamsir (2020) akcentuoja organizacinės kultūros svarbą, teigdamas, kad stipri etikos kultūra gali veiksmingai užkirsti kelią korupciniam elgesiui.

Mokslinėje literatūroje išskiriamos trys strategijos, naudojamos, siekiant kurti antikorupcinę aplinką tiek valstybėje, tiek organizacijoje. Tai yra integralumo strategija (angl. *integrity*) (Mungiu-Pippidi, 2013; Syamsir, 2020), atitikties strategija (Campos, Dimova ir Saleh, 2016) (angl. *compliance*) ir kolektyvinė strategija (angl. *collective action*) (Rothstein, 2021).

Integralumo strategija (angl. *integrity*) – ši strategija orientuota į organizacijos vidinės kultūros ir etikos stiprinimą (Syamsir, 2020). Ji remiasi prielaida, kad stipri organizacinė kultūra, kurioje vertinamas sąžiningumas ir skaidrumas, gali veiksmingai kovoti su korupcija. Strategija dažnai apima etikos kodeksų kūrimą ir vertybių ugdymą viešojo sektoriaus organizacijose, t. y. darbuotojų mokymai ir tvirtas vadovo pavyzdys (Mungiu-Pippidi, 2013).

Atitikties strategija (angl. *compliance*) – remiasi teisiniais ir administraciniais reikalavimais, reglamentuojančiais viešojo ir privataus sektoriaus veiklą, ir siekia užtikrinti, kad organizacijos laikytųsi įstatymų, taisyklių bei standartų. Dažniausiai taikomos kietosios priemonės, tokios kaip griežta priežiūra, auditas ir sankcijų taikymas (Campos, Dimova ir Saleh, 2016).

Kolektyvinė strategija (angl. *collective action*) – ši strategija remiasi kolektyviniu visuomenės ir organizacijų veiksmu siekiant sumažinti korupcijos toleranciją. Ji skatina bendradarbiavimą tarp vyriausybės, privačiojo sektoriaus ir pilietinės visuomenės, siekiant kovoti su korupcija sisteminiu lygmeniu. Strategija grindžiama supratimu, kad korupcija yra kolektyvinė problema, o ne atskirų individų veikla (Rothstein, 2021).

Nors integralumo strategija laikoma efektyviausia dėl kietųjų ir minkštųjų priemonių derinio, jos įgyvendinimą riboja silpna vadovų lyderystė ir nepakankami resursai. Atitikties strategija, nors ir paremta griežtais teisiniais reikalavimais, ilgainiui susiduria su kontrolės mechanizmų ir politinės paramos trūkumu. Kolektyvinė strategija pabrėžia bendradarbiavimo svarbą, tačiau jos veiksmingumą dažnai apsunkina konfliktuojantys interesai ir prasta komunikacija tarp institucijų (Mungiu-Pippidi, 2013; Rose, 2015; Syamsir, 2020; Campos, Dimova ir Saleh, 2016; Rothstein, 2021).

Mokslinėje literatūroje kovos su korupcija strategijos dažnai remiasi dviem pagrindinėmis priemonių grupėmis: **kietosiomis ir minkštosiomis** (Rose, 2015). Pasak Rose (2015), Campos, Dimova, ir Saleh (2016), šios priemonės tarpusavyje papildo viena kitą, siekiant sukurti sistemą, kurioje korupcija būtų nepatraukli ir neįmanoma.

Kietosios priemonės – tai apčiuopiamos priemonės, konkretūs, dažnai teisiniai, mechanizmai, kurios sukuria aiškias taisykles ir sankcijas už jų pažeidimus (Amanquandor, 2024). Kietosios priemonės yra svarbios, nes jos sukuria aiškias taisykles ir ribas, kurių pažeidimas turi realias pasekmes. Tačiau jos nėra visiškai veiksmingos, nes korupcija dažnai gali prisitaikyti prie naujų taisyklių (Campos, Dimova, ir Saleh, 2016). Tai apima:

- **Teisės aktus.** Tai aiškūs ir griežti įstatymai, reglamentuojantys viešuosius pirkimus, interesų konfliktus, dovanas, kyšininkavimą ir kitus korupcijos pasireiškimus. Pasak Sithole (2019) ir Campos, Dimova, ir Saleh (2016), teisės aktai ir politikos priemonės laikomi pagrindiniais įrankiais kovojant su korupcija.
- **Institucinius mechanizmus.** Specialios institucijos (pvz., Specialiųjų tyrimų tarnyba), atsakingos už korupcijos prevenciją ir tyrimą.
- **Kontrolės mechanizmus.** Pavyzdžiui, finansinė audito sistema, vidaus kontrolė, visuomenės kontrolė, skirta stebėti ir vertinti institucijų veiklą.
- **Baudas ir sankcijas.** Griežtos bausmės už korupcinius nusikaltimus, siekiant atgrasyti nuo jų.
- **Skaidrumo didinimą.** Privalomas, reglamentuotas, viešas informacijos apie valstybės biudžeto išlaidas, viešųjų pirkimų rezultatus skelbimas.

Charron (2015) ir Campos, Dimova, ir Saleh (2016) pabrėžia, kad **minkštosios priemonės** yra neapčiuopiamos, orientuotos į žmonių elgesio keitimą, sąmoningumo didinimą ir kultūros formavimą. Jos veikia ilgesnėje perspektyvoje, kurdamos nepakantumą korupcijai. Jie teigia, kad minkštosios priemonės yra svarbios, nes jos formuoja ilgalaikį kultūrinį pokytį ir keičia žmonių požiūrį į korupciją (Campos, Dimova, ir Saleh, 2016). Tačiau jos veikia pakankamai lėtai, palyginus su kietosiomis priemonėmis ir reikalauja nuolatinio dėmesio (Charron, 2015). Jos apima:

- **Švietimą ir informavimą.** Šviečiamosios programos, skirtos visuomenei, valstybės tarnautojams, verslo atstovams apie korupcijos pavojus, jos pasekmes ir kovos su ja būdus.
- **Etikos kodeksus.** Įstaigose priimami etikos kodeksai, apibrėžiantys darbuotojų elgesio normas ir vertybes.
- **Piliečių dalyvavimą.** Skatinama piliečių dalyvauti priimant sprendimus, kontroliuoti valdžią, pranešti apie korupcijos atvejus.
- **Kultūrinius organizacijos aspektus.** Kuriama kultūra, kurioje sąžiningumas, skaidrumas ir atsakomybė yra vertinamos aukščiau nei asmeninė nauda.
- **Tarptautinį bendradarbiavimą.** Dalijimasis gerąja patirtimi su kitomis šalimis, bendri projektai kovojant su korupcija.

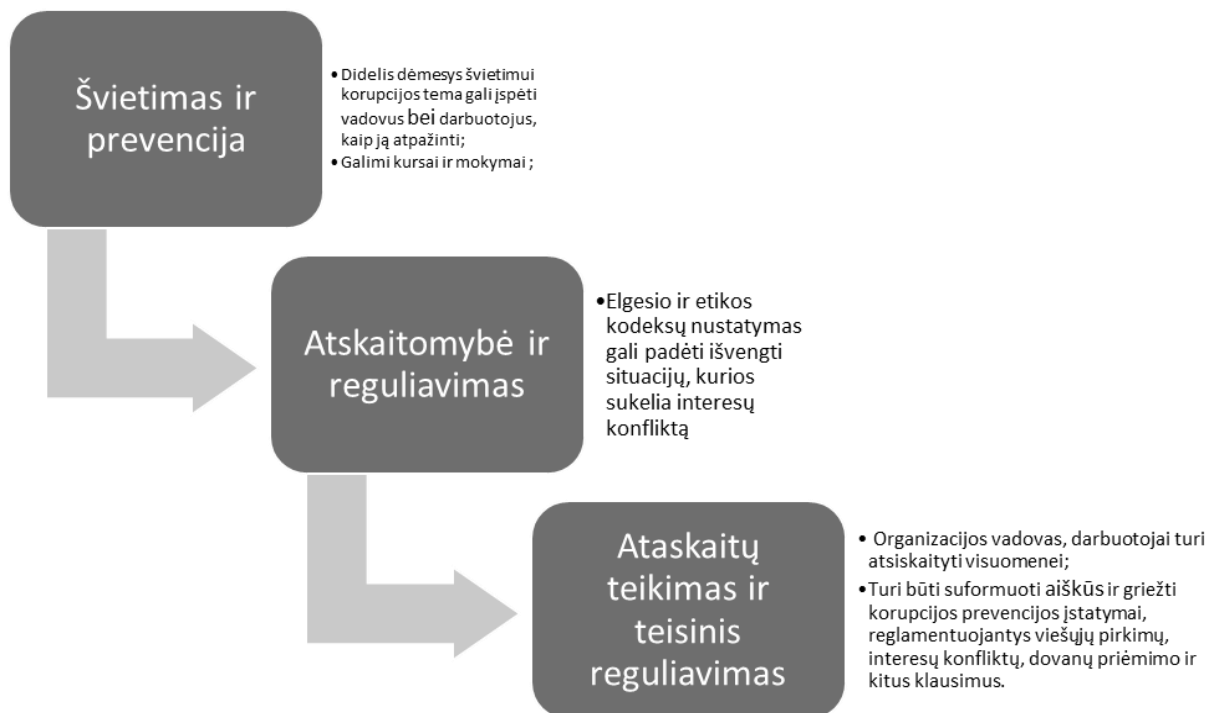
Remiantis išanalizuota literatūra, integralumo strategija apima tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones. Atitikties strategija susideda iš kietųjų, o kolektyvinė iš minkštųjų priemonių. Sėkminga antikorupcinė kova reikalauja derinti tiek kietąsias, tiek minkštas priemones. Kietosios priemonės sukuria pagrindą, o minkštosios padeda užtikrinti, kad šis pagrindas būtų efektyviai naudojamas (Campos, Dimova, ir Saleh, 2016; Charron, 2015; Amanquandor, 2024).

Korupcijos prevencija mokslinėje literatūroje dažnai laikoma atskira kategorija, nors ji glaudžiai susijusi su kietosiomis ir minkštosiomis priemonėmis. Korupcijos prevencija gali būti įgyvendinama tiek per kietąsias priemones (tokias kaip įstatyminiai reglamentai, stipri institucinė kontrolė, sankcijos ir antikorupcinės agentūros veikla), tiek per minkštąsias priemones (kaip švietimas, skaidrumo skatinimas, vertybių formavimas bei visuomenės sąmoningumo ugdymas) (Mungiu-Pippidi, 2013).

Korupcijos prevencija užtikrina, kad visuomenėje ir organizacijose būtų sukurta tokia aplinka, kurioje korupcija būtų nepatraukli ir sudėtinga įgyvendinti. Siekiant užtikrinti skaidrumą ir sąžiningumą viešajame sektoriuje, Toleikienė ir Juknevičienė (2018), remdamosios Mečkausko (2009) tyrimu, išskiria keletą svarbių korupcijos prevencijos priemonių, tokių kaip:

1. korupcijos rizikos analizė;
2. kovos su korupcija programos;
3. antikorupcinis teisės aktų ar jų projektų vertinimas;
4. Valstybės tarnautojo deklaruojami interesai, kuriuos privalo skelbti viešai;
5. valstybės tarnautojų ir juridinių asmenų registrams informacijos pateikimas;
6. informavimas ir švietimas (visuomenės);
7. korupcijos atvejų viešinimas ir kitos įstatymuose nurodytos priemonės;

Remiantis Chen (2023) ir Rothstein (2011), kone svarbiausia priemone laikomas švietimas ir prevencija – išankstinis korupcijos kelio užkirtimas tiek valstybiniame, tiek organizaciniame lygmenyse. Kiti svarbūs dėmenys – atskaitomybė, reguliavimas, ataskaitų teikimas ir teisinis reguliavimas (žr. 1.2.1 pav.).

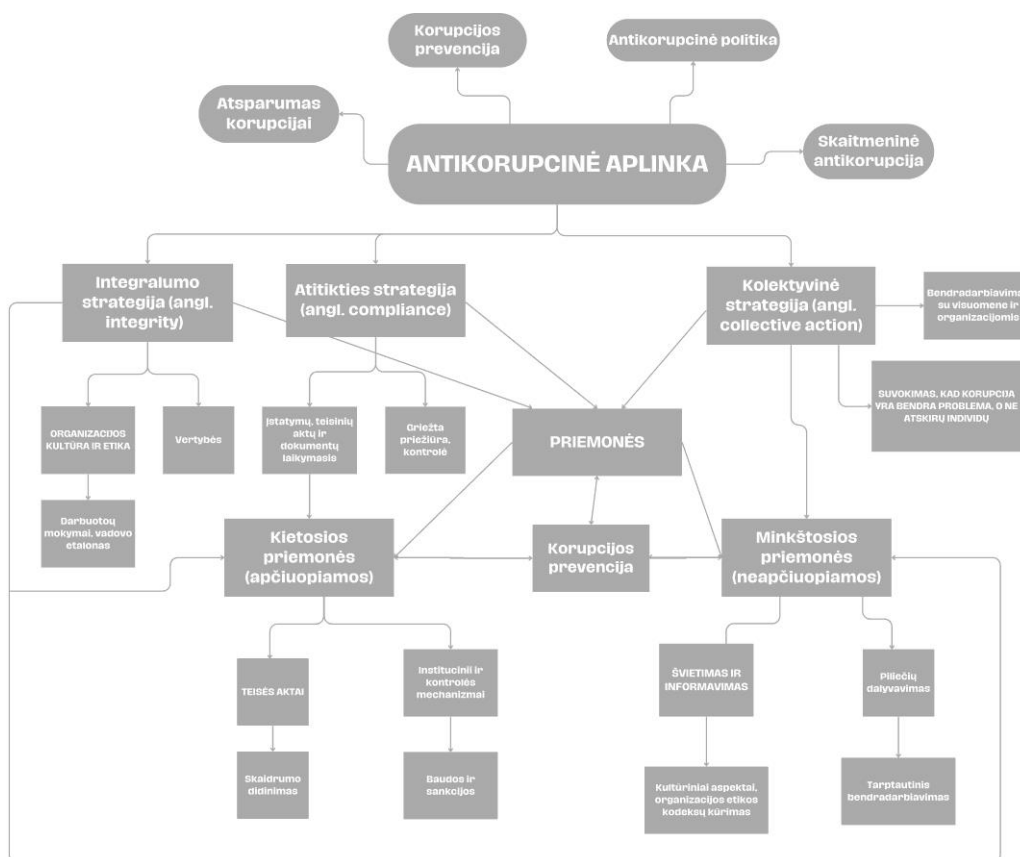

1.2.1 pav. Pagrindinės antikorupcinės priemonės viešojo sektoriaus organizacijoje

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Chen (2023) ir Rothstein (2011)

Viešojo sektoriaus darbuotojų antikorupcinis švietimas turi būti vykdomas pagal parengtas programas ir gaires, atsižvelgiant į darbuotojų toleranciją korupcijai, korupcijos atvejus, riziką ir jos priežastis (Tacconi and Williams, 2020). Geroji antikorupcinio švietimo praktika prasideda nuo etikos ir elgesio kodekso priėmimo, po to vyksta darbuotojų mokymas ir švietimas, kad jie jį suprastų ir taikytų (Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018).

Išanalizuota mokslinė literatūra leidžia daryti išvadą, kad antikorupcinės aplinkos modelis susideda iš 3 pagrindinių strategijų ir priemonių, kurios gali būti kietosios arba minkštosios (žr. 1.2.2 pav.).

1.2.2 pav. Antikorupcinės aplinkos kūrimas valstybės ir organizacijos kontekste: strategijų ir priemonių sąveika

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Campos, Dimova, ir Saleh, 2016; Syamsir, 2020; Mungiu-Pippidi, 2013; Rothstein, 2021; Rose, 2015; Amanquandor, 2024; Charron, 2015; Toleikienė ir Juknevičienė, 2018; Chen, 2023

1.2.2 paveiksle dar kartą pabrėžiamos antikorupcinės aplinkos tema naudojamos pagrindinės sąvokos: atsparumas korupcijai, korupcijos prevencija, taip pat antikorupcinė politika ir skaitmeninė antikorupcija. Toliau paveiksle antikorupcinė aplinka išsiskaido į tris dažniausiai naudojamas ir literatūroje aptinkamas strategijas – integralumo, atitikties ir kolektyvinę, kurias sudaro kietosios ir minkštosios priemonės (Campos, Dimova, ir Saleh, 2016; Amanquandor, 2024; Rose, 2015; Charron, 2015). Paveiksle išryškėja jų visų tarpusavio sąveika. Integralumo strategija apima tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones, kai tuo tarpu atitikties strategija – daugiausia tik kietąsias, o kolektyvinė – minkštąsias priemones. Korupcijos prevencija gali būti įgyvendinama tiek per kietąsias priemones (tokias kaip įstatyminiai reglamentai, stipri institucinė kontrolė, sankcijos ir antikorupcinės agentūros veikla), tiek per minkštąsias priemones (kaip švietimas, skaidrumo skatinimas, vertybių formavimas bei visuomenės sąmoningumo ugdymas) (Mungiu-Pippidi, 2013).

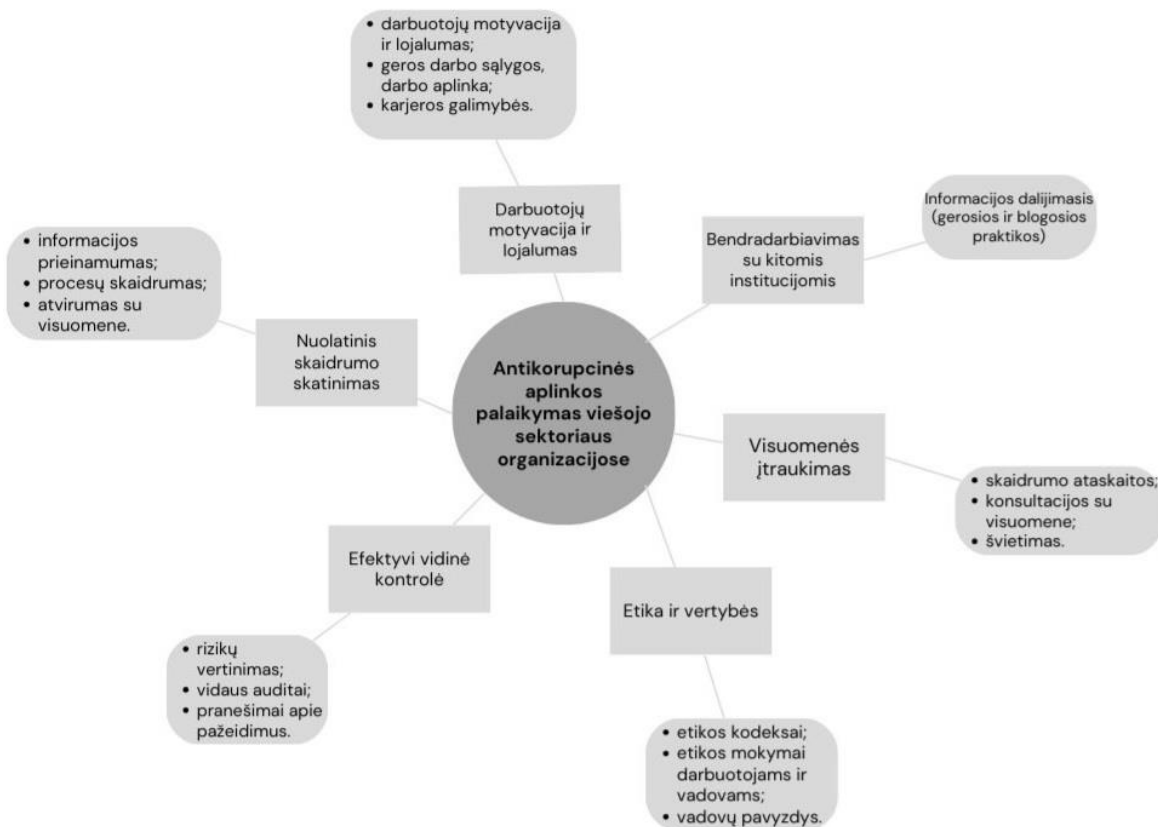
Taigi, **antikorupcinės aplinkos kūrimas** apima strategijų ir priemonių įgyvendinimą nuo pat pradžių, siekiant sukurti sistemas, kurios apsaugo nuo korupcijos. Tai apima priemonių, politikos, įstatymų ir kultūros kūrimą, kurie skatina sąžiningumą ir atskaitomybę (Mungiu-Pippidi, 2013). Kūrimas orientuotas į naujų priemonių, etikos standartų įtvirtinimą ir kontrolės mechanizmų sukūrimą, kurie padėtų sumažinti korupcijos riziką. Pasak Rothstein (2011), kiekvienos viešojo sektoriaus organizacijos siekiamybė turėtų būti ne tik antikorupcinės aplinkos kūrimas, bet ir jos palaikymas.

Antikorupecinės aplinkos palaikymas, priešingai, reiškia jau sukurtos sistemos nuolatinę priežiūrą, pritaikymą naujoms aplinkybėms ir koregavimą siekiant užtikrinti, kad ji išliktų veiksminga ilginiui. Tai apima nuolatinę institucijų veiklos stebėseną, skaidrumo didinimą, korupcijos rizikos vertinimą ir priemonių koregavimą, atsižvelgiant į naujas grėsmes ar visuomenės pokyčius (Tacconi ir Williams, 2020).

Siekiant ne tik kurti, bet ir **palaikyti antikorupecinę aplinką** viešojo sektoriaus organizacijose, reikalingas kompleksinis požiūris, apimantis tiek organizacinius, tiek kultūrinius aspektus (Rothstein, 2011; Tacconi ir Williams, 2020):

1. Nuolatinis skaidrumo skatinimas;
2. Efektyvi vidinė kontrolė;
3. Etika ir vertybės;
4. Darbuotojų motyvacija ir lojalumas;
5. Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis;
6. Visuomenės įsitraukimas.

Rothstein (2011) ir Tacconi ir Williams (2020) išskirti antikorupecinės aplinkos palaikymo aspektai plačiau paaiškinami 1.2.3 paveiksle (žr. 1.2.3 pav.).

1.2.3 pav. Antikorupecinės aplinkos palaikymas viešojo sektoriaus organizacijose: pagrindiniai aspektai

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Rothstein (2011), Tacconi ir Williams (2020)

Kaip matoma 1.2.2 paveiksle, antikorupecinės aplinkos išlaikymas viešojo sektoriaus organizacijoje susideda iš 6 pagrindinių aspektų. Nuolatinis skaidrumo skatinimas apima informacijos prieinamumą – visuomenė prie informacijos apie organizacijos veiklą, finansus ir sprendimus turi

turėti laisvą prieigą (Rothstein, 2011). Procesų skaidrumas – tai aiškūs, suprantami ir lengvai sekami organizacijos procesai, o atvirumas visuomenei reiškia, kad organizacija turi būti atvira dialogui su visuomene ir reaguoti į jos pastabas ir klausimus (Tacconi and Williams, 2020).

1.2.2 paveiksle išskirta efektyvi vidinė kontrolė apima rizikų vertinimą, kuris turi skatinti nuolat vertinti galimas korupcijos rizikas ir imtis prevencinių priemonių (Rothstein, 2011). Reguliarūs vidaus auditai padeda nustatyti galimus pažeidimus ir neatitikimus, o pranešimų apie pažeidimus sistema leidžia darbuotojams saugiai pranešti apie korupcijos atvejus.

Išskirtas punktas etika ir vertybės apima tris aspektus: etikos kodeksą, etikos mokymus ir vadovų pavyzdžius (Kimeu, 2014; Lankauskas ir Nikartas, 2017). Organizacijoje turėtų būti priimtas ir aktyviai taikomas etikos kodeksas, kuriame būtų aiškiai apibrėžtos priimtinos ir nepriimtinos elgsenos normos, o reguliarūs etikos mokymai darbuotojams gali padėti jiems suprasti etikos svarbą ir atpažinti korupcijos požymius. Vadovai atlieka itin svarbų vaidmenį – turi būti pavyzdžiu ir demonstruoti aukštus etikos standartus (Kimeu, 2014).

Darbuotojų motyvacija ir lojalumas – dar vienas svarbus akcentas, siekiant išlaikyti jau sukurtą antikorupcinę aplinką viešojo sektoriaus organizacijoje (Marcinkevičiūtė ir Petrauskienė, 2018). Tai apima konkurencingą atliginimą, kuris turi užtikrinti, kad darbuotojai būtų tinkamai apmokami, jog sumažėtų pagunda imtis kyšininkavimo ir kitų korupcijos apraiškų. Taip pat pravartu siūlyti darbuotojams karjeros augimo galimybes, kad jie būtų motyvuoti dirbti organizacijos labui nuolat peržiūri (Marcinkevičiūtė ir Petrauskienė, 2018; Rothstein, 2011).

Pasak Rothstein (2011), bendradarbiavimas su kitomis institucijomis taip pat atlieka svarbų vaidmenį. Lankauskas ir Nikartas (2017) paantrina, kad aktyvus bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijomis, specialiosiomis tarnybomis ir kitomis organizacijomis, kovojančiomis su korupcija, taip pat ir dalyvavimas tarptautiniuose tinkluose, kur galima keistis gerąja patirtimi ir koordinuoti veiksmus kovoje su korupcija – padeda formuoti teigiamą požiūrį ir išlaikyti palankią antikorupcinę aplinką organizacijoje.

Visuomenė neturėtų būti pamiršta – gyventojų įtraukimas ir įsitraukimas gali didinti pasitikėjimą viešojo sektoriaus organizaciją ir užtikrinti antikorupcinės aplinkos klestėjimą. Pasak Rothstein (2011), tai apima reguliarius ataskaitų teikimus visuomenei apie organizacijos veiklą, visuomenės įtraukimą į sprendimų priėmimą (pvz.: vietos savivaldos institucija) ir švietimas apie korupcijos pavojus ir būdus, kaip su ja kovoti – tai turi žinoti ne tik organizacijos darbuotojai, bet ir jų klientai, kitaip – visuomenė (Rothstein, 2011).

Dar viena priemonė, kuri paaiškina daugumos vakarų valstybių modernizavimą, demokratizavimą ir korupcijos mažinimą – nuopelnų sistemos sukūrimas (angl. *merit system*) (Rothstein, 2011), kurią galima priskirti prie minėto darbuotojų motyvacijos ir lojalumo aspekto. Nuopelnų sistema yra vyriausybės darbuotojų paaugstinimo ir įdarbinimo procesas, pagrįstas jų gebėjimu atlikti darbą, o ne politiniais ryšiais. Pasak Radu (2017), nuopelnų sistema Švedijoje tapo dideliu postūmiu politinės ir administracinės sistemos tobulėjime, kovoje su korupcija.

Skirtumas tarp dviejų procesų – antikorupcinės aplinkos kūrimo ir antikorupcinės aplinkos palaikymo – yra tas, kad kūrimas orientuotas į naujų antikorupcinių priemonių įdiegimą, o palaikymas – į ilgalaikį jau egzistuojančių struktūrų veiksmingumo užtikrinimą ir jų adaptaciją besikeičiančiose sąlygose (Johnston, 2005). Jei šie aspektai nėra suderinti, sukurtos priemonės gali tapti neveiksmingos ilgai, nes jos negali prisitaikyti prie naujų korupcijos formų.

Taigi, antikorupcinės aplinkos strategijos, remiasi tiek kietosiomis, tiek minkštosiomis priemonėmis, kurios esminės kuriant ir palaikant veiksmingą antikorupcinę aplinką valstybiniame ir organizaciniame lygmenyje. Kietosios priemonės, tokios kaip įstatymai, reguliavimas, auditas ir sankcijos, užtikrina formalizuotą ir struktūrizuotą kovos su korupcija pagrindą, suteikdamos teisinį ir institucinį mechanizmą kovoti su neteisėtu elgesiu (Campos et al., 2016) Pasak Sithole (2019) ir Campos, Dimova, ir Saleh (2016), teisės aktai ir politikos priemonės laikomi pagrindiniais įrankiais kovojant su korupcija. Tačiau minkštosios priemonės, tokios kaip švietimas, etikos ugdymas ir visuomenės sąmoningumo didinimas yra būtinos ilgalaikiam korupcijos prevencijos tikslui pasiekti, nes jos formuoja sąmoningumo, skaidrumo ir atsakomybės kultūrą (Mungiu-Pippidi, 2013). Kartu su kolektyvinės veiklos strategija, kuri akcentuoja bendradarbiavimą tarp valstybės, privačiojo sektoriaus ir pilietinės visuomenės, šios priemonės gali spręsti tiek individualaus elgesio, tiek sisteminės korupcijos priežastis (Rothstein, 2021). Antikorupcinės aplinkos kūrimas ir jos išlaikymas reikalauja nuolatinės priežiūros ir adaptacijos, kad būtų atsižvelgta į naujas grėsmes ir dinamiškai besikeičiančias sąlygas (Campos, Dimova, ir Saleh, 2016). Todėl efektyvios antikorupcinės strategijos turi apimti įvairiapusį požiūrį, derinant tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones, kartu su ilgalaikiu antikorupcinės kultūros formavimu.

1.3. Antikorupcinė aplinka valstybėse: empirinių tyrimų analizė ir praktika

Siekiant suteikti kuo išsamesnę ir labiausiai pagrįstą analizę, palyginimui buvo pasitelkti ne tik moksliniai straipsniai, bet ir Transparency International (2023) atliktų tyrimų duomenys.

Remiantis Transparency International korupcijos suvokimo indeksu (2023), top 10 valstybių, kurios korupcijos reiškinį sėkmingai pažabojo yra: Danija, Suomija, Naujoji Zelandija, Norvegija, Singapūras, toliau Švedija, Šveicarija, Nyderlandai, Vokietija, o dešimtoje vietoje Liuksemburgas. Toliau magistro darbe bus analizuojamas Danijos, Singapūro ir Lietuvos atvejai. Pasirinkus Daniją, Singapūrą ir Lietuvą, galima išnagrinėti trijų skirtingų antikorupcinių modelių veikimą. Šie atvejai padeda suprasti, kaip galima pasiekti efektyvią antikorupcinę aplinką skirtingais metodais ir sąlygomis: nuo demokratinio (Danija) iki griežto ir disciplinuoto (Singapūras) bei dar besivystančio (Lietuva) modelio.

Remiantis Transparency International korupcijos suvokimo indeksu (2023), pirmaujančios šalys – Europoje, o pirmoje vietoje, kurioje fiksuojamas labai mažas korupcijos lygis – Danija. Nuo 2004 m. iki 2024 m. strategijų pasikeitimas daugiausia buvo susijęs su minkštųjų priemonių stiprinimu. Danija vis labiau dėmesį skyrė skaidrumui, atsakomybei ir viešojo sektoriaus integritetui kaip pagrindiniams antikorupcinės aplinkos palaikymo veiksniams. Skirtumas nuo ankstesnių metų buvo tai, kad Danijoje pradėta aktyviai remti pilietinės visuomenės dalyvavimą ir viešųjų duomenų prieinamumą, kas padidino atskaitomybę (Transparency International, 2023). Trumpai tariant, sėkmingą kovą su korupcija šioje šalyje lėmė skaidrus viešasis sektorius, stipri pilietinė visuomenė ir didelis pasitikėjimas valstybės institucijomis. Pasak Radu (2017), kuris remiasi Rothstein ir Uslaner (2005) ir Roelofs (2019) teigia, kad Danija, kovojanti su korupcija naudojo griežtas priemones. O Mungiu-Pippidi (2014) ir Ardigo (2018) atliktas tyrimas parodė, kad daugiausiai dėmesio šalis skyrė jau aptartoms antikorupcinėms priemonėms – švietimui, etikai, piliečių dalyvavimui ir politikos stiprinimui:

- **Aukšti etikos standartai ir skaidrumas.** Danijoje visuomenė ir institucijos puoselėja aukštus etikos standartus. Skaidrumas yra pagrindinis principas, taikomas tiek valstybės, tiek privačiojo sektoriaus veikloje. Šalyje viešieji pirkimai yra vykdomi itin skaidriai, o

informacija apie valstybės biudžetą yra viešai prieinama kiekvienam (Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014).

- **Stiprios institucijos.** Danijoje veikia stiprios ir nepriklausomos institucijos, atsakingos už kovą su korupcija. Jos atlieka nuodugnius tyrimus, taiko griežtas **bausmes** už korupcinius nusikaltimus ir užtikrina, kad visi būtų lygūs prieš įstatymą (Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014).
- **Piliečių dalyvavimas.** Danijoje piliečiai aktyviai dalyvauja visuomeniniame gyvenime ir stebi valdžios institucijų veiklą. Jie netoleruoja korupcijos ir yra pasirengę apie ją pranešti (Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014).
- **Investicijos į švietimą.** Kaip parodė anksčiau aptartų tyrimų rezultatai, švietimas yra svarbus veiksnys formuojant sąžiningą ir atsakingą visuomenę. Danijoje didelis dėmesys skiriamas etikos ir pilietiškumo ugdymui (Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014).
- **Ilgalaikė ir nuosekli politika.** Kovos su korupcija politika Danijoje yra ilgalaikis procesas, reikalaujantis nuolatinio dėmesio ir investicijų, nuolat persvarstomas, jei reikia – koreguojamas ir taisomas (Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014).

Viename reikšmingiausių Mungiu-Pippidi (2014) tyrimų nagrinėjama Danijos istorinė korupcijos kontrolės trajektorija, daugiausia dėmesio skiriant institucinėms reformoms ir valdymo praktikai. Šiame tyrime pabrėžiamas laipsniškas antikorpucinių sistemų kūrimas per institucinius patikrinimus ir pusiausvyrą, grindžiamą istorinėmis reformomis, kurios sukūrė sąžiningumo ir visuomenės pasitikėjimo kultūrą (Mungiu-Pippidi, 2014).

Nors Singapūras 5 vietoje, šios šalies priemonės ir metodai kuriant antikorpucinę aplinką buvo labai prieštaringi. Singapūras per 2004-2024 metų laikotarpį išlaikė griežtas kietąsias priemones, kurios sudarė pagrindą korupcijos kontrolei. Singapūro modelis remiasi stipria institucinės priežiūros ir sankcijų sistema, ir tai nesikeitė per visą laikotarpį. Tačiau pastaraisiais metais buvo stipriau akcentuojamos minkštosios priemonės, ypač švietimo ir viešųjų kampanijų srityje. Integralumo strategija (angl. *integrity*) vis dažniau vartojama kartu su tradicinėmis atitikties (angl. *compliance*) strategijomis, o pastangos ugdyti sąžiningumo kultūrą organizacijose tapo vis svarbesnės (Quah, 2017). Stiprios institucijos ir griežta bausmės politika pasirodė efektyvesnės kovojant su korupcija nei demokratija (Quah, 2017; Transparency International, 2023).

Už kovą su korupcija Singapūre atsakingas Korupcinės veiklos tyrimo biuras (angl. trump. CPIB, angl. *Corrupt Practices Investigation Bureau*). Šalyje priimta antikorpucinė strategija rėmėsi dviem ramsčiais: pirma, paskatų korupcijai mažinimu, didinant atlyginimus ir gerinant darbo sąlygas bei tuo pačiu didinant bausmes už korupciją. Antra, korupcijos galimybių mažinimas pasiektas daugiausia vadybinėmis priemonėmis (Quah, 2017). Tyrime akcentuojamos pamokos politikos formuotojams visame pasaulyje, pabrėžiama nešališkos teisėsaugos ir nuolatinių pastangų kovojant su korupcija svarba.

Kitame tų pačių metų Quah (2017) atliktame tyrime lyginama Singapūro kovos su korupcija strategija su Pietų Korėjos strategija ir siūlo tris pagrindines politikos rekomendacijas, kaip pagerinti kovos su korupcija priemones, remiantis Singapūro sėkme:

1. **Politinė valia ir vadovavimo įsipareigojimas.** Quah (2017) pabrėžia svarbų politinės valios vaidmenį Singapūro kovos su korupcija sėkmei. Jis pabrėžia, kad Singapūro vadovybė, ypač vadovaujant buvusiam ministrui pirmininkui Lee Kuan Yew, demonstravo nuoseklų ir ilgalaikį įsipareigojimą kovoti su korupcija. Ši vadovybė užtikrino, kad antikorpucinė politika būtų griežtai įgyvendinama, netoleruojant politinio kišimosi. Priešingai, Quah (2017) teigia, kad Pietų Korėja susidūrė su iššūkiais dėl nenuoseklios politinės valios, o korupcijos skandalai dažnai susiję su aukšto lygio politiniais veikėjais.

Čia Pietų Korėjai rekomenduojama skatinti nuoseklų vadovavimą, kuris pirmenybę teikia kovai su korupcija kaip nacionaliniu tikslu.

2. **Nepriklausomos kovos su korupcija agentūros įkūrimas.** Quah (2017) pabrėžia, kad Korupcinės veiklos tyrimo biuras (CPIB) yra Singapūro kovos su korupcija strategijos kertinis akmuo. CPIB veikia visiškai nepriklausoma nuo politinės įtakos ir turi plačius įgaliojimus tirti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn už korupciją, nepaisant dalyvaujančių asmenų rango ar statuso. Quah (2017) tai prieštarauja Pietų Korėjos kovos su korupcija agentūroms, kurios, nors ir įsteigtos, dažnai susiduria su politiniu kišimu ir ribota veiklos autonomija. Siekdamas išspręsti šią problemą, Quah (2017) rekomenduoja Pietų Korėjai sustiprinti savo kovos su korupcija institucijų autoritetą bei nepriklausomybę, kad jos galėtų veikti be baimės dėl politinės reakcijos.
3. **Visapusiškas antikorupcinių įstatymų vykdymas.** Singapūre Korupcijos prevencijos įstatymas suteikia CPIB tvirtus teisinius įgaliojimus, leidžiančius atlikti išsamius tyrimus, taikyti nuobaudas ir atgrasyti nuo korupcijos ateityje. Quah (2017) pabrėžia, kad griežta Singapūro teisinė bazė ir greitas įstatymų vykdymas sukuria kultūrą, kurioje korupcija nėra toleruojama jokių lygiu. Kita vertus, Pietų Korėjoje, nors egzistuoja įstatymai prieš korupciją, jų vykdymas dažnai yra atrankinis arba atidėtas. Siekdama tobulėti, Quah (2017) siūlo, kad Pietų Korėja ne tik reformuotų savo teisinę sistemą, kad įgalintų kovos su korupcija agentūras, bet ir užtikrintų, kad įstatymai būtų vienodai taikomi visuose valdžios ir visuomenės lygmenyse.

Lietuva, kaip ir daugelis kitų postsovietinių šalių, ilgą laiką susidurdavo su korupcijos problema, šiuo metu pagal Transparency International (2023) duomenis yra 34 vietoje iš 180 valstybių. Pasak Kalesnyko (2020), korupcijos prevenciją Lietuvoje reguliuoja ir reglamentuoja skirtingi teisės aktai ir dokumentai, taip pat įvairios institucijos. Lietuva per šį laikotarpį taip pat keitė savo antikorupcijos strategijas, pereinant nuo pagrindinio dėmesio kietosioms priemonėms prie didesnio dėmesio minkštosioms priemonėms, kaip visuomenės sąmoningumo didinimas ir švietimas (Kalesnykas, 2020). 2004 m. pradžioje Lietuvos kovos su korupcija politika buvo grindžiama daugiausia griežtomis taisyklėmis, įstatymų leidyba ir priežiūros mechanizmais, tačiau vėliau daugiausia dėmesio buvo skirta prevencijos strategijoms. Pastaruoju metu vis dažniau naudojami terminai integralumas (angl. *integrity*) ir atsparumas (angl. *transparency*), ir Lietuva siekė prisitaikyti prie Europos Sąjungos normų, skatindama antikorupcinę kultūrą ir stiprindama visuomenės pasitikėjimą institucijomis (Žilinskas, 2019). Be to, akcentuojamas kolektyvinis veiksmas ir tarptautinis bendradarbiavimas kovojant su korupcija.

Lietuva pastaraisiais metais itin aktyviai kovojo su korupcija. Buvo priimti nauji antikorupciniai įstatymai, sustiprinta Specialiųjų tyrimų tarnyba ir skatinamas piliečių dalyvavimas kovoje su korupcija (Kalesnykas, 2020).

Atlikta mažai tyrimų apie antikorupcinę aplinką Lietuvoje, tačiau esami tyrimai atskleidžia pagrindinius iššūkius Lietuvoje: nenuoseklus vykdymas, politinis kišimasis ir visuomenės nepasitikėjimas valdžios institucijomis. Nepaisant teisinės bazės, korupcijos prevencijos priemonės dažnai yra prastai įgyvendinamos, o pranešėjų apsauga yra gana silpna (Kalesnykas, 2020).

Taigi, Danija, Singapūras ir Lietuva sukūrė savitą antikorupcinę aplinką, kurią suformavo unikalūs politinis, kultūrinis ir istorinis kontekstas (Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014; Quah, 2017). Žemiau pateikiamas šių trijų šalių palyginimas, išryškinant pagrindines praktikas, stiprybes ir tobulintinas sritis (žr. 1.3.1 lentelę).

1.3.1 lentelė

Danijos, Singapūro ir Lietuvos geroji antikorupcinės aplinkos kūrimo praktika

Valstybė	Pagrindinės praktikos	Stiprybės	Tobulintinos sritys
DANIJA	- Aukštas skaidrumo ir atskaitomybės lygis; - Nepriklausoma teismų sistema ir patikima kontrolė bei pusiausvyrą; - Pilietinė visuomenė ir laisva žiniasklaida aktyviai stebėjo vyriausybės veiksmus; - Istorinis įsipareigojimas kovoti su korupcija su nuosekliomis institucinėmis reformomis.	- Stiprios, nepriklausomos institucijos (pvz., nepriklausoma teismų sistema, ombudsmenas); - Sąžiningumo ir visuomenės pasitikėjimo kultūra, sukurta per dešimtmetį; - Stiprus visuomenės pasitikėjimas institucijomis.	- Danija turi išlikti budri, kad išvengtų kylančios korupcijos rizikos pasaulio finansų ir pinigų plovimo srityse.
SINGAPŪRAS	- Tvirtas politinis vadovavimo įsipareigojimas, ypač tautos kūrimo metais; - Nepriklausoma kovos su korupcija institucija: Korupcinės veiklos tyrimo biuras (CPIB); - Griežti antikorupciniai įstatymai, tokie kaip Korupcijos prevencijos įstatymas.	- Nulinės tolerancijos korupcijai politika su didelėmis baudomis; - Greitas ir nuoseklus antikorupcinių įstatymų vykdymas; - Stiprus visuomenės pasitikėjimas dėl veiksmingo valdymo ir teisinio skaidrumo.	- Išsūkiai išlaikant visuomenės pasitikėjimą didėjant pajamų nelygybei, nors ir nėra tiesiogiai susiję su korupcija; - Didėjantis pasaulinio finansinio reguliavimo sudėtingumas gali sukelti naujų išsūkių.
LIETUVA	- Korupcijai tirti įsteigta Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT) - Nacionalinė kovos su korupcija programa (NAPC), skirta viešųjų institucijų skaidrumui didinti; - Reguliarūs visuomenės nuomonės tyrimai ir korupcijos žemėlapiai pažangai stebėti.	- Pažanga kuriant kovos su korupcija sistemas (pvz., NAPC 2022–2033); - Korupcijos rizikos atpažinimas ir prevencinių pagrindų inicijavimas; - Tvirtas bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis, tokiais kaip GRECO ir EBPO.	- Silpnas įstatymų vykdymas ir nuolatinis politinis kišimasis trukdo pažangai; - Žemas visuomenės pasitikėjimas institucijomis ir nuolatinė tolerancija smulkiajai korupcijai; - Politinė korupcija ir nepriklausomų teismų trūkumas tebėra pagrindinės kliūtys mažinti korupciją.

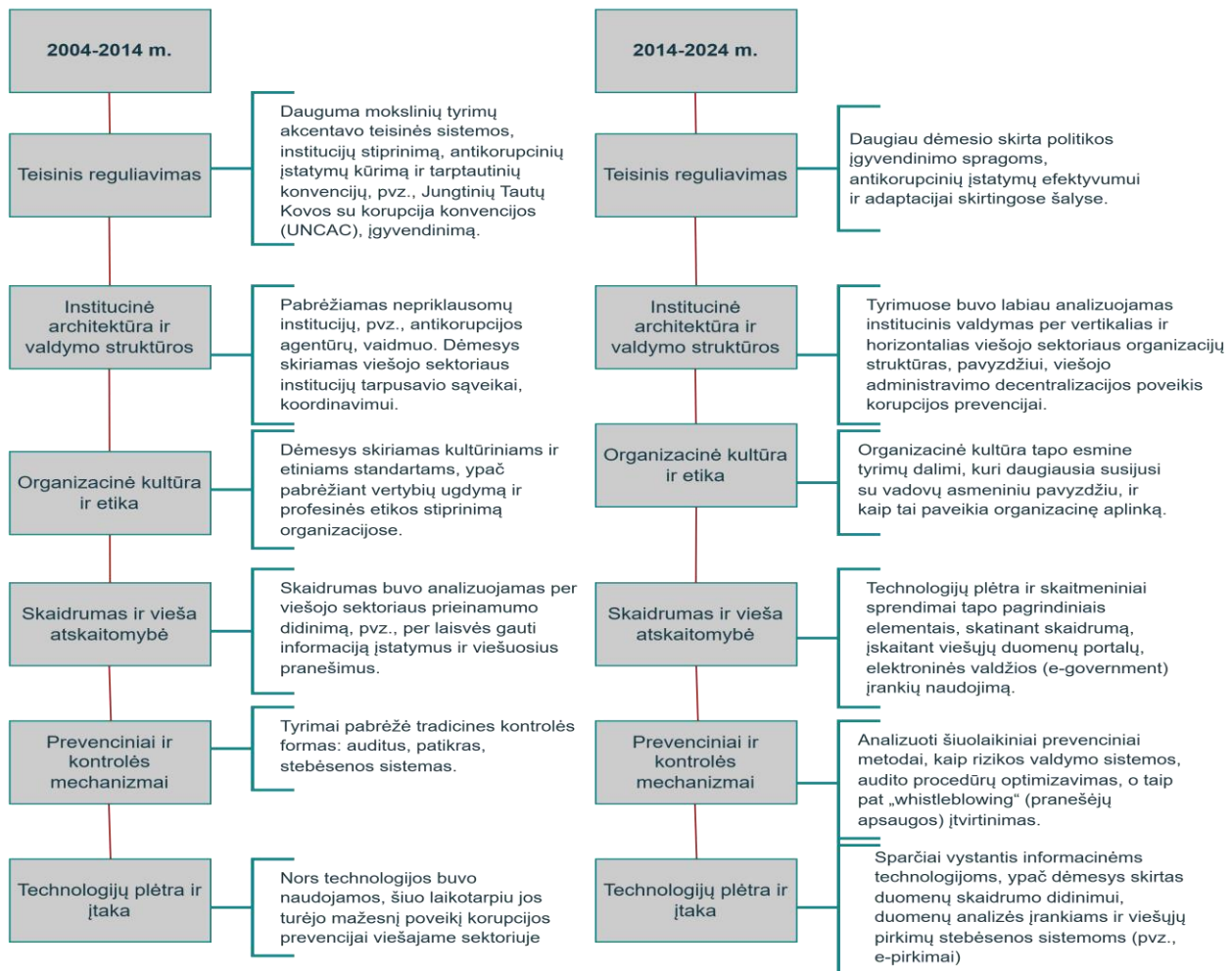
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Ardigo (2018), Mungiu-Pippidi (2014), Quah (2017), Kalesnykas (2020), Transparency International (2023)

Kaip pateikiama 1.3.1 lentelėje, visos trys šalys turi oficialias kovos su korupcija sistemas bei agentūras, atsakingas už kovą su korupcija. Visos iš jų pripažįsta skaidrumo, sąžiningumo principų ir viešojo sektoriaus atskaitomybės poreikį, kad būtų užtikrintas geras valdymas. Pagrindiniai skirtumai tokie, kad Singapūro Korupcinės veiklos tyrimo biuras ir nepriklausomi Danijos teismai daug veiksmingiau vykdo kovos su korupcija įstatymus, palyginti su santykinai silpnesnėmis Lietuvos institucijomis. Singapūras ir Danija demonstravo tvirtą politinę lyderystę kovoje su korupcija, o Lietuva kovoja su politiniu kišimusi ir aukšto lygio korupcija. Tiek Danija, tiek Singapūras turi didelį visuomenės pasitikėjimą savo institucijomis, o Lietuvos institucijomis – mažesnis visuomenės pasitikėjimas (Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014; Quah, 2017; Kalesnykas, 2020).

Pagrindinis aspektas, atliepantis, kodėl Lietuva atsilieka kuriant antikorupcinę aplinką: Danija ir Singapūras turi ilgą valdymo reformų ir institucinio vientisumo istoriją, o Lietuva, kaip posovietinė valstybė, vis dar grumiasi su sisteminėmis problemomis, perneštomis iš praeities (Kalesnykas, 2020).

Taigi, remiantis skyriuje analizuota moksline literatūra galima teigti, kad viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinė aplinka per du dešimtmečius aktyviai vystėsi, atsižvelgiant į socialinius,

politinius ir technologinius pokyčius. Strategijos ir priemonės kovai su korupcija per 2004–2024 m. laikotarpį patyrė reikšmingų pokyčių, pereinant nuo griežtos kontrolės ir sankcijų sistemų (ypač Singapūre) prie platesnio visuomenės dalyvavimo ir prevencinių priemonių, kaip matome Danijoje ir Lietuvoje. Šiuos pokyčius galima padalyti į du laikotarpius po 10 metų, kuriose matomi ryškiausi pasikeitimai. Besikeičiantis sąvokų vartojimas atspindi šią evoliuciją, kurioje korupcijos kontrolė tapo procesu, jungiančiu tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones. Išsami schema pateikiama 1.3.1 paveiksle (žr. 1.3.1 pav.).

1.3.2 pav. Esminiai viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos pokyčiai 2004–2024 m. laikotarpyje

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Davies ir Fumega, 2014; Mackey, Cuomuo, 2019; Mutungi, 2023; Quah, 2017; Kalesnykas, 2020; Kimeu, 2014; Lankauskas ir Nikartas, 2017; Rothstein, 2011; Tacconi ir Williams, 2020; Leitao, 2016; Terracino, 2007; Vian, 2020

Remiantis 1.3.1 paveiksle pateikta medžiaga galima išskirti pagrindinius viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos panašumus ir skirtumus, kurie formavosi analizuojamu 2004–2024 laikotarpiu, o ryškiausiai pokyčiai pastebimi skaičiuojant laikotarpį kas dešimt metų: 2004–2014 m. ir 2014–2024 m.

Panašumai:

- Per visą 2004–2024 metų laikotarpį antikorupcinės aplinkos pagrindas yra teisinis reguliavimas ir politikos formavimas.

- Skaidrumo ir atskaitomybės užtikrinimas išlieka vienu iš pagrindinių antikorupcinės aplinkos komponentų.
- Abiem laikotarpiais akcentuojamas organizacinės kultūros vaidmuo, nors vėliau tyrimuose daugiau dėmesio skiriama vadovų elgesiui.

Skirtumai:

- Po 2014 m. informacinės technologijos tapo svarbiu antikorupcinės aplinkos elementu, tuo tarpu iki tol jos buvo mažiau svarbios.
- Vėlesniais metais tyrimuose daugiau dėmesio skiriama išankstinei rizikos kontrolei, o ne tik reakcijai į korupcijos atvejus.
- Atsiranda globalaus konteksto plėtra, t. y. naujesniuose tyrimuose stipriai akcentuojama tarptautinė korupcijos prevencija, pvz., bendradarbiavimas per įvairias regionines iniciatyvas ir tarptautines konvencijas.

*Apibendrinant galima teigti, kad antikorupcinė aplinka – tai sudėtinga sąvoka, apimanti įvairius veiksnius, tokius kaip organizacijos **kultūra, vertybės, normos, procedūros ir kontrolės mechanizmai**. Šie veiksniai tarpusavyje sąveikauja ir sukuria tam tikrą atmosferą, kuri gali skatinti arba atgrasyti nuo korupcijos. Galima pastebėti, kad visos trys analizuotos šalys – Danija, Singapūras ir Lietuva – remiasi įvairiomis strategijomis, derindamos tiek integralumo, tiek atitikties, tiek kolektyvinės strategijų priemonės. Šios strategijos apima tiek vadinamąsias kietąsias (teisines, institucines), tiek minkštąsias (kultūrines, edukacines) priemones. Danija remiasi stipriomis tradicijomis, pilietine visuomene ir integralumo strategija. Singapūras akcentuoja griežtą atitiktį ir kolektyvinę atsakomybę. Lietuva derina įvairias priemones, siekdama stiprinti tiek teisines, tiek kultūrines kovos su korupcija priemones. Remiantis analizuotų šalių patirtimis, matyti, kad sėkmingai kovoti su korupcija galima tik taikant kompleksinius sprendimus, kurie apima ne tik teisines, bet ir jau analizuotas institucines, kultūrines ir švietimo priemones.*

2.VIEŠOJO SEKTORIAUS ORGANIZACIJŲ ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KONCEPTUALIZAVIMO TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Bendroji tyrimo koncepcija

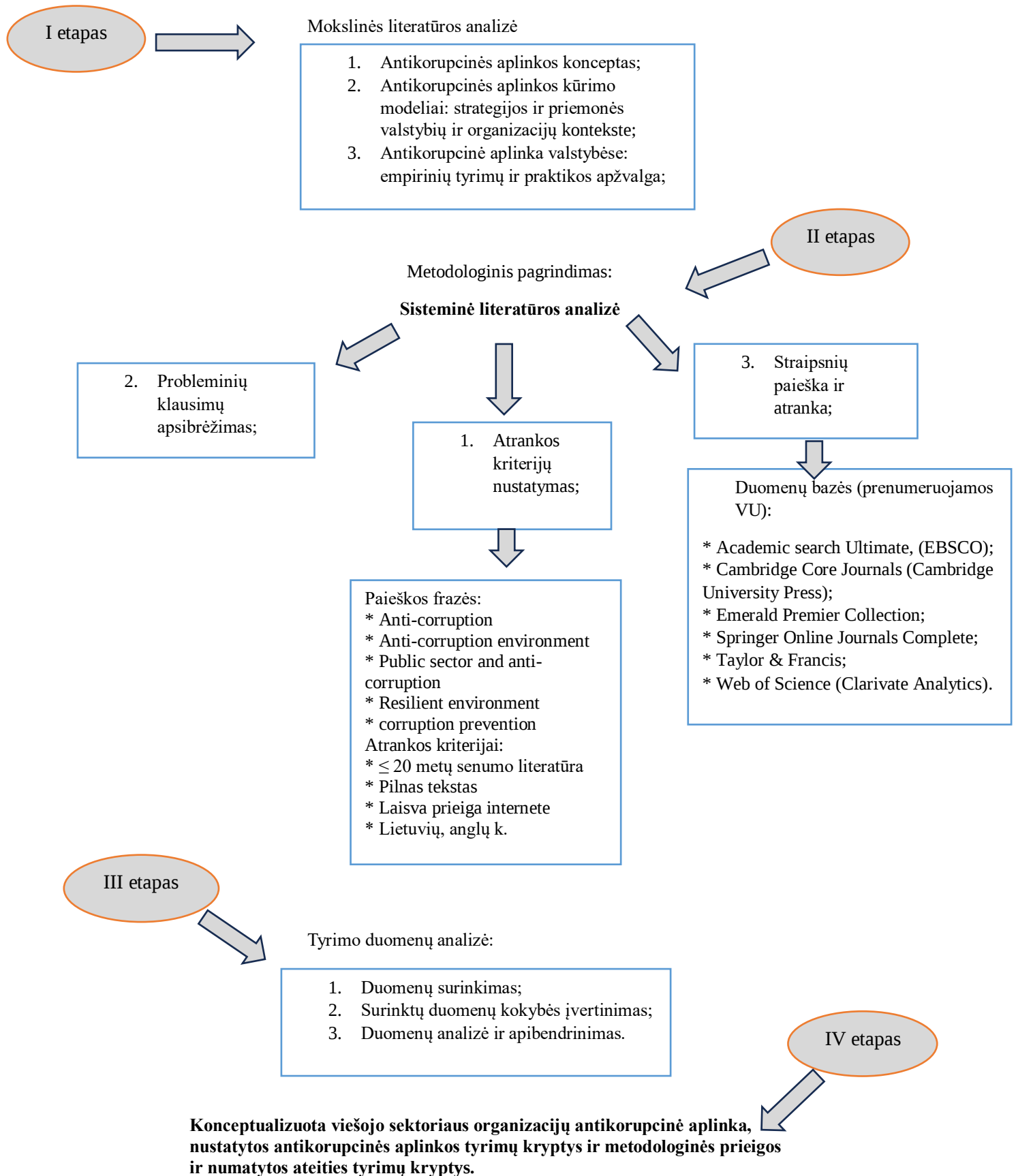
Tyrimo tikslas – atlikti viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimą, taikant sisteminės literatūros apžvalgos metodą, atskleisti šio reiškinio tyrimų kryptis ir metodologines prieigas.

Tyrimo klausimai:

1. Kaip mokslinėje literatūroje konceptualizuojama antikorupcinė aplinka ir kokios teorinės prieigos yra taikomos analizuojant šį reiškinį?
2. Kokios viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptys ir metodologinės prieigos yra naudojamos?
3. Kokios yra antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje ateities tyrimų kryptys?

Tyrimo eiga. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos koncepto ir tyrimo krypčių tyrimas buvo atliktas keturiais etapais (žr. 2.1.1 pav.). Visų pirma atlikta literatūros analizė, kuri atskleidė antikorupcijos ir antikorupcinės aplinkos konceptų raidą, sampratą, struktūrą, elementus ir sąsajas su kitais korupcijos reiškinių tyrimų konceptais. Antrajame tyrimo etape siekta sukurti tvirtą metodologinį pagrindą, kuris leistų efektyviai taikyti sisteminę literatūros analizę. Pirmiausia buvo aiškiai suformuluoti probleminiai tyrimo klausimai, atspindintys tyrimo tikslus. Vėliau, remiantis atlikta mokslinės literatūros analize, nustatyti tikslūs atrankos kriterijai mokslinių straipsnių paieškai. Prieš pradedant paiešką, atlikta kruopšti raktinių žodžių analizė, siekiant užtikrinti maksimalų atitikimą tarp paieškos užklauso ir tyrimo temos. Atrankos metu naudotos duomenų bazės, kuriose užfiksuotas didžiausias atitikimas tarp paieškos raktinių žodžių ir mokslinių straipsnių turinio. Tokiu būdu atrinkta reprezentatyvi mokslinių šaltinių aibė, skirta tolesnei analizei ir išvadoms daryti. Trečiajame tyrimo etape vykdyta sisteminė duomenų analizė, siekiant atsakyti į iš anksto suformuluotus tyrimo klausimus, susijusius su viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcine aplinka. Šiame etape iš atrinktų mokslinių publikacijų surinkti ir kruopščiai įvertinti duomenys: atrinktos 67 mokslinės publikacijos, kuriose analizuojama viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinė aplinka, atitinkančios iš anksto išsikeltus atrankos kriterijus. Surinkti duomenys sujungti į vieną visumą, siekiant gauti išsamią viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos apžvalgą. Ketvirtasis etapas – tyrimo rezultatas – viešojo sektoriaus organizacijų konceptualizavimas, susistemintos esamos viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptys ir metodologinės prieigos, nustatytos ateities tyrimų kryptys.

Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimas

2.1.1 pav. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimo tyrimo schema

Tyrimo etika. Vienas svarbiausių aspektų atliekant tyrimą – etikos klausimai. Tyrimų etika – tai sistema, kurią sudaro principai ir standartai, reguliuojantys mokslininkų elgesį bei užtikrinantys, kad tyrimai būtų atliekami etiškai ir atsakingai. Svarbu pabrėžti, kad etikos principai taikomi visoms mokslinėms kryptims ir visiems tyrimų etapams: nuo idėjos iki rezultato paskelbimo (Creswell, 2009). Etikos principų laikymasis mokslininkui turi itin didelę reikšmę, nes tai lemia aukščiausią mokslinio tyrimo kokybę (ALLEA, 2018). Atliekant šį magistro darbo tyrimą laikytasi **sąžiningumo, patikimumo, atsakingumo ir pagarbos** principų. Sąžiningumo principas buvo taikomas tyrimo metu, pasirenkant viešai prieinamus, pilno teksto aukšto lygio ir patikimumo dokumentus, duomenų bazines, taip užtikrinant darbo autentiškumą, objektyvumą ir kokybę. Siekiant užtikrinti, kad tiek teorinis, tiek empirinis tyrimas, dokumentų analizė ir sisteminė literatūros analizė būtų atlikta kuo kokybiškiau – taikytas patikimumo principas. Atsakingumo principas buvo reikšmingas tyrimui atrenkant dokumentus ir pateikiant, susisteminant gautus rezultatus ir išvadas. Pagarbos principu buvo vadovaujama viso magistro rašymo metu – buvo laikomasi pagarbos mokslininkams ir jų atliktiems tyrimams, kitiems asmenims ir jų požiūriui (ALLEA, 2018).

Tyrimo metodologinė prieiga. Šio darbo tyrimo prieiga yra **mišri**, apimanti dedukcijos ir indukcijos metodų derinį. **Dedukcinė** prieiga leidžia remtis egzistuojančiais konceptais ir teorijomis apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką, siekiant identifikuoti bendrus aspektus, principus ir praktikas, kurios gali būti taikomos viešajame sektoriuje. Tuo tarpu **indukcinė** prieiga leidžia per sisteminę literatūros analizę išryškinti naujas įžvalgas ir atpažinti literatūroje mažiau išnagrinėtus antikorupcinės aplinkos elementus, pavyzdžiui, konkrečius veiklos aspektus, kurie galėtų papildyti teorinę prieigą.

2.2. Literatūros analizės metodai ir jų vieta tyrime

Tyrimo pagrindas – sisteminė literatūros analizė, kuri leidžia atlikti nuodugnią esamų tyrimų apžvalgą ir pateikti išsamius įrodymų įvertinimus. Dedukcijos metodas čia naudojamas apžvelgiant pagrindines antikorupcinės aplinkos sąvokas ir teorijas, kad būtų galima išsiaiškinti, kas jau žinoma apie šį reiškinį ir kokios pagrindinės teorinės prieigos buvo taikytos šioje srityje. Literatūros analizės metodas leidžia susisteminti tyrimų rezultatus, susijusius su korupcijos prevencija, antikorupcinėmis priemonėmis ir skirtingais valstybių bei organizacijų požiūrio kampais kovojant su korupcija (Erentaitė ir Žukauskienė, 2011; Templier ir Pare, 2015; Daubarienė, 2018).

Tačiau, be dedukcinio požiūrio, tyrime taip pat naudojama indukcinė analizė, kuri suteikia galimybę atskleisti naujus tyrimų aspektus ir kryptis, pasitelkiant literatūroje neaptartas idėjas ir konceptus. Pavyzdžiui, indukciniai elementai atsiranda analizuojant, kaip konkretūs šalies ar organizacijos kontekstai formuoja antikorupcinės aplinkos dinamiką, ir kaip šios aplinkybės lemia naujus požiūrius bei praktikas (Templier ir Pare, 2015; Daubarienė, 2018). Pagrindiniai skiriamieji aspektai pateikiami 2.2.1 lentelėje.

2.1.1 lentelė

Dedukcinė ir indukcinė tyrimo tipologija: pagrindiniai skirtumai

Savybė	Dedukcinė prieiga	Indukcinė prieiga
Pradžia	Bendra teorija	Konkretūs stebėjimai
Kryptis	Nuo bendro prie konkretaus	Nuo konkretaus prie bendro
Tikslas	Patvirtinti arba paneigti teoriją	Formuluoti naują teoriją

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Erentaitė ir Žukauskienė, 2011; Templier ir Pare, 2015; Daubarienė, 2018

Literatūros analizės metodai leidžia tyrime derinti teorinį pagrindą su praktinėmis įžvalgomis, todėl analizuojant literatūrą naudojama ne tik dedukcinė, bet ir indukcinė analizė. Šios analizės tikslas – sisteminėje literatūros apžvalgoje atrasti naujas įžvalgas ir suprasti, kaip skirtingi autoriai konceptualizuoja antikorupcinės aplinkos kūrimo procesus. Tokiu būdu tyrime siekiama ne tik patikrinti egzistuojančias teorijas, bet ir aptikti spragas ar neišsamiai išnagrinėtus aspektus (Erentaitė ir Žukauskienė, 2011).

Papildomi indukciniai elementai padeda išskirti aktualias antikorupcinės aplinkos dimensijas, kurios gali būti svarbios kuriant praktines rekomendacijas. Tokia prieiga praturtina tyrimą ir suteikia papildomų įžvalgų apie galimus naujus šios srities tyrimų aspektus, siekiant užtikrinti, kad tyrimas būtų tinkamai pritaikytas prie šiuolaikinių viešojo sektoriaus poreikių (Templier ir Pare, 2015).

Pasak Erentaitės ir Žukauskienės (2011), literatūros analizė – tai išsami teorinė mokslinių straipsnių apie konkrečią temą apžvalga. Jos tikslas – surinkti ir sistemingai išanalizuoti visus esamus tyrimus, susijusius su nagrinėjama tema, siekiant pateikti apibendrinančias išvadas ir įvertinti šios srities tyrimų būklę.

Remiantis Erentaite ir Žukauskiene (2011), mokslinės literatūros analizė gali įgauti skirtingas formas, priklausomai nuo konteksto. Templier ir Pare (2015) laikosi tos pačios nuomonės ir išskiria **du literatūros analizės tipus**, pirmasis – kai tokia analizė integruojama į empirinį tyrimą, papildydama jį kontekstu ir teoriniu pagrindimu. Antruoju atveju literatūros analizė pateikiama kaip savarankiškas, baigtinis mokslinis tekstas, vadinamas literatūros apžvalga. Nors abiem atvejais taikomi tie patys esminiai literatūros apžvalgos principai, gali skirtis autorių tikslai.

Dažniausiai literatūros analizė atliekama kaip pagalbinė tyrimo dalis, siekiant pasiekti kelis tikslus: geriau suprasti nagrinėjamą temą, apibrėžti esmines problemas, pagrįsti tyrimo metodiką ir įrankius bei aiškiai išryškinti tyrimo indėlį į mokslo sritį. Taip pat siekiama cituojant tinkamus autorius atskleisti idėjų ir teorijų tarpusavio ryšį. Cituojant parodoma, kaip skirtingi autoriai papildo, paaikšina ar netgi prieštariauja vienas kitam, taip suformuojant vientisą ir gilesnį teksto kontekstą (Daubarienė, 2018). Kardelio (2002) nuomone, rekomenduojama prieš pradedant tyrimą apžvelgti jau esamus analizuojamos problemos tyrimus, atliktus kitų mokslininkų. Svarbu vengti nereikalingų aprašymų ir ilgų išvedžiojimų, o susitelkti į problemos lyginamąją analizę. Anot Daubarienės (2018), tai leidžia išskirti esminius aspektus ir pritaikyti jau sukauptas žinias.

Antrasis variantas, kai literatūros analizė naudojama, kaip savarankiškas tyrimo metodas, neretai mokslininkų naudojamas, kurio pagrindinis tikslas yra apibendrinti tam tikros srities, temos literatūrą, nerenkant ir neanalizuojant anksčiau surinktos, susistemos ir išanalizuotos informacijos. Atliekant tokią analizę taip pat siekiama nustatyti galimas ateities tyrimų kryptis analizuojama tema (Templier ir Pare, 2015).

Mokslinėje literatūroje gausu įvairių literatūros analizės metodų, kurių kiekvienas turi savo paskirtį, tikslus ir bruožus. Pasirinkimas, koks metodas tinkamiausias, priklauso nuo analizės tikslų, tyrimo pobūdžio ir turimos literatūros specifikos. Templier ir Pare (2015) išskiria šiuos literatūros analizės metodus: pasakojamoji apžvalga (*angl. narrative review*), aprašomoji apžvalga (*angl. descriptive review*), apimties apžvalga (*angl. scoping review*), metaanalizė (*angl. meta-analysis*), kokybinė sisteminė apžvalga (*angl. qualitative systemic review*), skėtinė apžvalga (*angl. umbrella review*), teorinė apžvalga (*angl. theoretical review*), realistinė apžvalga (*angl. realist review*), kritinė apžvalga (*angl. critical review*). Plačiau apie kiekvieną metodą pateikiama 2.2.2 lentelėje.

2.2.2 lentelė

Literatūros analizės metodai

Literatūros analizės metodas	Pagrindinės savybės	Metodo tikslas
Pasakojamoji apžvalga (angl. narrative review)	1. nukreiptas į kokybinį ankstesnių žinių interpretavimą; 2. kaupiant ir sintezuojant literatūrą parodoma konkretaus požiūrio vertė; 3. analizuojant galima ignoruoti tam tikrus tyrimus arba apriboti jiems skiriamą dėmesį; 4. informacijos atranka iš pirminių straipsnių yra subjektyvi, jai trūksta aiškių įtraukimo kriterijų ir gali atsirasti šališkų interpretacijų ar išvadų. 5. tyrėjai dažniausiai pasirenka tyrimus, kurie patvirtina jų pačių požiūrį.	Pateikti kokybinį literatūros apibendrinimą, pabrėžiant tyrimų tarpusavio ryšius ir pasakojimą.
Apimties apžvalga (angl. scoping review)	1. išsamumas analizuojant literatūrą; 2. nustatomi atmetimo ir įtraukimo kriterijai; 3. apibendrintus duomenis rekomenduojama pateikti lentelėje; 4. atrinktus tyrimus turi peržiūrėti bent du nepriklausomi recenzentai.	Pateikti išsamią ir visapusišką literatūros apžvalgą, apimančią tiek kokybinius, tiek kiekybinius duomenis. Nustatyti galimas ateities tyrimų kryptis, mastą ir diapazoną.
Aprašomoji apžvalga (angl. descriptive review)	1. taikoma sisteminga ir skaidri procedūra, įskaitant paiešką, atranką ir klasifikavimo tyrimus; 2. iš kiekvieno tyrimo išskiriamos dominančios ypatybės: metai, rezultatų kryptys ir pan.; 3. išvados atspindi tam tikros srities naujausią techniką.	Pateikti kiekybinį literatūros apibendrinimą, apimančią statistinę duomenų analizę.
Metaanalizė (angl. meta-analysis)	1. naudojami duomenys iš pirminių tyrimų, o ne iš apžvalgų ar antrinių šaltinių; 2. gali būti naudojama norint įvertinti tyrimų kokybę ir tai, kaip ji paveikia rezultatus; 3. statistinė technika.	Naudojamas norint apibendrinti kelių tyrimų rezultatus ir gauti tikslesnį bei patikimesnį tiriamo reiškinio poveikio įvertinimą.
Kokybinė sisteminė apžvalga (angl. qualitative systemic review)	1. dėmesys kokybiniais duomenimis; 2. metodas pripažįsta tyrėjo subjektyvumą ir skirtingas tyrimų interpretacijas; 3. gali reikalauti daug laiko ir pastangų; 4. naudinga įvairiose mokslinėse srityse.	Apibendrinti ir sintetinti kokybinių tyrimų rezultatus, generuoti naujas žinias ir teorijas, pagrįstas esamais tyrimais.
Skėtinė apžvalga (angl. umbrella review)	1. siekia apimti visą esamą literatūrą tam tikra tema, įskaitant skirtingas tyrimų metodologijas ir perspektyvas; 2. integruotas požiūris; 3. nustatyti tyrimų spragas ir ateities tyrimų kryptis;	Skirtas apibendrinti ir sintetinti kelias sisteminės apžvalgas ta pačia tema, apimant įvairių sisteminių apžvalgų perspektyvas ir išvadas.
Teorinė apžvalga (angl. theoretical review)	1. analizuoja ir sintetina esamas teorines sąvokas, modelius ir teiginius; 2. gali sukurti naują teorinę išvargą ar pasiūlyti naują teorinį požiūrį į tiriamą problemą; 3. reikalauja stiprių teorinių įgūdžių ir gebėjimo kritiškai vertinti literatūrą; 4. taikomos įvairiose mokslo srityse, įskaitant socialinius mokslus, humanitarinius mokslus ir gamtos mokslus.	Apibendrinti ir sintetinti esamą teorinę literatūrą tam tikra tema. Naudojama siekiant sukurti išsamią ir nuoseklią teorinę bazę tiriamai problemai spręsti.
Kritinė apžvalga (angl. critical review)	1. bandoma reflektiviai atsižvelgti į	Kritiška literatūros analizė, kuri

<i>critical review)</i>	2. tyrimus ir įvertinti jų patikimumą; 2. bandoma informuoti kitus mokslininkus apie ankstesnių tyrimų trūkumus ir sustiprinti žinių plėtrą, siekiant tolimesnio tobulėjimo; 3. nereikalaujama formalaus įtrauktų pirminių tyrimų kokybės ar šališkumo rizikos.	leidžia atskleisti stiprybes, silpnybes, neatitikimus, prieštaravimus ir pan., kurie susiję su tyrimo teorijomis, metodais, taip pat rezultatais.
Realistinė apžvalga (<i>angl. realistic review</i>)	1. tyrimo dizainas ir duomenų analizės metodai priklauso nuo tyrimo klausimo ir turimos literatūros; 2. reikalauja daug laiko ir pastangų; 3. teorijos kūrimo metodas; 4. siekiama nustatyti priežastinį ryšį; 5. neteikia ypatingos pirmenybės nei kiekybiniais, nei kokybiniais įrodymams.	Siekiama esama sisteminės apžvalgas papildyti ar sustiprinti naujausia informacija, taip pat paaiškinti, kaip veikia intervencijos.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Templier ir Pare (2015)

Remiantis 2.2.1 lentelėje pateiktais duomenimis galima teigti, kad naratyvinė, aprašomoji ir apimties apžvalgos yra naudojamos, siekiant apibendrinti ir sintetinti esamus tyrimus tam tikra tema. Nors jos turi tam tikrų panašumų, kiekvienas tipas turi savo unikalius tikslus ir metodologiją (Templier ir Pare, 2015). Naratyvinė apžvalga tinkama, kai tyrimo klausimas reikalauja išsamiai apibūdinti ir suprasti esamų tyrimų tarpusavio ryšius. Aprašomoji apžvalga – kai tyrimo klausimas reikalauja kiekybinio literatūros apibendrinimo, pvz., poveikio dydžio apskaičiavimo. Apimties apžvalga pasitelkiama, kai tyrimo klausimas reikalauja išsamios ir visapusiškos literatūros apžvalgos, apimančios tiek kokybinius, tiek kiekybinius duomenis.

Sisteminiam apžvalgos tipams galima priskirti metaanalizę, kokybinę sisteminę apžvalgą ir realistinę apžvalgą (Whitlock et al., 2008). Jie naudojami apibendrinti ir integruoti esamus įrodymus tam tikra tema, naudoja sistemingą ir objektyvų požiūrį į literatūros analizę ir gali būti naudojami informuoti tolesnius tyrimus ir praktiką. Metaanalizė naudoja kiekybinius duomenis, kokybinę sisteminę apžvalgą – kokybinius duomenis, o realistinę apžvalgą – įvairius duomenų šaltinius, įskaitant kiekybinius ir kokybinius duomenis. Pasak Templier ir Pare (2015), metaanalizė pateikia kiekybinius rezultatus, kokybinę sisteminę apžvalgą – kokybinius rezultatus, o realistinę apžvalgą – išsamius ir kontekstinius rezultatus.

Skėtinė ir teorinė apžvalgos taip pat gali būti priskiriamos sisteminių apžvalgų tipams. Tai reiškia, kad jos apima ir apibendrina esamus tyrimus tam tikra tema, pateikdamos išsamią ir nuoseklią šios temos analizę. Skėtinės apžvalgos paprastai apima didesnę tyrimų spektrą, apimant įvairias metodologijas ir tyrimų dizainus. Jos siekia pateikti išsamią problemos analizę ir apibrėžti ateities tyrimų kryptis. Teorinės apžvalgos labiau orientuotos į tam tikrą teorinį rėmą ar hipotezę. Jos apžvelgia esamus tyrimus, siekdamas patikrinti ar plėtoti šį rėmą ar hipotezę (Tawfik et al., 2019).

Kritinė apžvalga turi keletą esminių skirtumų nuo skėtinių ir teorinių apžvalgų. Kritinės apžvalgos tikslas yra ne tik apibendrinti esamus tyrimus, bet ir juos kritiškai įvertinti. Dažnai naudojami griežtesni tyrimų atrankos ir kokybės vertinimo metodai nei skėtinėse ar teorinėse apžvalgose. Taip pat gali būti naudojami įvairūs teksto analizės metodai tyrimų turiniui analizuoti ir interpretuoti (Tawfik et al., 2019).

Taigi, literatūros analizė atlieka esminį vaidmenį moksliniuose tyrimuose. Jos tipas ir taikomi metodai priklauso nuo tyrimo tikslų ir analizuojamos literatūros specifikos. Kiekvienas metodas pasižymi savitais privalumais ir trūkumais, todėl tyrėjas turi atidžiai pasirinkti tinkamiausią metodą, siekdamas pasiekti norimus rezultatus.

2.3. Sisteminė literatūros analizė

Kritinis sistemingas tyrimų išvadų vertinimas ir sintezė, vadinama metaanalize, pirmą kartą pasirodė 1975 m., reaguojant į augančią mokslinių tyrimų literatūros apimtį ir poreikį patikimiams ir objektyviems tyrimų rezultatų apibendrinimams. Iš pradžių sisteminė literatūros apžvalga buvo taikoma medicinos srityje, vėliau pradėta naudoti viešosios politikos ir socialinių intervencijų srityse (Tawfik et al., 2019).

Pasak Turney (2023), pagrindiniai sisteminės analizės tikslai – pateikti išsamią ir tikslią problemos analizę, įvertinti tyrimų rezultatų patikimumą ir atkuriamumą, apibendrinti tyrimų rezultatus ir pateikti rekomendacijas, pasiūlyti tolesnių tyrimų kryptis.

Paieškos strategija – išsami daugelio šaltinių ir duomenų bazių literatūros paieška, naudojant labai jautrias ir struktūrizuotas strategijas, siekiant nustatyti visus turimus tyrimus (paskelbtus ir neskeltus) pagal išteklį ribas, kuriuos galima įtraukti. Naudoja *a priori* įtraukimo ir pašalinimo kriterijus (Templier ir Pare, 2015).

Sisteminė literatūros analizė – tai autoritetingas esamų įrodymų (tyrimų) aprašymas, naudojant patikimą, objektyvią, išsamią ir atkuriamą tyrimų praktiką. Šis metodas padeda suprasti didelius informacijos kiekius ir padeda atsakyti į klausimus, kas veikia, o kas ne. Sisteminės apžvalgos nustato neapibrėžtumo sritis ir nusako, kur buvo atlikta mažai arba visai nebuvo atlikta atitinkamų tyrimų, padeda nustatyti naujas tyrimų kryptis (UOW Library, 2024).

Taigi, sisteminė literatūros analizė apima esamų mokslinių šaltinių sintezę, kurios tikslas – apibendrinti dabartines žinias apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką. Tai leidžia atskleisti, kurie veiksniai yra ypač svarbūs kuriant antikorupcinę aplinką ir kaip jie sąveikauja tarpusavyje. Naudojant dedukciją, išanalizuojamos pagrindinės teorinės sąvokos, kaip antikorupcinės strategijos, politikos ir institucijų kūrimas, kurios lemia korupcijos prevenciją bei kovą su šiuo reiškiniu (Templier ir Pare, 2015; UOW Library, 2024).

Indukciniai elementai šiame tyrime atsiranda per literatūros analizės procesą, siekiant atskleisti trūkstamas žinių spragas, kurios galėtų būti toliau tyrinėjamos. Tai apima analizę, kaip naujos technologijos, pavyzdžiui, skaitmeninė antikorupcija, gali turėti įtakos antikorupcinės aplinkos efektyvumui, ir kaip tai gali pakeisti įprastas kovos su korupcija priemones. Sisteminė apžvalga taip pat nustato galimas ateities tyrimų kryptis, kurios galėtų būti toliau išvystytos, įtraukiant tiek praktinius, tiek teorinius aspektus (Templier ir Pare, 2015; Turney, 2023).

Sisteminės literatūros analizės privalumai ir trūkumai pateikiami 2.3.1 lentelėje (Turney, 2023).

2.3.1 lentelė

Sisteminės literatūros analizės privalumai ir trūkumai

Privalumai	Trūkumai
Sumažina tyrimų šališkumą, atsižvelgiant į visus turimus įrodymus ir įvertinant kiekvieną tyrimą dėl šališkumo.	Užima daug laiko, reikalauja itin daug pastangų.
Metodai yra skaidrūs, todėl juos gali naudoti kiti.	Yra pakankamai siauros apimties – atsako tik į tikslų tyrimo klausimą.
Yra išsami, nes apibendrina visus turimus įrodymus.	
Juos gali atkartoti ir atnaujinti kiti mokslininkai.	

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Turney (2023)

Skiriami 3 pagrindiniai sisteminės apžvalgos metodo etapai (Foster ir Jewell, 2017; Turney, 2023):

1. Planavimas;
2. Vykdydas;

3. Dokumentavimas.

I pirmąjį – planavimo – etapą įeina tyrimo klausimo formulavimas, apžvalgos protokolo rengimas, protokolo validavimas. Efektyvi paieškos strategija prasideda nuo tinkamai suformuluoto klausimo (Foster ir Jewell, 2017).

Prieš pradėdant atlikti sisteminę literatūros apžvalgą – būtina atlikti pirminę literatūros šaltinių paiešką. Čia prasideda antrasis etapas – vykdymo, kuris susideda iš analizei naudojamų tyrimų ir šaltinių identifikavimo, tyrimų atrinkimo ir jų kokybės įvertinimo, gautų duomenų supildymas į formą, tyrimų duomenų apibendrinimo (Chawinga ir Zinn, 2019). Kiekvienai duomenų bazei šaltinių / tyrimų paieškos strategija rengiama atskirai. Paieškos klausimo terminai paverčiami paieškos terminais, naudojami žodynai ir tezaurai, terminai ir sinonimai pasirenkami laisvai, svarbi rašyba ir sintaksė, taip pat loginiai operatoriai, kurie gali prisidėti prie efektyvesnės paieškos (jungtukai „ir, ar“ bei ieškant kita kalba, pvz.: angliškai „and, or, not“ ir pan.). Svarbų vaidmenį atliekama ir priklausomai nuo tikslo paiešką praplečia arba susiaurina tokie kriterijai kaip metai, temos, publikacijų rūšys ir kt. (Foster ir Jewell, 2017).

Pasak Chawinga ir Zinn (2019), norint atlikti išsamią literatūros paiešką tyrimui, privalu naudoti metodišką ir tikslų požiūrį: ieškoti informacijos įvairiose duomenų bazėse ir šaltiniuose, įskaitant tiek publikuotus, tiek nepublikuotus, pasitarti su srities ekspertais ir atlikti platesnę paiešką, neapsiribojant viena kalba ar tam tikru regionu. Siekiant užtikrinti tyrimo išsamumą, būtina panaudoti visą galimą paieškos terminų spektrą, apibūdinantį tiriamą konceptą, bei atrinkti tik tuos tyrimus, kurių metodologija yra moksliskai pagrįsta ir patikima.

Trečiajame sisteminės literatūros analizės etape literatūros apžvalgos ataskaita rengiama ir validuojama. Duomenys sukeliami į parengtą ir pratestuotą duomenų surinkimo lentelę, atliekama metaanalizė, jei reikia kiekybinių rezultatų. Galiausiai rezultatų ir išvadų formavimas, pateikimas (Chawinga ir Zinn, 2019).

Šio darbo tyrimo tipas – sisteminė literatūros analizė viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema. Tyrimo klausimai buvo iš anksto numatyti ir suformuluoti, o straipsnių paieška vykdyta Vilniaus universiteto prenumeruojamuose duomenų bazėse iš anksto atsirinkus juos pagal temą. Straipsniai atrinkti pagal nusistatytus kriterijus, duomenys analizuoti pasitelkiant atvirojo kodo nuorodų valdymo programą „Zotero“, kurios pagalba sutvarkyti bibliografiniai duomenys ir susijusi tyrimų medžiaga. Duomenų vizualizacija atlikta pasitelkus grafinio dizaino platformą „Canva“, siekiant suprantamai pateikti sudėtingus ryšius tarp mokslinių publikacijų, autorių ir tyrimų temų.

2.3.1. Mokslinių šaltinių atrankos kriterijai

Remiantis anksčiau išsiaiškintais sisteminės literatūros analizės kriterijais, siekiant atlikti apžvalgą, nustatyti pasirinktos temos straipsnių įtraukimo bei jų atmetimo kriterijai (žr. 2.3.1.1 lentelę).

2.3.1.1 lentelė

Mokslinių šaltinių atrankos kriterijai

Įtraukimo kriterijai	Atmetimo kriterijai
2004–2024 metais publikuoti straipsniai	Senesni nei 2004 metų straipsniai
Lietuvių ir anglų kalba	Straipsniai ne lietuvių ir anglų kalbomis
Viso teksto dokumentai	Dublikatai

Antikorupcinės aplinkos ir viešojo sektoriaus organizacijų tema	Straipsniai, kurių tyrimai atlikti ne viešojo sektoriaus organizacijose

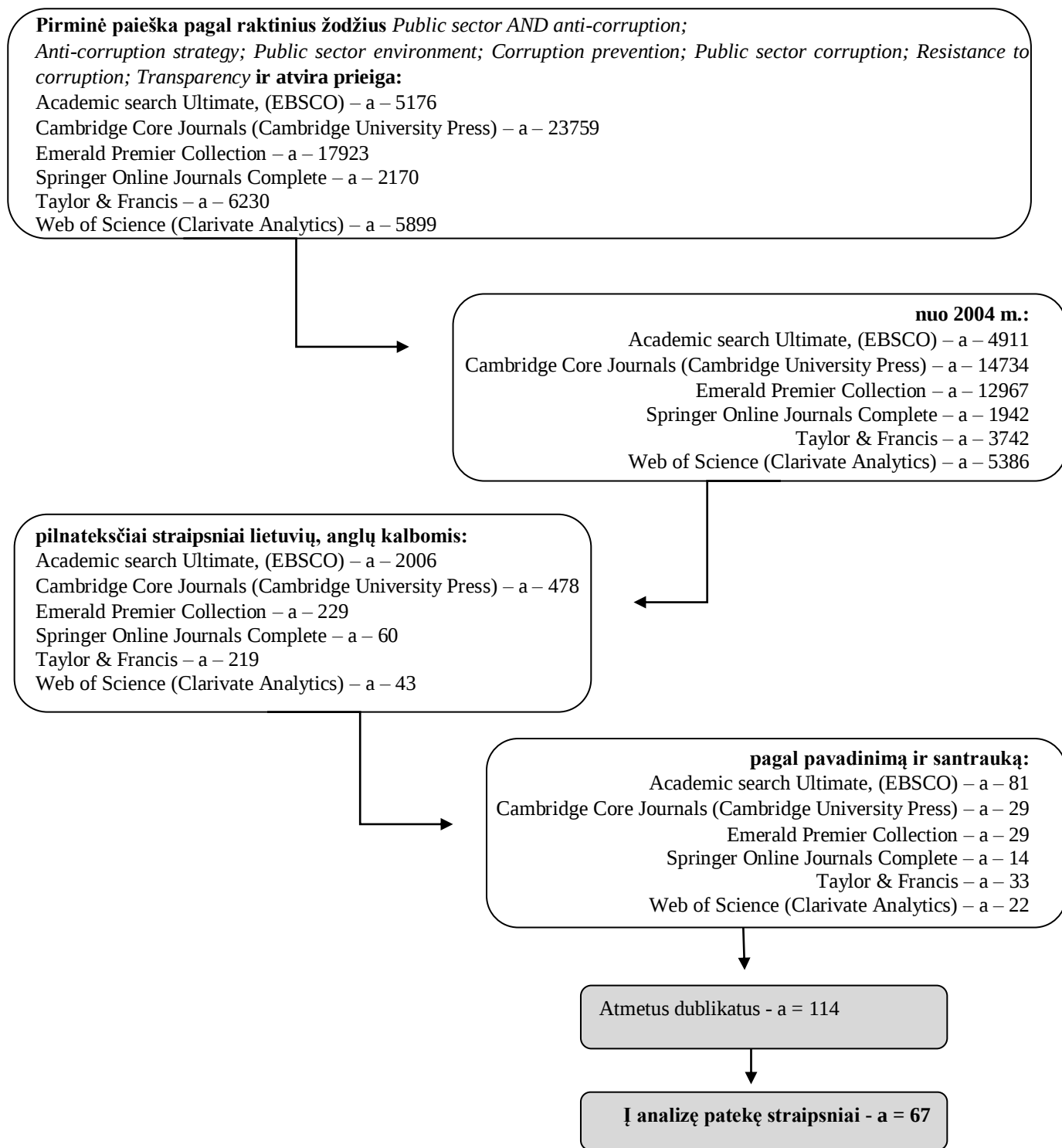
Šaltinis: sudaryta autorės

Siekiant atlikti išsamų ir patikimą viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimą, buvo kruopščiai atrinkti mokslinės literatūros šaltiniai. Atrankos kriterijais siekta užtikrinti, kad būtų surinkta pakankamai reprezentatyvi publikacijų apimtis, atspindinti šios srities tyrimų tendencijas.

2.3.2. Duomenų paieškos strategija

Siekiant aiškumo, konkretumo ir patikimumo atliekant sisteminę literatūros analizę viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimo tema, straipsnių paieška atlikta Vilniaus universiteto bibliotekos prenumeruojamuose duomenų bazėse: Academic search Ultimate, (EBSCO), Cambridge Core Journals (Cambridge University Press), Emerald Premier Collection, Springer Online Journals Complete, Taylor & Francis, Web of Science (Clarivate Analytics). Siekiant surinkti kuo daugiau tikslios informacijos, buvo atliktas dviejų pakopų duomenų bazių atrankos procesas. Pirmame etape, identifikuotos duomenų bazės, pateikusios didžiausią kiekį publikacijų, atitinkančių paieškos kriterijus, naudojantis raktinių žodžių paieška. Antrame etape, iš šio sąrašo buvo atrinktos tik tos duomenų bazės, kurių turinys yra tiesiogiai susijęs su pasirinkta tema, taip užtikrinant, kad surinkti duomenys bus kuo tikslesni ir aktualūs.

2024 m. rugpjūčio–spalio mėnesiais atlikta sisteminė literatūros apžvalga, siekiant ištirti viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimą. Paieška vykdyta Vilniaus universiteto prenumeruojamose duomenų bazėse, naudojant raktinius žodžius „*Public sector*“ AND „*anti-corruption*“, „*Anti-corruption strategy*“, „*Public sector environment*“, „*Corruption prevention*“, „*Public sector Corruption*“, „*Resistance to corruption*“, „*Transparency*“ bei taikant papildomus filtrus (*atvira prieiga, visas tekstas, publikacijos nuo 2004 m., straipsniai*). Galutinei analizei atrinktos 6 duomenų bazės, kuriose rasta daugiausiai atitinkamų publikacijų. Iš pradžių buvo rastos 90 024 publikacijos, pradėjus taikyti minėtus atrankos kriterijus, straipsnių skaičius sumažėjo iki 3060. Galiausiai straipsniai buvo atrinkti atidžiai analizuojant jų pavadinimus ir santraukas, jų liko 205. Perskaicius ir išanalizavus pilno teksto dokumentus į analizę pateko 67 straipsniai.

2.3.2 pav. Straipsnių atrankos strategija

Išsamiai išanalizavus visą straipsnių tekstą, identifikuoti 67 straipsniai, nagrinėjantys viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptą. Išsamus publikacijų sąrašas pateiktas 1 priede.

2.3.3. Publikacijų atranka

Mokslinių straipsnių paieška vykdyta naudojant šiuos atrankos kriterijus: atvira prieiga, visas tekstas, publikacijos nuo 2004 metų, straipsniai. Siekiant užtikrinti, kad paieška būtų kuo

išsamesnė, buvo kruopščiai atrinktos 7 paieškos frazės, kurios dažniausiai pasitaiko tyrinėjant viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką. Šios frazės buvo naudojamos atskirai, kad būtų aptikta kuo daugiau tinkamų straipsnių. Galutinę atranką išlaikė ir į sisteminę literatūros analizę pateko 67 moksliniai straipsniai, atitinkantys visus paieškos kriterijus. Išsami paieškos rezultatų analizė pateikta 2.3.2 lentelėje.

2.3.2 lentelė

Mokslinių publikacijų atranka pagal nustatytas paieškos frazes

Nr.	Raktinis žodis	Atvira prieiga	Nuo 2004 metų	Pilno teksto straipsniai	Lietuvių ir anglų kalba	Pavadinimas ir santrauka	Atrinkta
Academic search Ultimate (EBSCO)							
1.	Public sector AND anti-corruption	750	740	161	39	17	10
2.	Anti-corruption strategy	1288	1241	863	744	10	2
3.	Public sector environment	376	350	313	283	14	4
4.	Corruption prevention	1293	1195	390	347	11	6
5.	Public sector Corruption	665	618	487	277	20	3
6.	Resistance to corruption	88	70	24	20	2	-
7.	Transparency	716	697	421	296	7	2
Cambridge Core Journals (Cambridge University Press)							
1.	Public sector AND anti-corruption	4863	2899	2276	227	9	3
2.	Anti-corruption strategy	769	533	441	79	2	1
3.	Public sector environment	5999	3779	2838	54	2	-
4.	Corruption prevention	1646	1259	1018	24	6	2
5.	Public sector Corruption	4275	2482	1932	38	8	3
6.	Resistance to corruption	1797	1196	767	16	1	1
7.	Transparency	4410	2586	1981	40	1	-
Emerald Premier Collection							
1.	Public sector AND anti-corruption	2000	1892	1000	56	6	2
2.	Anti-corruption strategy	4303	2303	2204	94	3	1
3.	Public sector environment	116	102	79	5	1	-
4.	Corruption prevention	3000	2801	244	21	2	-
5.	Public sector Corruption	1600	1500	100	20	9	3
6.	resistance to corruption	4000	2165	505	16	5	1
7.	Transparency	2904	2204	2002	17	3	1
Springer Online Journals Complete							

1.	Public sector AND anti-corruption	40	40	29	15	7	4
2.	Anti-corruption strategy	152	147	91	9	2	1
3.	Public sector environment	230	150	132	10	-	-
4.	Corruption prevention	620	549	306	10	2	1
5.	Public sector Corruption	232	218	147	9	3	2
6.	resistance to corruption	199	174	109	5	-	-
7.	Transparency	697	664	429	2	-	-
Taylor & Francis							
1.	Public sector AND anti-corruption	3083	2150	1924	18	5	3
2.	Anti-corruption strategy	215	150	129	19	5	1
3.	Public sector environment	635	459	201	54	2	1
4.	Corruption prevention	590	256	534	23	5	1
5.	Public sector Corruption	463	325	975	40	7	3
6.	resistance to corruption	819	89	502	15	5	1
7.	Transparency	425	313	732	50	4	2
Web of Science (Clarivate Analytics)							
1.	Public sector AND anti-corruption	25	20	16	8	2	1
2.	Anti-corruption strategy	303	298	78	10	4	1
3.	Public sector environment	2021	1895	79	7	1	-
4.	Corruption prevention	954	928	29	2	6	1
5.	Public sector Corruption	1905	1814	63	6	5	-
6.	resistance to corruption	423	405	12	8	3	1
7.	Transparency	268	26	9	2	1	-
IŠ VISO STRAIPSNŲ							
1.	Public sector AND anti-corruption	10761	7741	5406	363	46	23
2.	Anti-corruption strategy	7030	4672	3806	955	26	7
3.	Public sector environment	9377	6735	3642	413	20	5
4.	Corruption prevention	8103	6988	2521	427	32	11
5.	Public sector Corruption	9140	6957	3704	390	52	14
6.	resistance to corruption	7326	4099	1919	80	16	4
7.	Transparency	9420	6490	5574	407	16	5

Šaltinis: sudaryta autorės

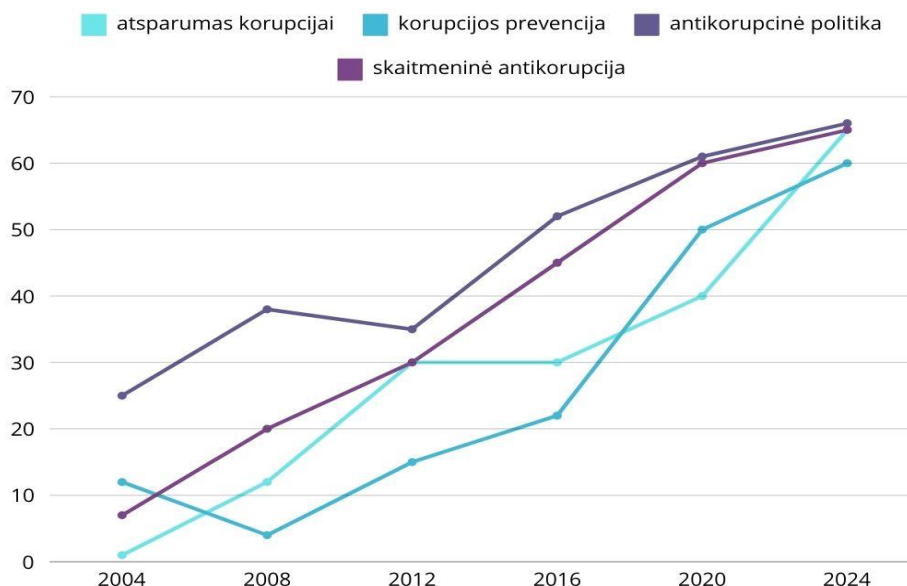
Atlikus paiešką naudojant frazę „*Public sector AND anti-corruption*“, identifikuotas didžiausias mokslinių straipsnių kiekis – 10 761. Tačiau, išanalizavus straipsnių temas ir santraukas, tik 46 atitiko pradinį atrankos etapą. Galiausiai, atidžiai išnagrinėjus visus kandidatus, sisteminei analizei atrinkti 23 straipsniai. Kitas efektyviai veikęs paieškos terminas buvo „*Public sector Corruption*“, kuriuo rasta 14 straipsnių, atitinkančių temą ir santrauką. Naudojant frazę „*Corruption prevention*“ aptikti 11 straipsnių, kurie ne tik atitiko visus paieškos kriterijus, bet ir buvo įtraukti į sisteminę analizę.

Apibendrinant galima teigti, kad apžvelgus mokslinius straipsnius per pastaruosius du dešimtmečius viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema, pastebima, kad tokių tyrimų, ypač lietuvių ir anglų kalbomis, skaičius yra gerokai mažesnis, nei būtų galima tikėtis, atsižvelgiant į problemos aktualumą. Tai rodo, kad ši sritis nagrinėjama nepakankamai ir reikalauja daugiau dėmesio.

3. VIEŠOJO SEKTORIAUS ORGANIZACIJŲ ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KONCEPTO IR TYRIMO KRYPTŲ OPERACIONALIZACIJA, TAIKANT SISTEMINĘ LITERATŪROS ANALIZĘ. REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

3.1. Mokslinių straipsnių charakteristika

Visus iš anksto nustatytus kriterijus atitiko ir į sisteminę literatūros analizę pateko 67 straipsniai. Kaip pateikta 3.1.1 paveiksle, viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos temos populiarumo raida nuo 2004 iki 2024 metų tendencingai didėjo. Matyti, kad temos populiarumas iš pradžių buvo gana žemas, tačiau nuo 2008 metų pradėjo nuosekliai augti dėl teisinių reformų ir antikorupcinių politikos priemonių. Vėlesniais metais, ypač nuo 2012 metų, didėjantis dėmesys skaidrumui, technologijoms ir naujoms strategijoms toliau skatino temos populiarumą mokslinėje literatūroje (žr. 3.1.1 pav.).

3.1.3 pav. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos temos populiarumas 2004-2024 m. laikotarpyje

Paveiksle pateikti duomenys rodo, kad susidomėjimas viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcine aplinka didėja, tačiau mokslinių tyrimų šioje srityje yra nepakankamai, todėl trūksta išsamesnio supratimo apie šį reiškinį.

Atsparumo korupcijai sąvokos populiarumas nuosekliai augo, ypač nuo 2012 iki 2020 metų, kai vis daugiau dėmesio buvo skiriama organizaciniam atsparumui ir integriteto ugdymui, siekiant užkirsti kelią korupcijai tiek organizaciniu, tiek valstybiniu lygiu. Korupcijos prevencija išliko aktuali per visą laikotarpį, o jos populiarumas ryškiausiai išaugo nuo 2016 metų. Visoje Europoje ir pasaulyje vyko skaidrumo judėjimai, kurie skatino viešojo sektoriaus iniciatyvas ir padėjo sumažinti korupcijos atvejus. Tai lėmė prevencinių modelių ir priemonių diegimas viešajame sektoriuje.

Antikorupcinės politikos populiarumas taip pat nuosekliai augo ir ypatingai išaugo nuo 2012 metų, kai tiek Europos Sąjungos, tiek kitų tarptautinių organizacijų iniciatyvos pradėjo skatinti griežtesnį

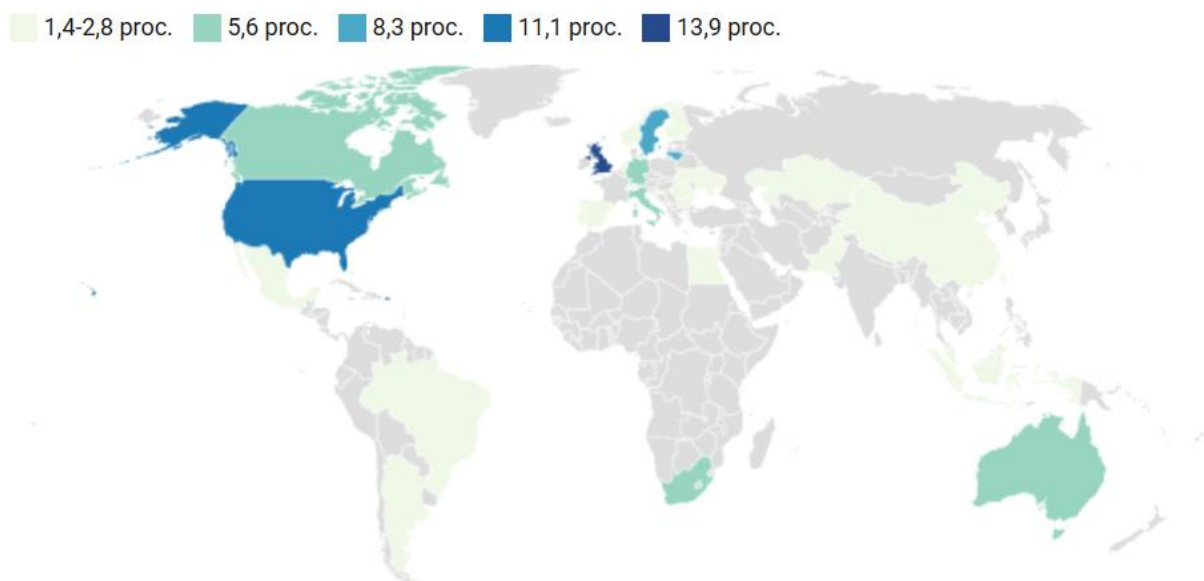
antikorupcinių politikų kūrimą ir įgyvendinimą. Šis reguliavimo poreikis ir tarptautiniai antikorupcinės politikos standartai padėjo įtvirtinti antikorupcinės politikos svarbą viešajame sektoriuje.

Pastaraisiais metais ypatingai išpopuliarėjo skaitmeninė antikorupcija – augimas stebimas nuo 2012 metų. Tai sietina su vis dažniau taikomais skaitmeniniais sprendimais, jų panaudojimu kovojant su korupcija. Skaitmenizavimas viešojo sektoriaus organizacijose tapo svarbia priemone didinant skaidrumą ir mažinant korupcijos galimybes.

Analizuojant straipsnių apie viešojo sektoriaus antikorupcinę aplinką autorių geografinį pasiskirstymą, pastebima, kad didžiausią susidomėjimą šia tema demonstruoja Jungtinės Karalystės mokslininkai. Jų parašyti straipsniai sudaro 13,7 proc. visų įvertintų publikacijų (žr. 3.1.2 pav.). Antroje vietoje pagal populiarumą yra Jungtinės Amerikos Valstijos (11 proc.). Šiose valstybėse plačiai analizuojamos antikorupcinės aplinkos, atskaitomybės ir korupcijos prevencijos sąvokos.

Lietuvos mokslininkai taip pat aktyviai tyrinėja antikorupcinę aplinką, jų darbai sudaro 8,3 proc. visų analizuojamų straipsnių. Ši tema populiari ir kitose Europos šalyse, tokiose kaip Švedija bei Italija.

Kanados, Australijos, Vokietijos ir Pietų Afrikos mokslininkų indėlis siekia 5,6 proc. visų straipsnių. Likusius 1,4–2,8 proc. straipsnių parašė mokslininkai iš daugiau nei 20-ies kitų šalių, daugiausiai Europos, įskaitant Norvegiją, Ukrainą, Meksiką ir Azijos šalis.

3.1.4 pav. Valstybės, kuriose nagrinėjama viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema

Taigi, viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką nagrinėjama įvairių šalių autorių. Tai parodo temos aktualumą pasauliniu mastu. Vis dėlto, daugiausiai dėmesio skiria Jungtinės Karalystės, Jungtinių Amerikos Valstijų, Lietuvos, Švedijos ir Italijos mokslininkai.

Sisteminė literatūros analizė parodė, kad teisės ir politikos mokslai yra dominuojanti mokslo sritis, nagrinėjanti viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką (žr. 3.1.1 lentelę). Tai pat didelė dalis (18 mokslininkų) ekonomikos ir vadybos mokslų atstovų nagrinėja viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką. Sisteminė literatūros analizė parodė, kad teisės ir politikos mokslų atstovai yra pagrindiniai antikorupcinės aplinkos tyrėjai dėl gausaus vyriausybinių tyrimų.

Įdomu tai, kad kitų sričių mokslininkai, tokie kaip IT specialistai, psichologai ir sveikatos mokslų atstovai, dažniausiai bendradarbiauja su ekonomistais ir vadybininkais, tyrinėdami šią problemą. Tai rodo, kad antikorupcinė aplinka yra tarpdisciplininė tema, kurią ypač domina teisės, politikos, ekonomikos ir vadybos mokslų atstovus.

3.1.1 lentelė

Mokslinės kryptys, kuriose nagrinėjama viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema

Mokslinė kryptis	Straipsnis
Teisės ir politikos mokslai	C1; C2; C4; C7; C12; C13; C16; C17; C18; C27; C32; C35; C38; C39; C40; C42; C43; C45; C46; C47; C48; C49; C50; C54; C60; C62; C67;
Ekonomikos ir vadybos mokslai	C3; C5; C8; C13; C14; C20; C21; C22; C24; C27; C29; C30; C31; C33; C36; C37; C56; C57;
Švietimo mokslai	C23; C53; C61;
Psichologijos mokslai	C23; C34; C37; C52; C53; C64;
Sociologiniai mokslai	C10; C11; C14; C15; C19; C25; C26; C33; C41; C44; C51; C55; C58; C65; C66;
Informacinių technologijų mokslai	C9; C28; C55;
Sveikatos mokslai	C6; C55; C63;

Analizuojant tyrimus apie antikorupcinę aplinką, paaiškėjo, kad vyriausybės institucijos ir antikorupcinės agentūros yra dažniausiai pasirenkamos vietos tokiems tyrimams atlikti (16 straipsnių) (žr. 3.1.2 lentelę). Kaip pateikiama 3.1.2 lentelėje, antikorupcinės aplinkos tema nagrinėjama ir vietos valdžios institucijose (14 straipsnių), taip pat tarptautinėse ir nevyriausybines organizacijose (14 straipsnių).

3.1.2 lentelė

Viešojo sektoriaus organizacijos, kuriose atliekami tyrimai viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema

Viešojo sektoriaus organizacija	Straipsnis
Vyriausybės institucijos ir antikorupcinės agentūros	C2; C4; C5; C16; C18; C25; C26; C30; C32; C40; C41; C42; C45; C62; C65; C67;
Vietos valdžios institucijos	C1; C3; C14; C15; C18; C19; C20; C27; C43; C47; C48; C49; C51; C58;
Teisėsaugos institucijos	C7; C35; C38; C46; C62;
Sveikatos priežiūros institucijos	C6; C28; C55; C63;
Švietimo ir mokymo įstaigos	C23; C34; C53; C61;
Tarptautinės organizacijos ir NVO	C8; C11; C17; C31; C32; C33; C35; C36; C39; C46; C50; C54; C56; C59;

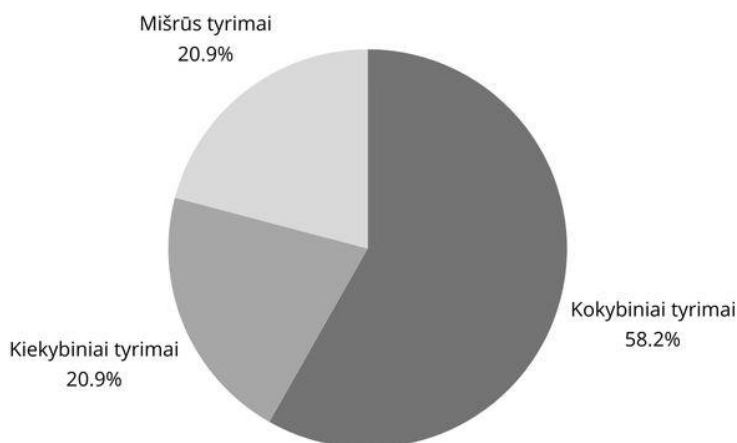
Atsižvelgiant į 67 atrinktų pagal kriterijus straipsnių analizės rezultatus galima teigti, kad straipsniai apima įvairias temas, tokias kaip viešojo administravimo skaidrumas, tarptautinės antikorupcinės priemonės, viešieji pirkimai, sveikatos apsaugos sektoriaus korupcijos prevencija ir etikos ugdymas. Tai rodo, kad antikorupcinė aplinka viešajame sektoriuje nagrinėjama plačiai, tačiau dažnai atskirose srityse ar organizacijose, o ne kaip integruota tema. Kai kurie straipsniai

orientuojasi į viešojo sektoriaus organizacijų skaidrumo užtikrinimo priemones, tačiau nesuteikia vieningo vaizdo apie bendrą antikorupcinę aplinką. Tiriami aspektai, kaip organizacinė kultūra, psichologiniai veiksniai ir skaitmeninės technologijos, rodo, kad egzistuoja susidomėjimas, bet nėra nuoseklios, visapusiškos metodologinės bazės, kuri būtų plačiai taikoma visam viešajam sektoriui.

Straipsniai yra publikuoti nuo 2004 m. iki šių dienų, o tai rodo, kad tam tikras dėmesys antikorupcijos temai viešajame sektoriuje egzistavo ir anksčiau, tačiau intensyviau imta tyrinėti pastaraisiais metais, ypač nuo 2010 m. Tai leidžia manyti, kad viešojo sektoriaus antikorupcinės aplinkos tema įgauna vis didesnę aktualumą.

3.2. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos metodologinės prieigos ir tyrimų kryptys

Analizuojant ankstesnius tyrimus apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką, matyti, kad dauguma tyrėjų (virš 58 proc.) pasirenka kokybinius metodus, siekdami išsamiai apibūdinti ir suprasti viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos reiškinį šiose organizacijose (žr. 3.2.1 pav.). Kiekybiniai tyrimai taip pat naudojami, tačiau jų žymiai mažiau (apie 20 proc.), jie dažniau taikomi siekiant nustatyti bendras tendencijas ir kiekybinius rodiklius. Tokią pat dalį tyrimų sudaro ir mišrių metodų taikymas, leidžiantis gauti tiek kokybinius, tiek kiekybinius duomenis.

3.2.2 pav. Metodologinės prieigos naudojamos tyrimuose viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema

Taigi, iš 3.2.1 paveikslė pateiktų duomenų matyti, kad tyrinėdami viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką, dauguma autorių kaip tinkamiausią tyrimo metodą renka kokybinius tyrimus.

Remiantis pateikta informacija, labiausiai išryškėjo tyrimų kryptys, susijusios su antikorupcinės aplinkos teisiniais aspektais, politikos priemonėmis, atskaitomybe, skaidrumu ir psichologiniais veiksniais, darbuotojų ir organizacijos vertybėmis bei etika (žr. 3.2.1 lentelę). Šios kryptys yra populiariausios, nes daugiausiai straipsnių buvo rasta būtent šiose srityse. Pasak Sithole (2019) ir Campos, Dimova, ir Saleh (2016), tai atitinka ir bendrą tendenciją, kad teisės aktai ir politikos priemonės laikomi pagrindiniais įrankiais kovojant su korupcija, nors egzistuoja ir daugiau priemonių.

Analizės metu paaiškėjo tyrimų krypties metodai ir imtys (žr. 3.2.1 lentelę). Kokybiniai tyrimai 39 straipsniuose naudoti siekiant išryškinti gilesnes įžvalgas apie organizacijos kultūrą ar darbuotojų požiūrį į korupciją. Tikslingai pasirenkamos specifinės grupės, pvz.: viešojo sektoriaus organizacijų ekspertai ar vadovai).

3.2.1 lentelė

Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų metodai ir imtys

Tyrimo tipas	Metodai	Imtys	Straipsnis
Kokybiniai tyrimai	Interviu, fokus grupės, dokumentų turinio analizė	Ekspertai, viešojo sektoriaus organizacijų darbuotojai, vadovai	C1; C2; C4; C9; C10; C11; C12; C14; C17; C18; C19; C21; C22; C23; C24; C25; C26; C27; C28; C30; C32; C35; C38; C39; C41; C42; C45; C46; C47; C48; C50; C53; C56; C58; C60; C61; C62; C65; C66;
Kiekybiniai tyrimai	Anketos, antrinių duomenų analizė	Nuo 120 iki 240 respondentų	C3; C5; C6; C7; C13; C21; C29; C33; C37; C44; C49; C51; C52; C57;
Mišrūs tyrimai	Anketos ir interviu	Ekspertai, viešojo sektoriaus organizacijų darbuotojai, vadovai, nuo 120 iki 240 respondentų	C8; C15; C16; C20; C31; C34; C36; C40; C54; C55; C59; C63; C64; C67;

Remiantis 3.2.1 lentelėje pateiktais duomenimis, kiekybiams tyrimams straipsnių autoriai kaip pagrindinį metodą rinkosi anketines apklausas (14 straipsnių), kurios leidžia rinkti reprezentatyvius statistinius duomenis apie antikorupcinę aplinką. Mišriuose tyrimuose tyrėjai rinkosi kiekybinių apklausų ir kokybinių interviu metodų derinius (14 straipsnių). Dėl jų naudojamos didesnės respondentų grupės, siekiant nustatyti bendras tendencijas. Mažiausia imtis buvo 120 respondentų, didžiausia – 240.

Tyrimų rezultatai rodo, kad antikorupcinės aplinkos teisiniai aspektai, tokie kaip viešojo atskaitomybė ir skaidrumas, yra vienos aktualiausių temų mokslinėje literatūroje. Taip pat tyrimų kryptys į psichologinius veiksnius, vertybes ir etiką, kur išryškėja organizacinės kultūros svarba (Campos, Dimova ir Saleh, 2016; Rothstein, 2021). Šios kryptys viešojo sektoriaus kontekste išsiskiria didesniu dėmesiu vadybos sprendimams ir priemonėms, skirtoms kurti antikorupcinę aplinką.

3.2.2 lentelė

Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptys

Tyrimų kryptis	Straipsnis
Antikorupcinės aplinkos teisiniai aspektai, politikos priemonės, viešojo atskaitomybė, skaidrumas.	C7; C30; C31; C35; C37; C38; C39; C45; C46; C47; C48; C56; C57;
Korupcijos poveikis, vadybos sprendimai antikorupciniame kontekste, korupcijos prevencijos priemonės, antikorupcinės strategijos.	C3; C5; C8; C13; C14; C20; C22; C24; C27; C29; C33;
Piliečių ir viešojo sektoriaus darbuotojų antikorupcinis švietimas.	C23; C34; C53; C61;
Psichologiniai veiksniai, vertybės, etika.	C8; C21; C23; C30; C34; C36; C37; C52;

	C53; C55; C64; C49; C62;
Skaitmeninių priemonių naudojimas antikorupcinėje aplinkoje.	C9; C28; C55; C56;
Geras valdymas, atskaitomybė, skaidrumas.	C1; C4; C16; C20; C27; C67;

Kaip pateikiama 3.2.2 lentelėje, kiek mažiau išryškėjo piliečių ir viešojo sektoriaus darbuotojų antikorupcinis švietimas ir skaitmeninių priemonių naudojimas antikorupcinėje aplinkoje.

Taigi, remiantis atlikta analize matyti, kad tyrinėjami viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką, dauguma autorių kaip tinkamiausią tyrimo metodą renka kokybinius tyrimus (58,2 proc.). Analizės metu paaiškėjo tyrimų krypties metodai ir imtys. Kokybiniai tyrimai 39 straipsniuose naudoti siekiant išryškinti gilesnes įžvalgas apie organizacijos kultūrą ar darbuotojų požiūrį į korupciją. Kiekybiniais tyrimams straipsnių autoriai kaip pagrindinį metodą rinko anketines apklausas (14 straipsnių), o mišriuose tyrimuose tyrėjai rinko kiekybinių apklausų ir kokybinių interviu metodų derinius – anketas ir interviu (14 straipsnių). Taip pat aiškiai matyti, kad teisiniai aspektai ir vadybiniai sprendimai yra svarbiausios tyrimų kryptys viešajame sektoriuje, nes jų įtvirtinimas gali užtikrinti gerą valdymą ir skatinti skaidrumą.

3.3. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptualizavimas

Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinė aplinka – sudėtinga ir plati tema, kuri mokslinėje literatūroje nėra iki galo apibrėžta ir nepakankamai nagrinėjama. Sistemine literatūros analizė parodė, kad nagrinėjamoje srityje taikomos įvairios teorinės prieigos (žr. 3.3.1 lentelę).

Kai kurie mokslininkai akcentuoja institucinę teoriją, kaip organizacijos veiklą formuoja išorinės institucijos – įstatymai, normos ir visuomenės lūkesčiai (Tacconi ir Williams, 2020; Vian, 2020; Terracino, 2007). Dar kiti pabrėžia etikos teorijas, kurios reikšmingos nagrinėjant, kaip moralinės vertybės, profesinės etikos principai ir normos formuoja viešojo sektoriaus organizacijų veiklą (Bruce, 2015; Resende, Porto ir Gracia, 2023; Tanner, Linder, Sohn, 2022). Elgesio teorijos orientuojasi į individualius veiksnus, lemiančius korupcinį ar skaidrų elgesį. Jos analizuoja, kaip darbuotojų motyvacija, moralinės vertybės ir aplinkos sąlygos veikia sprendimų priėmimą (Leitao, 2016; Resende, Porto ir Gracia, 2023; Terracino, 2007). Organizacinės kultūros teorija akcentuoja organizacijos vidinę kultūrą – vertybes, normas ir tradicijas, kurios daro įtaką darbuotojų požiūriui į korupciją (Rothstein ir Varraich, 2017; Sampson, 2010; Rose, 2004). Interesų grupių teorijos nagrinėja, kaip įvairios grupės, tokios kaip piliečiai, nevyriausybinių organizacijos (NVO) ir žiniasklaida, gali paveikti viešojo sektoriaus organizacijų veiklą. Šios grupės dažnai atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant organizacijų atsakomybę ir skaidrumą.

3.3.1 lentelė

Teorijos, kuriomis aiškinamas viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos konceptas

Teorija	Kodėl naudojama?	Pagrindiniai bruožai	Praktinė vertė	Straipsnis
Institucinė teorija (angl. <i>Institutional theory</i>)	Analizuoja, kaip institucijos (įstatymai, normos) formuoja organizacijų elgesį.	Reglamentai, normos, legitimumas, prisitaikymas.	<i>Parodo, kaip teisinė ir socialinė aplinka gali mažinti korupciją.</i>	C7; C13; C14; C35; C38; C39; C45; C46; C47; C48; C49;

				C62;
Elgesio teorija (angl. Behavioral theory)	Nagrinėja asmenų motyvacijas ir psichologinius korupcinio elgesio mechanizmus.	Motyvacija, paskatos, bausmės, moralės normos.	<i>Padedą kurti elgesio kontrolės sistemas ir formuoti skaidrumo paskatas.</i>	C3; C23; C37;
Organizacinės kultūros teorija (angl. Organisational cultural theory)	Paaiškina, kaip organizacijos kultūra veikia darbuotojų požiūrį į korupciją.	Vertybės, normos, tradicijos, etika.	<i>Skatina kultūrinius pokyčius organizacijoje, stiprinant antikorupcinį klimatą.</i>	C23; C30; C34; C37; C52; C53; C55; C64;
Etikos teorijos (Ethical theory)	Nagrinėja, kaip moralinės vertybės, etikos normos ir elgesio kodeksai formuoja organizacijų veiklą.	Etikos kodeksai, moralinės vertybės, sąžiningumas, atsakomybė.	<i>Padedant kurti etinę darbo aplinką ir įgyvendinti moralinius standartus, mažinant korupciją.</i>	
• Dorybių etika	Akcentuoja žmogaus charakterio bruožus ir moralines dorybes kaip pagrindą skaidrumui.	Sąžiningumas, teisingumas, atsakomybė, moralinė kultūra.	<i>Ugdą etišką organizacinę kultūrą ir darbuotojų moralines savybes, mažinančias korupciją.</i>	C23; C30; C34; C37;
• Socialinės etikos teorija	Orientuojasi į kolektyvinę atsakomybę ir socialinio teisingumo principus.	Socialinis teisingumas, visuomenės įsitraukimas, bendrasis gėris.	<i>Stiprina piliečių įtraukimą ir kolektyvines pastangas kovojant su korupcija</i>	C23; C34; C41; C52; C53; C55; C56; C61; C64;
Interesų grupių teorija (angl. Interest group theory)	Analizuoja, kaip suderinti suinteresuotųjų šalių lūkesčius viešojo sektoriaus organizacijose.	Piliečiai, NVO, žiniasklaida, bendradarbiavimas.	<i>Padedą stiprinti visuomenės kontrolę ir užtikrinti atskaitomybę bei skaidrumą.</i>	
• Pluralistinė teorija	Pabrėžia daugelio grupių konkurenciją siekiant paveikti sprendimų priėmimą.	Lygiateisė konkurencija, demokratinis procesas, įvairių grupių balsai.	<i>Leidžia užtikrinti įvairių suinteresuotųjų šalių dalyvavimą, mažinant galios koncentraciją.</i>	C48; C49; C62;
• Korporatyvistinė teorija	Akcentuoja interesų grupių ir valdžios institucijų partnerystę.	Bendradarbiavimas, kolektyviniai susitarimai, trišalės derybos.	<i>Padedą sukurti bendrą atsakomybę ir sprendimus, atitinkančius skirtingų grupių interesus.</i>	C21; C24; C40;
• Socialinio dialogo teorija	Skatina struktūruotą dialogą tarp valdžios institucijų ir interesų grupių.	Dialogas, partnerystė, ilgalaikiai sprendimai.	<i>Stiprina socialinę darną ir ilgalaikį sprendimų tvarumą viešajame sektoriuje.</i>	C2; C5; C7;

Šaltinis: sudaryta autorės

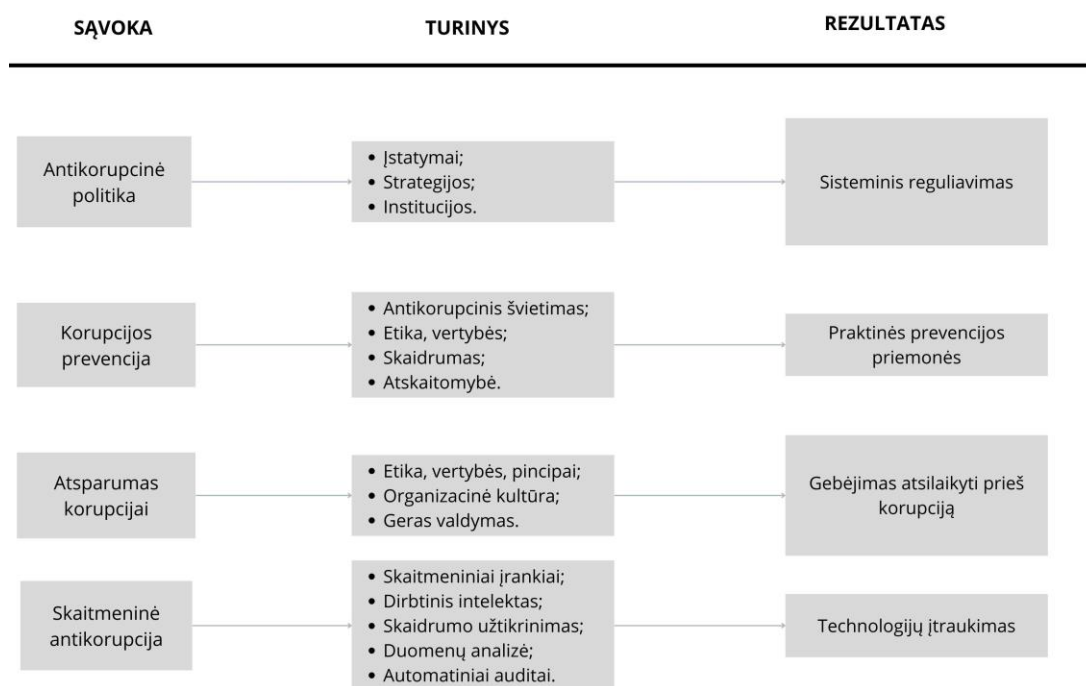
3.3.1 lentelėje pateiktos teorijos, kurios dažniausiai naudojamos analizuojant viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką, akcentuojant jų pagrindinius bruožus, naudojimo priežastis ir praktinę vertę. Remiantis lentelės duomenimis matyti, kad dažniausiai naudojama teorinė prieiga yra institucinė teorija ir socialinės etikos teorija.

Institucinė teorija pabrėžia, kaip įstatymai, normos ir socialiniai reglamentai formuoja organizacijų elgesį, pasitikėjimą ir prisitaikymą (Charron, 2015; Radu, 2017; Roelofs, 2019). Jos populiarumas kyla iš gebėjimo analizuoti, kaip teisinė ir socialinė aplinka gali mažinti korupciją per institucijų veiklą ir reguliavimo mechanizmus. Ši teorija leidžia identifikuoti sisteminius pokyčius, kurie daro įtaką korupcijos mastams (Rose, 2015; Syamsir, 2020; Sotola ir Pillay, 2022).

Socialinės etikos teorija orientuojasi į kolektyvinės atsakomybės ir socialinio teisingumo principus (Rothshtein, 2021). Ji pabrėžia visuomenės įtraukimą ir bendrojo gėrio siekį, kovoje su korupcija. Ši teorija naudinga stiprinant piliečių aktyvumą ir skatinant kolektyvines pastangas antikorupcinėje

veikloje. Socialinės etikos teorijos naudojimas kyla iš gebėjimo sukurti socialinį spaudimą, kuris padeda užtikrinti viešojo sektoriaus atskaitomybę (Mackey ir Cuomo, 2020; Tanner, Linder ir Sohn, 2022). Abi teorijos papildo viena kitą, nes institucinė teorija siūlo struktūrinius sprendimus, o socialinės etikos teorija – bendruomeninį ir vertybinį pagrindą, kuris yra būtinas siekiant ilgalaikių pokyčių.

Tyrimo metu paaiškėjo, kokios pagrindinės sąvokos yra naudojamos kalbant apie viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinę aplinką. Moksliniuose straipsniuose dažniausiai minima antikorupcinė politika, korupcijos prevencija, atsparumas korupcijai ir skaitmeninė antikorupcija. Šios sąvokos nėra visiškai sinonimai, tačiau yra glaudžiai susijusios ir padeda paaiškinti antikorupcinės aplinkos sąvoką (žr. 3.3.1 pav.).

3.3.2 pav. Antikorupcinės aplinkos sąvokų ryšys pagal turinį ir rezultatą

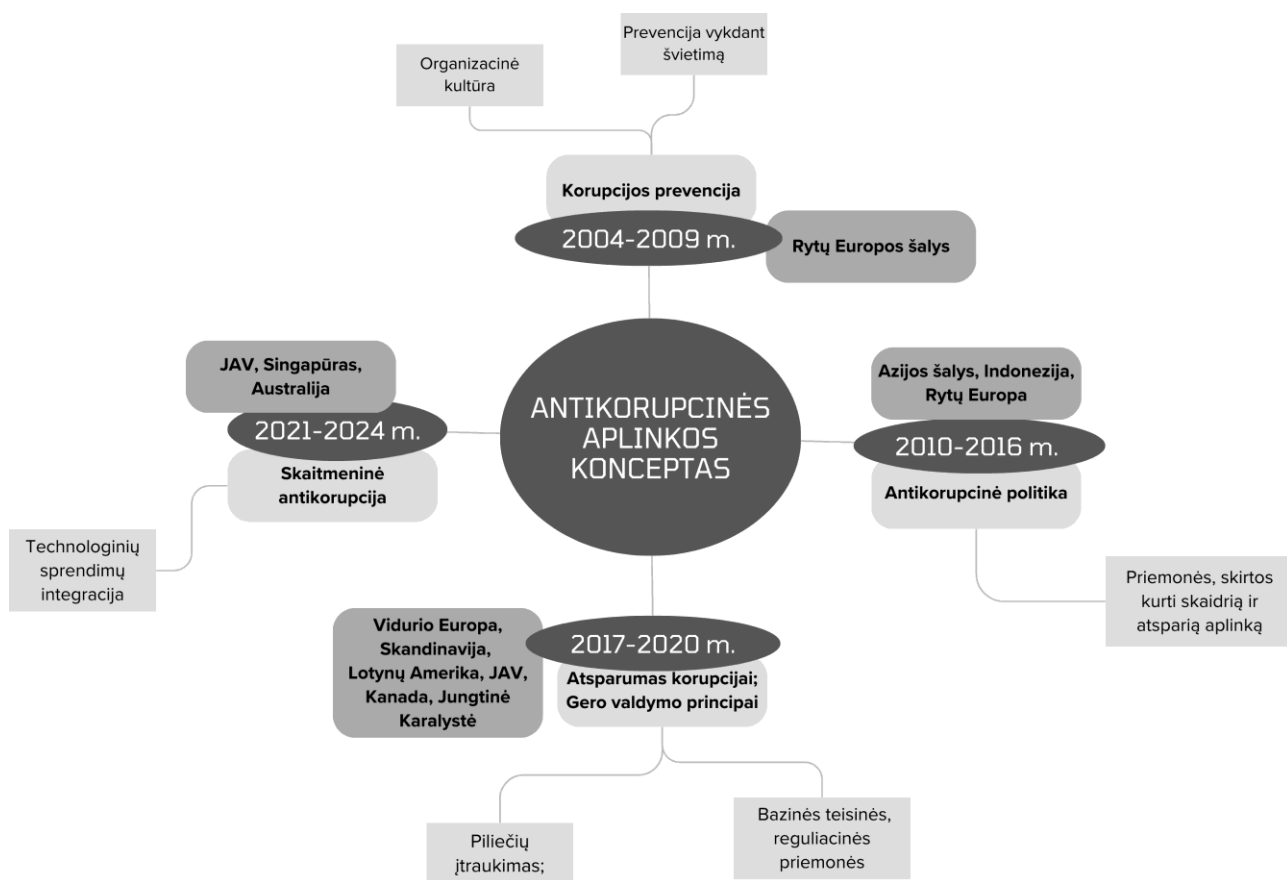
Remiantis 3.3.1 paveiksle pateikta informacija, antikorupcinė politika – tai visuma įstatymų, strategijų ir institucijų, tai strateginis dokumentas, kurio tikslas – užtikrinti organizacijos ar visuomenės veiklos skaidrumą, sąžiningumą ir atitiktį teisės aktams. Ši politika sukuria teisinius ir institucinius pagrindus kovai su korupcija. Kitaip tariant antikorupcinė politika sujungia teisės aktus, visuomenės švietimą, administracinę praktiką ir kultūrinius veiksnius, kad būtų suformuota veiksminga antikorupcinė aplinka (Junusbekova ir Khamitov, 2021).

Korupcijos prevencija yra konkrečios priemonės, kurių tikslas – užkirsti kelią korupcijos atsiradimui. Tai apima tokius veiksmus kaip antikorupcinis švietimas, etikos ir vertybių skatinimas, skaidrumo didinimas, atskaitomybės užtikrinimas. Atsparumas korupcijai nagrinėja tiek individualų, tiek organizacinį gebėjimą atsilaikyti prieš korupcinius veiksmus. Tai apima tokius veiksnius kaip stipri organizacinė kultūra, geras valdymas, etikos principai (Tacconi ir Williams, 2020).

Skaitmeninė antikorupcija sujungia technologijas (pvz., duomenų analizę, dirbtinį intelektą) su teisės, valdymo ir skaidrumo elementais. Šios technologijos padeda didinti skaidrumą, efektyviau nustatyti korupcijos atvejus (Mutungi, 2023).

Taigi, sąvokų turinys detalizuoja konkrečias veiklas, priemones ir principus, kurie yra būtini antikorupcinės aplinkos koncepto suvokimui. Kiekviena sąvoka pabrėžia skirtingus, bet tarpusavyje susijusius aspektus: nuo teisinių pagrindų iki technologinių sprendimų. Atskleidžia, kaip sistemingai ir integruotai turi būti kuriama antikorupcinė aplinka. Ši sistema reikalauja tiek vertybinio pagrindo, tiek inovatyvių technologinių sprendimų. Tai taip leidžia suprasti antikorupcinės aplinkos dinamiką ir sritis, kuriose reikia veikti, kad korupcija būtų veiksmingai kontroliuojama.

Atlikus analizę taip pat paaiškėjo, kad minėtų sąvokų vartojimas kalbant apie antikorupcinę aplinką priklauso ir nuo valstybės, kurioje išleistas straipsnis. Analizė leidžia teigti, kad šalių pasirinkimas vartoti konkrečią sąvoką gali būti susijęs su specifiniu jų viešojo sektoriaus valdymo modeliu, korupcijos lygio supratimu ir strategijomis kovojant su korupcija. Išryškėjo sąvokų vartojimo tendencijos pagal straipsnių metus. Išsami lentelė su konkrečiomis valstybėmis ir sąvokomis pateikiama 2 priede (žr. 2 priedas).

3.3.2 pav. Antikorupcinės aplinkos koncepto sąvokų vartojimas pagal laikotarpį ir regioną

Remiantis 3.3.2 paveikslo duomenimis galima teigti, kad antikorupcinę politiką dažnai vartoja autorių iš Azijos šalių (pvz., Kazachstano, Pakistano, Honkongo), taip pat Indonezijos, kur yra pabrėžiamas teisės aktų kūrimas ir reguliacinių priemonių integracija. Atskaitomybė, siedamasi su antikorupcine politika, daugiausia naudojama Šiaurės ir Vakarų Europos autorių, tokių kaip Jungtinė Karalystė ar Skandinavijos šalys, kur daug dėmesio skiriama valdžios ir piliečių ryšiui, skaidrumui ir atskaitomybei. Korupcijos prevencija – populiarus terminas Rytų Europos šalyse (pvz., Lietuvoje), kurios orientuojasi į praktines prevencines priemones kovojant su korupcijos rizika. Atsparumas korupcijai dažnai vartojamas Vidurio Europos (pvz., Kroatija, Rumunija,

Šveicarija) ir kai kurių Lotynų Amerikos šalių autorių, pabrėžiant gebėjimą atlaikyti korupcinę įtaką. Gero valdymo sąvoką, kaip atsparumo korupcijai sudedamąją dalį akcentuoja daugiausia autorių iš Vakarų šalių (pvz., JAV, Kanada), kur į gerą valdymą žiūrima kaip į efektyvios administracijos pagrindą. Skaitmeninė antikorupcija populiarėja tarp autorių iš technologiškai pažangių šalių, tokių kaip Singapūras ar JAV, kurios didelį dėmesį skiria inovatyvioms technologijoms kovojant su korupcija.

3.3.1 lentelėje pateikti straipsnių metai nurodo publikacijos atsiradimo laikotarpį ir jo santykį su tuo metu aktualiomis pasaulinėmis, regioninėmis ir technologinėmis tendencijomis. 2004 m., **po Jungtinių Tautų Konvencijos prieš korupciją (UNCAC)** įsigaliojimo (2003 m.), daugelyje šalių pradėtos diegti sisteminės antikorupcinės priemonės (Farrales, 2005). Pavyzdžiui, Singapūre stipriai išaugo dėmesys skaidrumui viešuosiuose pirkimuose bei kyšininkavimo prevencijai (Rothstein ir Varraich, 2017;).

2009–2012 m. buvo stiprinami skaidrumo ir atskaitomybės mechanizmai ES šalyse, ypač po Europos Tarybos Konvencijos dėl korupcijos prevencijos patvirtinimo, skatinant šalių narių veiksmus viešojo sektoriaus reformose (Transparency International, 2023). 2017–2020 m. mokslinėje literatūroje (ypač Vokietijoje, Švedijoje ir Danijoje) išryškėjo holistinės antikorupcinės aplinkos modelio svarba. Rose-Ackerman (2013) kartu su kitais mokslininkais pabrėžė, kad efektyviausi modeliai jungia kietąsias priemones (pvz., kontrolės mechanizmus) su minkštosiomis (pvz., švietimu ir etikos skatinimu). Skandinavijos šalys, remdamosi gero valdymo principais, sukūrė tarpusavyje susijusių priemonių sistemas, kurios apima tiek organizacinės kultūros stiprinimą, tiek visuomenės dalyvavimo skatinimą.

2021–2024 m. laikotarpyje akcentuotas skaitmeninių technologijų vaidmuo. Danija tapo pavyzdžiu dėl savo e-valdžios sprendimų, kurie sumažino galimybes piktnaudžiauti viešaisiais ištekliais. Tuo tarpu Italijoje ir Jungtinėje Karalystėje įdiegti biometriniai identifikavimo sprendimai leido efektyviau valdyti viešųjų paslaugų teikimą ir užkirsti kelią išteklių vagystėms (Mutungi, 2023).

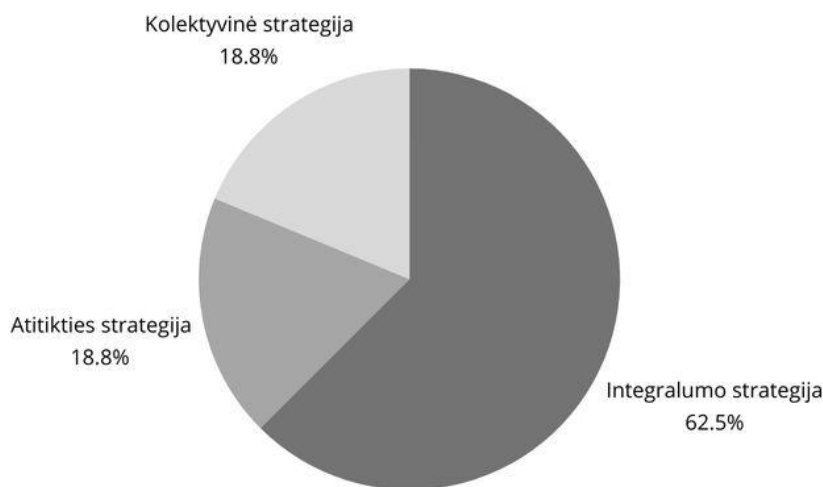
Rytų Europa, ypač po 2004 m. ES plėtros, ėmėsi didelių reformų, siekdama užtikrinti skaidrumą viešajame sektoriuje. Kroatija, Rumunija ir Lietuva per šį laikotarpį aktyviai vykdė antikorupcinės politikos reformas, kurios buvo įtrauktos į viešojo sektoriaus strateginius tikslus. Lotynų Amerika, ypač Brazilija ir Kolumbija, nuo 2015 m. intensyviai analizavo pilietinės visuomenės ir skaitmeninių platformų vaidmenį kovoje su korupcija, didindama valstybinių institucijų atskaitomybę (Resende, Porto ir Gracia, 2023).

Apibendrinant viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos conceptualizaciją galima teigti, kad dažniausiai antikorupcinė aplinka yra aiškinama, pasitelkiant atsparumo korupcijai, skaitmeninės antikorupcijos ir antikorupcinės politikos sąvokas. Visos šios dimensijos tarpusavyje yra glaudžiai susijusios ir sudaro holistinę antikorupcinės aplinkos struktūrą. Apibrėždami antikorupcinę aplinką, autoriai dažniausiai ją apibūdina kaip integruotą socialinę, politinę, ekonominę ir organizacinę sistemą, kuri skatina skaidrumą, atsakomybę, atskaitomybę ir atsparumą korupcijai viešojo sektoriaus organizacijose. Ji apima tiek teisinius, tiek kultūrinius aspektus. Integruotas požiūris leidžia ne tik efektyviai kovoti su korupcija, bet ir kurti tvarią, etišką ir skaidrią viešojo sektoriaus organizacijų kultūrą. Tokia aplinka ne tik sumažina korupcijos galimybes, bet ir stiprina pasitikėjimą institucijomis bei visuomenės įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesus.

3.4. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos strategijų ir priemonių analizė

Mokslininkai išskiria strategijų ir priemonių svarbą viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinei aplinkai. Pasak jų, strategijos ir priemonės apima sisteminį požiūrį į korupcijos problemos sprendimą. 2004–2024 m. laikotarpis buvo itin reikšmingas antikorupcinės aplinkos tyrimams ir strategijų bei priemonių plėtrai. Per šį laikotarpį mokslininkai ir praktikai išsamiai nagrinėjo korupcijos prevencijos modelius, įrankius ir politikos poveikį tiek vietiniu, tiek tarptautiniu mastu.

Mokslinėje literatūroje išryškėjo trys strategijos (žr. 3.4.1 pav.), naudojamos, siekiant kurti antikorupcinę aplinką tiek valstybėje, tiek organizacijoje: integralumo strategija (angl. integrity) (Mungiu-Pippidi, 2013; Syamsir, 2020), atitikties strategija (angl. compliance) (Campos, Dimova ir Saleh, 2016) ir kolektyvinė strategija (angl. collective action) (Rothstein, 2021).

3.4.2 pav. Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos strategijų naudojimas pagal autorių procentais

Remiantis 3.4.1 paveiksle pateiktais duomenimis galima teigti, kad viešojo sektoriaus organizacijos dažniausiai taiko integralų požiūrį į antikorupcinės aplinkos kūrimą – net 62,5 proc. autorių. Tai pabrėžia strategijos, kuri apima tiek prevenciją, tiek sistemingą organizacijos kultūros transformaciją, svarbą. Atitikties ir kolektyvinė strategijos sudaro vienodai po 18,8 procentus.

Integralumo strategija apima tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones, kai tuo tarpu atitikties strategija – daugiausia tik kietąsias, o kolektyvinė – minkštąsias priemones (žr. 3.4.1 lentelę). Korupcijos prevencija dažniausiai mokslininkų išskiriama, kaip atskira dimensija, kuri gali būti įgyvendinama tiek per kietąsias priemones (tokias kaip įstatyminiai reglamentai, stipri institucinė kontrolė, sankcijos ir antikorupcinės agentūros veikla), tiek per minkštąsias priemones (kaip švietimas, skaidrumo skatinimas, vertybių formavimas bei visuomenės sąmoningumo ugdymas) (Mungiu-Pippidi, 2013).

3.4.1 lentelė

Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos strategijos ir priemonės

Strategijos	Priemonių tipai	Priemonės	Straipsnis
Integralumo (angl. integrity)	Kietosios ir minkštosios	Orientuojamasi į teisės aktus ir į etikos ugdymą organizacijose per mokymus ir etikos kodeksus;	C4; C8; C17; C26; C32; C42; C44; C46; C48; C54; C61;
Atitikties (angl. compliance)	Kietosios priemonės	Griežti teisiniai reikalavimai,	C2; C5; C42; C44; C45;

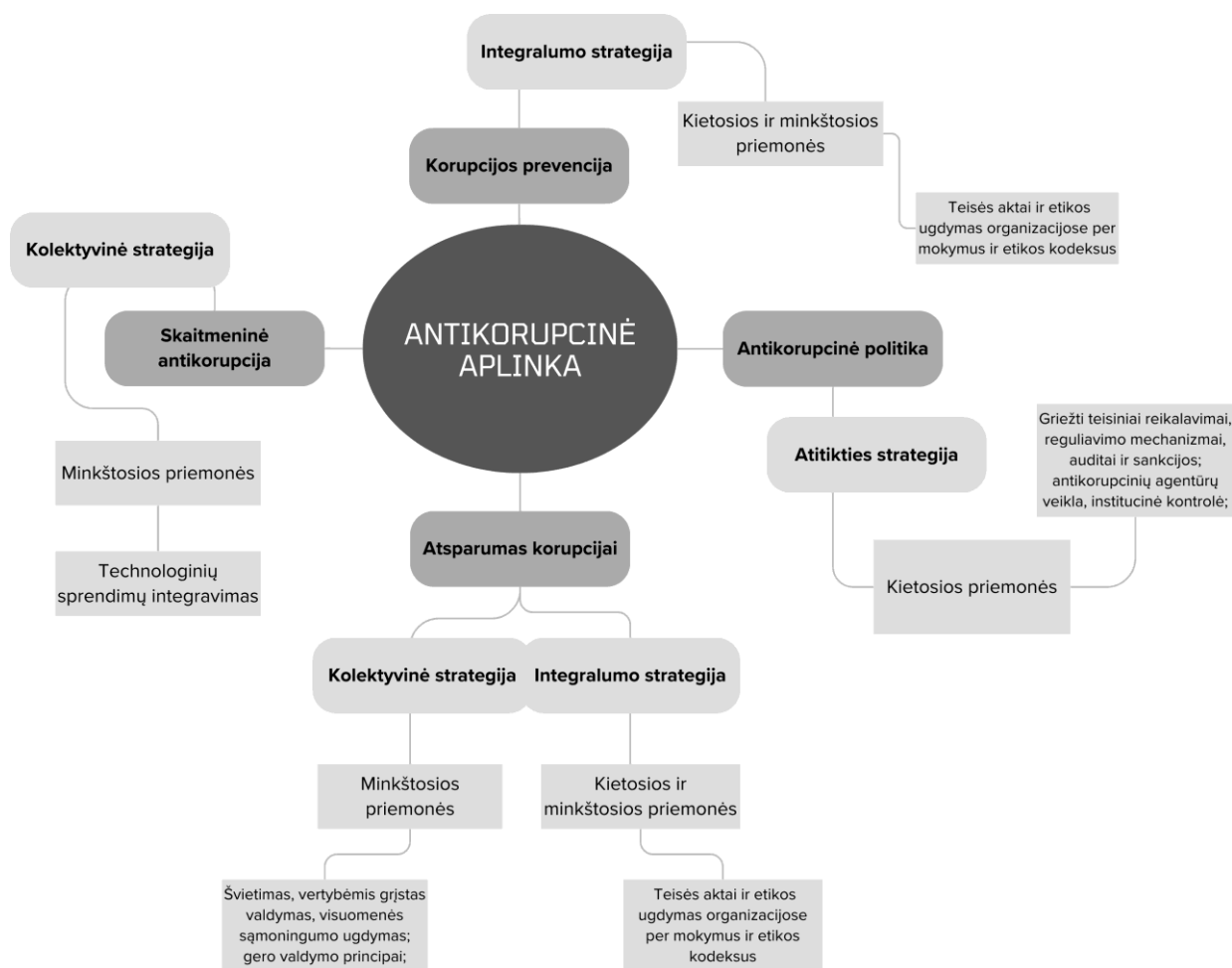
compliance)		reguliavimo mechanizmai, auditai ir sankcijos; antikorupcinių agentūrų veikla, institucinė kontrolė;	C48;
Kolektyvinė (angl. collective action)	Minkštosios priemonės	Pabrėžiama bendradarbiavimo tarp institucijų reikšmė; švietimas, vertybėmis grįstas valdymas, visuomenės sąmoningumo ugdymas; gero valdymo principai;	C7; C25; C41; C42; C44; C48;

Kaip pateikiama 3.4.1 lentelėje, integralumo strategija (angl. *integrity*) mokslininkų labiausiai analizuojama. Anot autorių, ši strategija laikoma viena tinkamiausių, nes apjungia tiek kietąsias (teisinius reguliavimus, kontrolės mechanizmus), tiek minkštąsias (kultūrinės, edukacinės, skaitmeninės) priemonės (Rothstein, 2021; Matei and Matei, 2011). Šis metodas leidžia ne tik kovoti su egzistuojančia korupcija, bet ir kurti prevencinę sistemą, stiprinančią organizacijos kultūrą ir skaidrumą. Autorių pasiskirstymas tarp strategijų vartojimo procentais pateikiamas 3.4.1 paveiksle (žr. 3.4.1 pav.).

Ardigo (2018), Mungiu-Pippidi (2014) ir Quah (2017) atlikti tyrimai parodė, kad sėkmingai kovoti su korupcija galima tik taikant kompleksinius sprendimus, kurie apima ne tik teises, bet ir jau analizuotas institucines, kultūrinės ir švietimo priemonės. Tyrėjai analizavo ir kaip pavyzdį pateikė tris šalis – Daniją, Singapūrą ir Lietuvą. Danija remiasi stipriomis tradicijomis, pilietine visuomene ir integralumo strategija. Singapūras akcentuoja griežtą atitiktį ir kolektyvinę atsakomybę. Lietuva derina įvairias priemones, siekdama stiprinti tiek teises, tiek kultūrinės kovos su korupcija priemones.

Atlikus analizę pastebėta, kad autoriai gana plačiai aptaria tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones. Tačiau yra tendencija, jog daugiau dėmesio skiriama kietosioms priemonėms (šeštadalis straipsnių autorių – 16,42 proc.), tokioms kaip teisiniai ar technologiniai mechanizmai, kurie nustato formalias taisykles, sankcijas ir užtikrina kontrolę (Rose-Ackerman, 2004; 2013; Tacconi ir Williams, 2020; Junusbekova ir Khamitov, 2021; Mutungi, 2023). Tačiau straipsnių autoriai nurodo ir tai, kad abi priemonių grupės yra svarbios ir tarpusavyje susijusios. Pavyzdžiui, teisiniai mechanizmai (kietosios priemonės) gali būti veiksmingesni, kai jie derinami su stipria organizacine kultūra (minkštosios priemonės).

Sisteminė literatūros analizė taip pat parodė antikorupcinių strategijų, priemonių ir sąvokų, naudojamų, kalbant apie antikorupcinę aplinką, ryšius (žr. 3.4.3 pav.). Kai kalbama apie **kietąsias priemones**, daugiausia naudojamos sąvokos antikorupcinė politika, korupcijos prevencija ir skaitmeninė antikorupcija. **Minkštosiose priemonėse** svarbiausios sąvokos yra atsparumas korupcijai, antikorupcinė politika ir korupcijos prevencija.

3.4.3 pav. Antikorupcinių strategijų, priemonių tipų ir temos sąvokų ryšys

Remiantis 3.4.3 paveikslo duomenimis galima teigti, kad kai kalbama apie kietąsias priemones, kalbama apie antikorupcinę politiką, kuri apima įstatymų leidybą, kontrolės mechanizmus ir sankcijas, kurie padeda užtikrinti korupcijos prevenciją ir valdymą (atitikties strategija). Korupcijos prevencija orientuojasi į struktūrinius sprendimus, tokius kaip viešųjų pirkimų kontrolė ar pranešėjų apsauga, siekiant užkirsti kelią korupcinėms praktikoms (integralumo strategija). Skaitmeninė antikorupcija daugiausia dėmesio skiria technologinėms priemonėms, pavyzdžiui, automatizacijos procesams, blokų grandinių technologijai ir dirbtiniam intelektui, kurie padidina skaidrumą ir sumažina galimybes korupcijai (integralumo strategija). Šias sąvokas apima atitikties ir integralumo strategijos, nes remiasi tiek kietosiomis, tiek minkštosiomis antikorupcinėmis priemonėmis.

Kai kalbama apie minkštąsias priemones, atsparumas korupcijai apima etikos kultūros formavimą organizacijose, moralinių vertybių stiprinimą ir darbuotojų sąmoningumo ugdymą, siekiant atsispirti korupcinėms pagundoms (kolektyvinė ir integralumo strategijos). Antikorupcinė politika šiuo atveju suprantama kaip strategijų rinkinys, kuriuo siekiama skatinti skaidrumo ir integralumo kultūrą organizacijose (integralumo strategija). Korupcijos prevencija akcentuoja edukaciją ir organizacinės kultūros kūrimą, pabrėžiant darbuotojų elgesio normas ir sąmoningumą, kurie prisideda prie ilgalaikės kovos su korupcija. Šias sąvokas apima integralumo strategija, kuri apima tiek minkštąsias, tiek kietąsias antikorupcines priemones, ir kolektyvinę strategiją, kuri apima minkštąsias antikorupcines priemones.

Analizės metus paaiškėjo, kad įgyvendinat antikorupcines strategijas organizacijoms neretai kyla tam tikrų iššūkių. Antikorupcinių strategijų įgyvendinimo problemos pateikiamos 3.4.4 lentelėje (žr. 3.4.4 lentelę).

3.4.4 lentelė

Antikorupcinių strategijų įgyvendinimo problemos

Strategija	Problema	Priežastis	Rezultatas	Straipsnis
Integralumo strategija	Nenuoseklus etikos normų ir vertybių stiprinimas	Silpna vadovų lyderystė, riboti ištekliai ilgalaikėms iniciatyvoms	Ribotas poveikis organizacijos kultūrai ir elgesio pokyčiams	C4; C8; C17; C26; C32; C42; C44; C46; C48; C54; C61;
Atitikties strategija	Formalios teisės normos nevisiškai įgyvendinamos	Kontrolės mechanizmų trūkumas, politinės valios stoka	Efektyvumas sumažėja ilgalaikėje perspektyvoje, priemonės neadaptuojamos	C2; C5; C42; C44; C45; C48;
Kolektyvinė strategija	Nepakankamas institucijų bendradarbiavimas	Konfliktuojantys interesai, prasta komunikacija tarp organizacijų	Lėtas priemonių įgyvendinimas, mažėjantis visuomenės pasitikėjimas	C7; C25; C41; C42; C44; C48;

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Rothstein, 2021; Matei and Matei, 2011; Ardigo, 2018; Mungiu-Pippidi, 2014; Quah, 2017

Remiantis 3.4.4 lentelėje pateiktais duomenimis – antikorupcinių strategijų problemomis, jų atsiradimo priežastimis ir rezultatu – galima daryti išvadą, kad integralumo strategijos, kurios pagrindinis tikslas yra etikos normų stiprinimas ir organizacinės kultūros ugdymas, veiksmingumas dažnai ribojamas dėl vadovų lyderystės trūkumo bei nepakankamo finansavimo ilgalaikėms programoms (Syamsir, 2020; Mungiu-Pippidi, 2013). Dėl šių priežasčių priemonių taikymas yra nenuoseklus, o jų poveikis – ribotas. Taip pat integralumo strategija reikalauja suderinti kietąsias priemones, tokias kaip teisės aktai ir reguliavimo mechanizmai, su minkštosiomis priemonėmis, tokiomis kaip švietimas, skaidrumo skatinimas ir organizacinės kultūros transformacija (Mungiu-Pippidi, 2013). Šis derinys reikalauja itin aukšto lygio koordinavimo, kurio dažnai trūksta dėl vidinės biurokratijos ir neefektyvaus valdymo procesų. Dėl šių priežasčių minkštosios priemonės neretai tampa tik simbolinėmis iniciatyvomis, nes nesulaukia pakankamos paramos ar integracijos į kasdienės organizacijos veiklas.

Atitikties strategijos, remiančios griežtus teisinius reikalavimus ir reguliavimo mechanizmus, įgyvendinimas taip pat susiduria su problemomis. Nors teisinės normos sudaro stiprų teorinį pagrindą, praktikoje jų efektyvumą riboja kontrolės mechanizmų trūkumas, biurokratija bei nepakankama politinė valia įgyvendinti šias priemones (Campos, Dimova ir Saleh, 2016). Dėl šios priežasties strategija, nors ir veiksminga trumpuoju laikotarpiu, ilginaui tampa mažiau prisitaikanti prie viešojo sektoriaus realijų.

Kolektyvinės strategijos, kurių sėkmė priklauso nuo institucijų bendradarbiavimo, dažnai susiduria su komunikacijos tarp organizacijų ir pilietinės visuomenės stoka bei konfliktuojančiais interesais (Rothstein, 2021). Tai lemia lėtą priemonių įgyvendinimą ir mažėjančią visuomenės pasitikėjimą viešojo sektoriaus antikorupcinėmis iniciatyvomis. Be šių strategijoms būdingų iššūkių, egzistuoja ir bendresnės problemos. Viena iš jų yra ilgalaikės perspektyvos stoka – daugelis priemonių orientuotos į trumpalaikius rezultatus, neatsižvelgiant į strategijų tęstinumą ir ilgalaikį poveikį (Transparency International, 2023). Taip pat išryškėja riboti finansiniai, žmogiškieji ir technologiniai resursai, kurie apsunkina priemonių vykdymą (Tacconi ir Williams, 2020).

Apibendrinant galima teigti, kad viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos kūrimui būtinos trys pagrindinės strategijos: integralumo, atitikties ir kolektyvinė. Kiekviena jų taikoma skirtingoms korupcijos prevencijos dimensijoms – nuo teisės aktų ir reguliavimo mechanizmų iki švietimo ir vertybinio ugdymo. Nors integralumo strategija laikoma efektyviausia dėl kietųjų ir minkštųjų priemonių derinio, jos įgyvendinimą riboja silpna vadovų lyderystė ir nepakankami resursai. Atitikties strategija, nors ir paremta griežtais teisiniais reikalavimais, ilgainiui susiduria su kontrolės mechanizmų ir politinės paramos trūkumu. Kolektyvinė strategija pabrėžia bendradarbiavimo svarbą, tačiau jos veiksmingumą dažnai apsunkina konfliktuojantys interesai ir prasta komunikacija tarp institucijų. Analizė parodė, kad straipsnių autoriai daugiau dėmesio skiria kietosioms priemonėms (šeštadalis visų straipsnių autorių), jos laikomos būtinu pagrindu, ant kurio remiasi minkštosios priemonės. Kai kalbama apie kietąsias priemones, daugiausia naudojamos sąvokos antikorupcinė politika, korupcijos prevencija ir skaitmeninė antikorupcija. Minkštosiose priemonėse svarbiausios sąvokos yra atsparumas korupcijai, antikorupcinė politika ir korupcijos prevencija. Siekiant veiksmingai įgyvendinti šias strategijas, būtinas integruotas požiūris, apimantis tiek teisines, tiek kultūrines ir organizacines priemones, kurios skatintų ilgalaikius pokyčius ir visuomenės pasitikėjimą viešojo sektoriaus organizacijomis.

DISKUSIJA

Sisteminė literatūros analizė apėmė 67 mokslinius straipsnius, atskleidžiant, kad viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos temos populiarumo raida nuo 2004 iki 2024 metų tendencingai didėjo. Matyti, kad temos populiarumas iš pradžių buvo gana žemas, tačiau nuo 2008 metų pradėjo nuosekliai augti dėl teisinių reformų ir antikorupcinių politikos priemonių. Vėlesniais metais, ypač nuo 2012 metų, kai buvo pradėti taikyti tarptautiniai skaidrumo standartai ir skaitmeniniai sprendimai, turint omenyje, kad tyrime buvo imtas 20 metų laikotarpis – 2004–2024 m. Tyrimai rodo, kad Jungtinė Karalystė, JAV, Lietuva ir Švedija yra aktyviausios šalys, nagrinėjančios antikorupcinę aplinką. Tai leidžia manyti, kad šiose šalyse galėtų būti pritaikomi regioniniai sprendimai arba tarptautinio bendradarbiavimo iniciatyvos.

Dominuojantys aspektai apima teisinius pagrindus, piliečių įtraukimą ir skaitmeninių priemonių naudojimą. Taip pat pabrėžiama atskaitomybės bei skaidrumo svarba, o etika ir vertybės yra stiprios organizacinės kultūros pamatas (Radu, 2017; Mackey ir Cuomo, 2020; Rothstein, 2021).

Paašškėjo, kad pagrindinės mokslinės kryptys apima teisės ir politikos mokslus bei ekonomikos ir vadybos mokslus. Mokslininkai tyrimams dažniausiai renkasi kokybinius (58 proc.) tyrimų metodus, o tyrimų kryptys apima antikorupcinės aplinkos teisinius aspektus, politikos priemones, atskaitomybę, skaidrumą ir psichologinius veiksnius bei organizacijos, darbuotojų etikos principus ir vertybes. Identifikuotos tokios pagrindinės teorinės prieigos kaip institucinė ir socialinės etikos teorija (Rose, 2015; Radu, 2017; Sithole, 2019; Sotola ir Pillay, 2022). Institucinė teorija pabrėžia teisinių normų ir socialinių reguliavimų vaidmenį, o socialinės etikos teorija akcentuoja kolektyvinę atsakomybę ir socialinio teisingumo principus.

Mokslininkai išskiria strategijas ir priemones viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinei aplinkai, nes jos apima sisteminių požiūrį į korupcijos problemos sprendimą. Mokslinėje literatūroje išryškėjo trys strategijos: integralumo strategija (angl. integrity) (Mungiu-Pippidi, 2013; Syamsir, 2020), atitikties strategija (angl. compliance) (Campos, Dimova ir Saleh, 2016) ir kolektyvinė strategija (angl. collective action) (Rothstein, 2021). Integralumo strategija apima tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones, kai tuo tarpu atitikties strategija – daugiausia tik kietąsias, o kolektyvinė – minkštąsias priemones. Analizės metu paašškėjo, kad integralumo strategija tyrėjų analizuojama daugiausiai (62,5 proc. autorių) ir laikoma viena efektyviausia, nes apima tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones (Mungiu-Pippidi, 2013; Syamsir, 2020; Vaisvalavičiūtė, 2007; Rose, 2015; Campos, Dimova, ir Saleh, 2016; Chen, 2023; Kimeu, 2014; Rothstein ir Varraich, 2017; Sauve et al., 2023; Sotola ir Pillay, 2014; Marquette, 2018). Nors integralumo strategija laikoma efektyviausia dėl kietųjų ir minkštųjų priemonių derinio, tačiau jos įgyvendinimą riboja silpna vadovų lyderystė ir nepakankami resursai. Tuo tarpu atitikties strategija (18,8 proc.) – daugiausia tik kietąsias, o kolektyvinė (taip pat 18,8 proc.) – minkštąsias priemones. Korupcijos prevencija dažniausiai mokslininkų išskiriama, kaip atskira dimensija, kuri gali būti įgyvendinama tiek per kietąsias priemones (tokias kaip įstatymai, stipri institucinė kontrolė, sankcijos ir antikorupcinių agentūrų veikla), tiek per minkštąsias priemones (kaip švietimas, skaidrumo skatinimas, vertybių formavimas bei visuomenės sąmoningumo ugdymas) (Mungiu-Pippidi, 2013).

Atlikus analizę pastebėta, kad yra tendencija, jog daugiau dėmesio autoriai skiria analizuodami kietąsias priemones (šeštadalis straipsnių autorių – 16,42 proc.), tokias kaip teisiniai ar technologiniai mechanizmai, kurie nustato formalias taisykles, sankcijas ir užtikrina kontrolę. Kai

kalbama apie kietąsias priemones, daugiausia naudojamos sąvokos antikorpacinė politika, korpucijos prevencija ir skaitmeninė antikorpucija, o tai apima atitikties strategiją. Minkštosiiose priemonėse svarbiausios sąvokos yra atsparumas korpucijai, antikorpacinė politika ir korpucijos prevencija. Kai mokslininkai kalba apie šias priemones ir sąvokas, išskiria integralumo strategiją, kuri apima tiek minkštąsias, tiek kietąsias antikorpacines priemones, ir kolektyvinę strategiją, kuri apima minkštąsias antikorpacines priemones (Amanquandor, 2024; Campos, Dimova ir Saleh, 2016; Charron, 2015; Lankauskas ir Nikartas, 2017; Leita, 2016; Pasculli ir Ryder, 2020; Sithole, 2019; Toshas, 2023; Rothstein, 2021).

Ardigo (2018), Mungiu-Pippidi (2014) ir Quah (2017) atlikti tyrimai parodė, kad sėkmingai kovoti su korpucija galima tik taikant kompleksinius sprendimus, kurie apima ne tik teises, bet ir jau analizuotas institucines, kultūrinės ir švietimo priemones. Tyrėjai analizavo ir kaip pavyzdį pateikė tris šalis – Daniją, Singapūrą ir Lietuvą. Danija remiasi stipriomis tradicijomis, pilietine visuomene ir integralumo strategija. Singapūras akcentuoja griežtą atitiktį ir kolektyvinę atsakomybę. Lietuva derina įvairias priemones, siekdama stiprinti tiek teises, tiek kultūrinės kovos su korpucija priemones.

Šio darbo tyrimo rezultatai atkleidė, kad viešojo sektoriaus organizacijų antikorpacinė aplinka – tai aplinka, kuri apibūdina bendrą socialinę, politinę ir ekonominę sistemą (Terracino, 2007; Vian, 2020), kurioje korpucija yra netoleruojama ir yra veiksmingai su ja kovojama (Weisel ir Shalvi, 2015). Tokia aplinka apima antikorpacines strategijas, kietąsias ir minkštąsias priemones, o tokios sąvokos kaip antikorpacinė politika, korpucijos prevencija, atsparumas korpucijai ir pastaruosius tris metus plačiai analizuojama skaitmeninė antikorpucija padeda labiau suprasti šį reiškinį. **Panašumas** tarp jų yra tas, kad visos šios sąvokos siekia vieno tikslo – korpucijos mažinimo ir skaidrumo didinimo, jos papildo viena kitą ir reikalauja tarpusavio integracijos. **Skirtumai** atsiranda dėl jų taikymo pobūdžio: antikorpacinė politika apibrėžia strategines kryptis ir teises priemones, kurios nustato veiklos gaires korpucijos mažinimui nacionaliniu ir organizaciniu lygmenimis. Korpucijos prevencija, priešingai, yra orientuota į praktinius veiksmus, tokius kaip švietimas, rizikos valdymas ir procesų stebėseną, siekiant užkirsti kelią korpucijai prieš jai atsirandant. Atsparumas korpucijai pabrėžia organizacijų ir asmenų gebėjimą atsispriti korpucijos įtakai, daugiausia dėmesio skiriant vidiniams veiksniams, tokiems kaip etinės vertybės ir sąmoningumas. Tuo tarpu skaitmeninė antikorpucija, naudodama technologijas, kaip blokų grandinės ar duomenų analizę, stiprina procesų efektyvumą ir skaidrumą.

Atlikus analizę pastebėta, kad autoriai gana plačiai aptaria tiek kietąsias, tiek minkštąsias priemones. Tačiau yra tendencija, jog daugiau dėmesio skiriama kietosioms priemonėms (šeštadalis straipsnių autorių – 16,42 proc.). Tyrimo metu taip pat pastebėta, kad literatūroje atsiskleidė gero valdymo principų sąsajos su antikorpacine aplinka. Minimi tokie gero valdymo principai kaip atskaitomybė ir skaidrumas, kurie yra glaudžiai susiję su antikorpacine aplinka ir jos kūrimu. Skaidri informacija suteikia pagrindą vertinti organizacijos veiksmus, o atskaitomybės mechanizmai užtikrina, kad nustatyti pažeidimai turėtų pasekmes. Šių principų taikymas viešojo sektoriaus organizacijose padeda kurti tokias sąlygas, kuriose korpucija tampa ne tik sunkiai įmanoma, bet ir netoleruojama. Taip pat išryškėjo antikorpacinių priemonių įgyvendinimo problemos. Integralumo strategiją, nors ir laikoma viena efektyviausių, riboja vadovų lyderystės ir ilgalaikėms iniciatyvoms reikalingų išteklių stoka, kadangi strategija turi derinti tiek kietąsias, tiek minkštąsias antikorpacines priemones. Atitikties strategijai kliudo kontrolės mechanizmų trūkumas ir politinė valia, o kolektyvinės strategijos įgyvendinimą apsunkina nepakankamas institucijų

bendradarbiavimas ir tarpusavio interesų konfliktai. Šių problemų įveikimui būtinas stipresnis strategijų koordinavimas, nuoseklus išteklių paskirstymas ir ilgalaikio poveikio užtikrinimas, siekiant kurti veiksmingą ir atsparią antikorupcinę aplinką.

Atlikus sisteminės literatūros analizę identifikuotos esamos viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimų kryptys – korupcijos prevencija, antikorupcinė politika, atsparumas korupcijai (organizacinės kultūros stiprinimas), skaitmeninė antikorupcija (technologijų diegimas) bei antikorupcinės aplinkos strategijos ir priemonės. Pagal atliktos analizės duomenis galima suformuoti probleminius klausimus, kuriuos būtų galima toliau nagrinėti ateities tyrimuose:

- Kokios yra rizikos ir iššūkiai, susiję su skaitmeninių sprendimų taikymu antikorupcinėje veikloje?
- Kaip antikorupcinės aplinkos priemonių skaitmenizacija gali veikti žmogiškųjų išteklių valdymą kuriant antikorupcinę aplinką organizacijoje?
- Kaip korupcija iššaukia iššūkius globalios etikos ir kokių priemonių reikia šioms iššūkiams spręsti?
- Kaip galima įvertinti antikorupcijos strategijų veiksmingumą ir kokie yra pagrindiniai vertinimo metodai?
- Kokių priemonių reikia, kad būtų užtikrintas etiškas elgesys ir profesinė atsakomybė darbuotojų tarpe?
- Kaip kolektyvinė veikla gali prisidėti prie kovos su korupcija ir kokie yra šios priemonės privalumai?
- Kokie tarptautiniai modeliai yra veiksmingiausi kovojant su korupcija viešajame sektoriuje?
- Kokia yra skaitmeninės antikorupcijos tipologija ir kaip ji gali būti pritaikyta skirtinguose viešojo sektoriaus lygiuose?

IŠVADOS

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę nustatyta, kad viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinė aplinka apima antikorupcines strategijas (integralumo strategiją (angl. integrity), atitikties (angl. compliance) ir kolektyvinę strategiją (angl. collective action), kietąsias ir minkštąsias priemones. integralumo strategija (angl. integrity) mokslininkų labiausiai analizuojama. Anot autorių, integralumo strategija laikoma viena tinkamiausių, nes apjungia tiek kietąsias (teisinius reguliavimus, kontrolės mechanizmus), tiek minkštąsias (kultūrinės, edukacinės, skaitmeninės) priemones, tačiau jos įgyvendinimą riboja silpna vadovų lyderystė ir nepakankami resursai. Tokios sąvokos kaip antikorupcinė politika, korupcijos prevencija, atsparumas korupcijai ir skaitmeninė antikorupcija padeda labiau suprasti šį reiškinį. Taip pat paaiškėjo, kad viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinė aplinka kuriama ir palaikoma pasitelkiant teisinės, organizacinės, technologinės priemonės bei stiprinant atsakomybės ir atskaitomybės kultūrą. Todėl išryškėjo gero valdymo principai, tokie kaip atskaitomybė ir skaidrumas, kurie yra glaudžiai susiję su antikorupcine aplinka ir jos kūrimu. Skaidri informacija suteikia pagrindą vertinti organizacijos veiksmus, o atskaitomybės mechanizmai užtikrina, kad nustatyti pažeidimai turėtų pasekmes.
2. Atlikus sistemine literatūros analizę nustatyta, kad Jungtinė Karalystė, JAV, Lietuva ir Švedija yra aktyviausios šalys, nagrinėjančios antikorupcinę aplinką. Nustatyta, kad antikorupcinė aplinka – tai aplinka, kuri apibūdina bendrą socialinę, politinę ir ekonominę sistemą, kurioje korupcija yra netoleruojama ir yra veiksmingai su ja kovojama. Operacionalizuojant viešojo sektoriaus antikorupcinės aplinkos sąvokas galima teigti, kad labiausiai išryškėjo antikorupcinė politika, korupcijos prevencija, atsparumas korupcijai ir skaitmeninė antikorupcija.
3. Antikorupcinės aplinkos koncepto analizė parodė, kad nagrinėjamoje srityje taikomos įvairios teorinės prieigos, tačiau nustatyta, kad dažniausiai naudojama teorinė prieiga yra institucinė teorija ir socialinės etikos teorija. Institucinė teorija pabrėžia, kaip įstatymai, normos ir socialiniai reglamentai formuoja organizacijų elgesį, pasitikėjimą ir prisitaikymą, o socialinės etikos teorija orientuojasi į kolektyvinės atsakomybės ir socialinio teisingumo principus. Abi teorijos papildo viena kitą, nes institucinė teorija siūlo struktūrinius sprendimus, o socialinės etikos teorija – bendruomeninį ir vertybinį pagrindą, kuris yra būtinas siekiant ilgalaikių pokyčių. Dauguma tyrėjų (virš 58 proc.) pasirenka kokybinius metodus tyrimams, siekdami išsamiai apibūdinti ir suprasti viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos reiškinį. Labiausiai išryškėjo tyrimų kryptys, susijusios su antikorupcinės aplinkos teisiniais aspektais, politikos priemonėmis, atskaitomybe, skaidrumu ir psichologiniais veiksniais, darbuotojų ir organizacijos vertybėmis bei etika.
4. Išanalizavus tyrimų viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tema rezultatus, numatomos šios ateities tyrimų kryptys: Kokios yra rizikos ir iššūkiai, susiję su skaitmeninių sprendimų taikymu antikorupcinėje veikloje? Kaip antikorupcinės aplinkos priemonių skaitmenizacija gali veikti žmoniškųjų išteklių valdymą kuriant antikorupcinę aplinką organizacijoje? Kaip korupcija iššaukia iššūkius globalios etikos ir kokių priemonių reikia šiems iššūkiams spręsti? Kaip galima įvertinti antikorupcijos strategijų veiksmingumą ir kokie yra pagrindiniai vertinimo metodai? Kokių priemonių reikia, kad būtų užtikrintas etiškas elgesys ir profesinė atsakomybė darbuotojų tarpe? Kaip kolektyvinė veikla gali prisidėti prie kovos su korupcija ir kokie yra šios priemonės privalumai? Kokie tarptautiniai modeliai yra veiksmingiausi kovojant su korupcija viešajame sektoriuje? Kokia yra skaitmeninės antikorupcijos tipologija ir kaip ji gali būti pritaikyta skirtinguose viešojo sektoriaus lygiuose?

REKOMENDACIJOS

Remiantis sisteminės literatūros analizės duomenimis, pateikiamos mokslinės ir praktinės rekomendacijos:

- Skaitmeninė antikorupcija įvardyta kaip viena iš augančių krypčių. Naudojamos technologijos, tokios kaip duomenų analizė ir dirbtinis intelektas, padeda sumažinti korupcijos galimybes. Ši sritis aktyviai tyrinėjama, tačiau pastebimas technologijų poveikio efektyvumo trūkumas. Siūloma mokslininkams atlikti tyrimus skaitmeninių technologijų poveikio viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinei aplinkai tema.
- Atlikta analizė parodė, kad viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos tyrimams daugiausiai naudojami kokybiniai tyrimai. Tačiau pastebėtas mišrių metodų naudojimo poreikis, kuris leistų jungti kiekybinius ir kokybinius duomenis. Mokslininkams ir tyrėjams siūloma atlikti daugiau mišrių tyrimų, kurie galėtų prisidėti prie gilesnio antikorupcinės aplinkos ištirtumo ir leistų lengviau pažinti šį reiškinį.
- Tyrimų rezultatų analizė atskleidė, kad gero valdymo principai – skaidrumas ir atskaitomybė – yra plačiai susiję su viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcine aplinka, tačiau tyrimų šia tema mažai ir dar trūksta išsamesnio supratimo, kaip šie principai susiję su antikorupcine aplinka. Rekomenduojama mokslininkams ir tyrėjams nagrinėti antikorupcinės aplinkos kūrimo gerąsias praktikas per gero valdymo principų aspektą. Tokie tyrimai galėtų prisidėti prie dar aiškesnio ir išsamesnio antikorupcinės aplinkos reiškinio supratimo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Ahekyan, A., Kvasnii, L., & Lobyk, O. (2022). The role of the concept of "Good governance" in the management of hromadas. *Baltic Journal of Economic Studies*. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-4-1-7>.
2. ALLEA (2018). *Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais*. Berlina: Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities.
3. Amanquandor, T. (2024). Limitations of the international approach to anti-corruption: a systematic review of South Africa's compelling case of failing anti-corruption. *Crime Law Soc Change* 82, 493–516 (2024). <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10152-y>.
4. Ardigo, I. (2018). *Anti-corruption helpdesk*. Denmark: Overview of Corruption and Anti-corruption. Prieiga per internetą: chromeextension://efaidnbmninnibpcapcglclefindmkaj/https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Country-profile-Denmark-2018_PR.pdf.
5. Barbabela, L. (2024). Anti-corruption Audits and Citizens' Trust in Audit and Auditee Institutions. *Latin American Politics and Society*. DOI:10.1017/lap.2024.10.
6. Bruce, S. (2015). Accountability and the design of an anticorruption agency in a parliamentary democracy. p157-175. 19p. DOI: 10.1080/01442872.2014.1000844.
7. Cambridge Dictionary (2024). Conceptualize. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/conceptualize>.
8. Campos, N., Dimova, R., & Saleh, A. (2016). Corruption and economic growth: An econometric survey of the evidence. *Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE)*, 172(3), 521–543.
9. Chang, Z., Kotler, J. (2020). The Global Fund: Anti-Corruption, Transparency and Accountability. DOI: <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-135134/v1>.
10. Chawinga, W. D., & Zinn, S. (2019). Global perspectives of research data sharing: A systematic literature review. *Library & Information Science Research*, 41(2), 109–122. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1016/J.LISR.2019.04.004>.
11. Charron, N. (2015). Do corruption measures have a perception problem? *European Political Science Review*, 8(1), 147–171. DOI: [10.1017/S1755773914000447](https://doi.org/10.1017/S1755773914000447).
12. Chen, J. (2023). Empirical study toward corporate legal compliance and anti-corruption for top construction engineering consulting firms. Prieiga per internetą: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=2423947e-9388-4f5b-95c6-bccae4dc4b41%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZS5yZ29wZT1zaXRI#AN=175736117&db=asn>.
13. Creswell, John W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
14. Daubarienė, J. (2018). *Literatūros analizė studijų darbuose*. Kaunas: Kauno kolegija. Prieiga per internetą: <https://dspace.kaunokolegija.lt/bitstream/handle/123456789/91/Jurate%20Daubariene%20-%20Literaturos%20analize%20studiju%20darbuose.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.
15. Davies, T., Fumega, S. (2014). Mixed incentives: Adopting ICT innovations for transparency, accountability, and anti-corruption. U4 Issue. Prieiga per internetą: <https://www.u4.no/publications/mixed-incentives-adopting-ict-innovations-for-transparency-accountability-and-anti-corruption/>.
16. Erentaitė, R., Žukauskienė, R. (2011). *Akademinių raštingumo pagrindai. Metodinė priemonė*. Vilnius: Mykolas Romeris universitetas. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/reader/382465784>.
17. Farrales, M. J. (2005). *What is Corruption? A History of Corruption Studies and the Great Definitions Debate*. San Diego: University of California.
18. Foster, M. J. & Jewell, S. T. (2017). *Assembling the pieces of a systematic review: guide for librarians* (Rowman & Littlefield. Medical Library Association. DOI: [dx.doi.org/10.5195/jmla.2018.462](https://doi.org/10.5195/jmla.2018.462).
19. Grayacar, A. (2016). *Corruption in the Contemporary World: Theory, Practice and Hotspots*. Perspectives on Politics. DOI: 10.1017/S1537592716002498.
20. Hindes, B. (2005). Investigating International Anti-corruption. *Third World Quarterly*, Vol. 26, No. 8, pp 1389 – 1398. Prieiga per internetą: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=99947403-4e8b-4532-b9c8-5125d5dbd039%40redis>.
21. Jabareen, Y. (2009). Building a conceptual framework: Philosophy, definitions, and procedure. *International Journal of Qualitative Methods*, 8(4), 49-62.
22. Johnston, M. (2005). Is corruption bad for growth? *Economics & Politics*, 17(3), 399-425. DOI: [10.1007/s11127-010-9634-5](https://doi.org/10.1007/s11127-010-9634-5).
23. Johnston, M. (2005). *Syndromes of Corruption: Wealth, Power, and Democracy*. Cambridge University Press.

24. Junusbekova, G. and Khamitov, Z. (2021). Anti-corruption monitoring in the public procurement management system in the republic of kazakhstan. Vol. 20, No 4, p. 410–424. Prieiga per internetą: <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/703e2a21-fa40-4409-a0f5-26aae538175f/content>.
25. Kalesnykas, R. (2020). The Development of anti-corruption environment in Lithuanian public sector: best practice and experience. *Acta Prosperitatis*, 11, 92-115.
26. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas.
27. Kempf, R., Cabrera, J. (2018). The De Facto Independence of Federal Offices of Inspector General. DOI: <https://doi.org/10.1177/0275074018783012>.
28. Kimeu, S. (2014). Corruption as a challenge to global ethics: the role of Transparency International. *Journal of Global Ethics*, 10(2), 231-237.
29. Klingner, E. D. (2020). The State of the Republic: a Dialogue Series. *Corruption. Public Integrity*, 22: 296–303. DOI: 10.1080/10999922.2020.1714293.
30. Lankauskas, M., Nikartas, S. (2017). Korupcija nevyriausybiname sektoriuje: politinė korupcija labdaros ir paramos fondų veikloje. *Teisės problemos*, 2(94), 87-114.
31. Leita, A. (2016). *Journal of Socialomics: Corruption and the Environment*. DOI: 10.41 72/2167-0358.1000173.
32. Lehtinen, J., Locatelli, G., Sainati, T., Artto, K., Evans, B. (2022). *International Journal of Project Management. The grand challenge: Effective anti-corruption measures in projects*. 40 (4), 347–361.
33. Lietuvos Respublikos Seimas (2024). Korupcijos prevencija. Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35480&p_k=1.
34. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2018). Antikorupcijos vadovas verslui. Vilnius.
35. Lietuvių žodynas (2024). Aplinka. Prieiga per internetą: <https://www.lietuviuzodynas.lt/zodynas/Aplinka>.
36. Lopez-Claros, A., L. Dahl, A. and Groff, M. (2020). *Corruption as a Destroyer of Prosperity and the Need for International Enforcement*. Cambridge University Press.
37. Matei, A. and Matei, L. (2011). *Journal of Management and Strategy. Assessing the Anti-corruption Strategies: Theoretical and Empirical Models*. 23–24.
38. Marcinkevičiūtė, L., Petrauskienė, R. (2018). Darbuotojų elgesio formavimosi mechanizmų tobulinimas. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, 14(3), 63-71.
39. Mendilow, J., Ilan, P. (2014). *Corruption in the Contemporary World: Theory, Practice and Hotspots*. Lanham, MD: Lexington Books, p. 280. DOI:10.1017/S1537592716002498.
40. Merriam Webster Dictionary (2024). Aplinkos reikšmė. Prieiga per internetą: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/environment>.
41. Mečkauskas, V. (2009). Antikorupcinių priemonių efektyvumas. Pranešimas. Prieiga per internetą: <http://www.silute.lt/publ/Korupcija/VMeckausko.pdf>.
42. Mungiu-Pippidi, A. (2013). Controlling Corruption Through Collective Action. *Journal of Democracy* 24(1):101-115. DOI:10.1353/jod.2013.0020.
43. Mungiu-Pippidi, A. (2014). Becoming Denmark: Historical designs of corruption control. *European Research Centre for Anti-Corruption and State-Building. Social Research: An International Quarterly*, Volume 80, Number 4. Prieiga per internetą: <https://www.againstcorruption.eu/publications/becoming-denmark-historical-designs-of-corruption-control/>.
44. Monstavičienė, D. (2017). Korupcijos kontrolės ir prevencijos programų įgyvendinimas sveikatos priežiūros institucijose: Mažeikių rajono ligoninės atvejis (Magistro darbas, Šiaulių universitetas).
45. Muttaqin, M. Z. (2021). *Corruption in the Public Sector: An International Perspective*: by Krishna K. Tummla, Bingley, UK: Emerald Publishing Limited, 2021. *Public Integrity*, 25(4), 453–455.
46. Mutungi, F. (2023). Digital Anti-Corruption Typology for Public Sector. DOI: <https://doi.org/10.37284/eajit.6.1.1182>.
47. Načinovič, I., Kuvač, A. (2022). Pay Transparency and Its Effects: A Comparative Analysis of Public and Private Sector. DOI:10.3935/rsp.v29i1.1705.
48. Navickienė, Ž. Ir Krikščiūnas, R. (2022). The Role of the Anti-Corruption Management System in Creating a Corruption-Resistant Environment within Lithuanian State-Owned Enterprises. *SWS International Scientific Conference on Social Sciences*, 153–167. <https://doi.org/10.35603/sws.iscss.2022/s02.020>.
49. Nurhidayat, I. and Kusumasari, B. (2018). Strengthening the effectiveness of whistleblowing system: A study for the implementation of anti-corruption policy in Indonesia. Prieiga per internetą: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JFC-11-2016-0069/full/pdf?title=strengthening-the-effectiveness-of-whistleblowing-system-a-study-for-the-implementation-of-anti-corruption-policy-in-indonesia>.

50. Oxford English Dictionary (2024). Resistance, noun. Prieiga per informaciją: https://www.oed.com/dictionary/resistance_n?tab=meaning_and_use#25640287.
51. Pare, G., Trudel, M., Jaana, M. and Kitsiou, S. (2015). Information & Management. *Synthesizing information systems knowledge: A typology of literature reviews*. 183–199.
52. Pasculli, L., Ryder, N. (2020). The global anti-corruption framework. Lights, shadows and prospects. re-proof draft. DOI:10.4324/9781003008224-2.
53. Pombinho, I. (2020). Grand Corruption as an issue of global governance. Pámany Peter Catholic University. Faculty of Humanities and Social Sciences.
54. Petrauskienė, R. ir Predkelytė, F. (2014). Gero valdymo principų įgyvendinimą viešosiose institucijose lemiantys veiksniai: teorinis pagrindimas. Kauno Technologijos Universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto Viešosios politikos ir administravimo institutas: Kaunas.
55. Radu, J. (2017). Corruption in the European Union and the responsibility of european institutions. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, No. 50 E/2017, pp. 164-176.
56. Ramzy, O., El Bedawy, R., Anwar1and, M., H. Eldahan, O. (2019). Sustainable Development & Good Governance. *European Journal of Sustainable Development*, 8, 2, 125-138. Doi: 10.14207/ejsd.2019.v8n2p125.
57. Resende, M.M., Porto, J.B. & Gracia, F.J. (2023) Can we decrease unethical behavior at work? The role of ethical culture, ethical culture strength and collective moral identity. *Curr Psychol* 43, 7153–7166 (2024). <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04615-z>.
58. Rose, C. (2015). 'International Anti-Corruption Instruments Viewed through the Lenses of Soft Law and Legitimacy', *International Anti-Corruption Norms: Their Creation and Influence on Domestic Legal Systems* <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198737216.003.0002>.
59. Roelofs, P. (2019). Transparency and mistrust: Who or what should be made transparent? *Governance: an International Journal of Policy, Administration and Institutions*, Volume 32, Issue 3, pp. 565–580.
60. Rothstein, B. (2011). Anti-Corruption: The Indirect “Big-Bang” Approach. *Review of International Political Economy*, vol. 18, no. 2, pp. 228-250.
61. Rothstein, B. (2021). The Collective-Action Theory of Corruption. *Governance*, 34(1), 5–21.
62. Rothstein, B., & Varraich, A. (2017). *Making Sense of Corruption*. Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316681596>.
63. Rizvi, A. (2021). *Journal of Development and Social Sciences. Prevention of Frauds in Public Sector Organizations: A Case of Pakistan*. 225-244.
64. Salimah, Z., & Suyanto, S. (2023). Systematic literature review: The implementation of anticorruption value insertion in schools and universities. *Integritas: Jurnal Antikorupsi*, 9(2), 257–270. <https://doi.org/10.32697/integritas.v9i2.957>.
65. Salomao, A. (2023). Sisteminės apžvalgos ir metaanalizės metodologija. Prieiga per internetą: <https://mindthegraph.com/blog/lt/sisteminė-apzvalga-ir-metaanalize/>.
66. Sauve, B., Woodley, J., Jones, N. J., Akhtari, S. (2023). Methods of Preventing Corruption: A Review and Analysis of Select Approaches. Prieiga per internetą: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/2023-r010/index-en.aspx>.
67. Shields, P. M., & Rangarajan, N. (2013). *A Playbook for Research Methods: Integrating Conceptual Frameworks and Project Management*. New Forums Press.
68. Sithole, V. E. (2019). Dealing with, and fighting against corruption: a comparative study. <http://www.academia.edunet.com/articles/>.
69. Syamsir, R. (2020). The Importance of Integrity Values as Corruption Prevention Measures. ISSN: 0193-4120 Page No. 12043 – 12054.
70. Smalskys, V., Stankevič, B., & Stasiukynas, A. (2015). „Good Governance“ (Geras Valdymas) Viešojo Administravimo Modernizavimo Konceptijų Kontekste. *Public Administration* (16484541), 1/2(45/46), 40–48.
71. Sotola, D. O., & Pillay, P. S. (2022). Thick concept but thin theories: a case for sector-based anti-corruption strategy. *Oxford Development Studies*, 50(4), 372–388. <https://doi.org/10.1080/13600818.2022.2080812>.
72. Staniulienė, S. (2017). Organizacijų valdymas neapibrėžtumų aplinkoje: teorija ir praktika. *Organizacinių valdymo struktūrų formavimas aplinkos neapibrėžtumo sąlygomis*. (188 p.). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
73. Stapenhurst, F., Jacobs, K., & Pelizzo, R. (2014). Corruption and Legislatures: Meso-Level Solutions for a Macro-Level Problem. *Public Integrity*, 16(3), 285–304. <https://doi.org/10.2753/PIN1099-9922160304>.
74. Stevulak, C. Brown, P. M. (2011). Activating Public Sector Ethics in Transitional Societies. *The Promise of Integrity*. DOI 10.2753/PIN1099-9922130201.

75. Swedberg, R. (2016). Before theory comes theorizing or how to make social science more interesting. *British Journal of Sociology*, 67(1), 5-22.
76. Tacconi, L. and Williams, D. A. (2020). Corruption and Anti-Corruption in Environmental and Resource Management. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-012320-083949>.
77. Tanner C, Linder S, Sohn M (2022) Does moral commitment predict resistance to corruption? experimental evidence from a bribery game. *PLoS ONE* 17(1): e0262201. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0262201>.
78. Toleikienė, R. ir Juknevičienė, V. (2018). Korupcija jauno žmogaus gyvenime: raiška ir prevencija. Šiaurės Lietuvos kolegija. Šiauliai.
79. Marquette, H. (2011). European Commission Tools & Methods Series - Concept Paper No. 2. *Supporting Anti-Corruption Reform in Partner Countries Concepts, Tools and Areas for Action*. Prieiga per internetą: https://www.academia.edu/2177413/Supporting_Anti_Corruption_Reform_in_Partner_Countries_Concepts_Tools_and_Areas_for_Action?email_work_card=view-paper.
80. Mackey, T. K., & Cuomo, R. E. (2020). An interdisciplinary review of digital technologies to facilitate anti-corruption, transparency and accountability in medicines procurement. *Global Health Action*, 13(sup1). <https://doi.org/10.1080/16549716.2019.1695241>.
81. Tawfik, G. M., Dila, K. A. S., Mohamed, M. Y. F., Tam, D. N. H., Kien, N. D., Ahmed, A. M., & Huy, N. T. (2019). A step by step guide for conducting a systematic review and meta-analysis with simulation data. *Tropical medicine and health*, 47, 46. <https://doi.org/10.1186/s41182-019-0165-6>.
82. Templier, M., & Paré, G. (2015). A Framework for Guiding and Evaluating Literature Reviews. *Communications of the Association for Information Systems*, 37, pp-pp. Prieiga per internetą: <https://aisel.aisnet.org/cais/vol37/iss1/6/>.
83. Terracino, B. (2007). Anti-Corruption: The Enabling CSR Principle. Prieiga per internetą: <https://media.business-humanrights.org/media/documents/a985e4f32284c4fe692a623c7bca078fe7bfb7c0.pdf>.
84. Transparency International (2024). What is Corruption? Prieiga per internetą: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>.
85. Transparency International (2023). Corruption perceptions index. Prieiga per internetą: https://www.transparency.org/en/cpi/2023?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw16-3BhBWEiwApN6_ks4IDILXPn9Y3g57HWT31wJ7hxsha2rpa38d9-WuB4_OnhU9e8HxfhoC7toQAvD_BwE.
86. Tu, W., Yang, J., & Zheng, Y. (2020). Influence of individual values on attitudes toward corruption: What undermine formal anticorruption effectiveness. *Asian Journal of Social Psychology*, 23(3), 264–277. <https://doi.org/10.1111/ajsp.12402>.
87. Tummala, K. (2021). Corruption in the public sector: an international perspective. ISSN: 2053-7697/doi:10.1108/S2053-769720210000034002.
88. Sampson, S. (2010). The anti-corruption industry: from movement to institution. *Global Crime*, 11(2), 261–278. <https://doi.org/10.1080/17440571003669258>.
89. Toshas, S. (2023). Building a Resilient Business: A Strategic Approach to Prevent Corruption. Prieiga per internetą: <https://www.global-riskalliance.com/post/prevent-corruption>.
90. Turney, S. (2023). Systematic Review | Definition, Example & Guide. Prieiga per internetą: <https://www.scribbr.com/methodology/systematic-review/>.
91. UOW Library (2024). What is a systematic review? University of Wollongog Australia. Prieiga per internetą: <https://uow.libguides.com/systematic-review/what-is-a-systematic-review>.
92. Vaisvalavičiūtė, A. (2007). Viešojo politika ir administravimas. Antikorpucinis švietimas: Lietuvos atvejis. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
93. Vera Martínez, M. C., Martínez Rodríguez, M. C., & Marcelino Aranda, M. (2019). Transparency, Accountability and Access to Information: Limits and Scope of the National Anticorruption System in Mexico. *Public Policy & Administration / Viesoji Politika Ir Administravimas*, 18(4), 534–546. <https://doi.org/10.13165/VPA-19-18-4-12>.
94. Vian, T. (2020). Anti-corruption, transparency and accountability in health: concepts, frameworks, and approaches. *Global Health Action*, 13(sup1). <https://doi.org/10.1080/16549716.2019.1694744>.
95. Wacker, J. G. (2008). A conceptual understanding of requirements for theory-building research: Guidelines for scientific theory building. *Journal of Supply Chain Management*, 44(3), 5-15.
96. Weisel, O., Shalvi, S. (2015). The collaborative roots of corruption. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(34), 10651-10656.
97. Whitlock E. P., Lin J. S., Chou R., Shekelle P., Robinson K.A. (2008). Using existing systematic reviews in complex systematic reviews. *Annals of Internal Medicine*. 148(10):776–782.
98. Quah, J. S. T. (2017). Singapore's success in combating corruption: Lessons for policy makers. *Asian Education and Development Studies*, 6(3), 263-274. <https://doi.org/10.1108/AEDS-03-2017-0030>.

99. Quah, J. S. T. (2017). Learning from Singapore's effective anti-corruption strategy: Policy recommendations for South Korea. *Asian Education and Development Studies*, 6(1), 17-29. <https://doi.org/10.1108/AEDS-07-2016-0058>.

PRIEDAI

1 priedas

Straipsniai, patekę į sisteminę literatūros analizę

Koduotė	Straipsnio pavadinimas	Straipsnio autorius	Išleidimo metai	Publikuotas žurnale
C1	The role of the concept of "Good governance" in the management of hromadas.	Ahekyan, A., Kvasnii, L., & Lobyk, O.	2022	<i>Baltic Journal of Economic Studies</i>
C2	Limitations of the international approach to anti-corruption: a systematic review of South Africa's compelling case of failing anti-corruption.	Amanquandor, T.	2024	<i>Crime Law Soc Change</i> 82, 493–516
C3	Anti-corruption Audits and Citizens' Trust in Audit and Auditee Institutions.	Barbabela, L.	2024	<i>Latin American Politics and Society</i>
C4	Accountability and the design of an anticorruption agency in a parliamentary democracy	Bruce, S.	2015	<i>Policy Studies</i>
C5	Corruption and economic growth: An econometric survey of the evidence.	Campos, N., Dimova, R., & Saleh, A.	2016	<i>Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE)</i>
C6	The Global Fund: Anti-Corruption, Transparency and Accountability.	Chang, Z., Kohler, J.	2020	<i>The Global Fund</i>
C7	Do corruption measures have a perception problem?	Charron, N.	2015	<i>European Political Science Review</i>
C8	Empirical study toward corporate legal compliance and anti-corruption for top construction engineering consulting firms.	Chen, J.	2023	<i>Journal of Civil Engineering & Management</i>
C9	Mixed incentives: Adopting ICT innovations for transparency, accountability, and anti-corruption.	Davies, T., Fumega, S.	2014	<i>U4 Issue</i>
C10	What is Corruption? A History of Corruption Studies and the Great Definitions Debate.	Farralles, M. J.	2005	<i>SSRN Electronic Journal</i>
C11	Investigating International Anti-corruption.	Hindes, B.	2005	<i>Third World Quarterly</i>
C12	Corruption is bad for growth (even in The United States).	Johnston, N., LaFauntain, C., Yamarik, S.	2005	<i>Public Choice</i>
C13	Syndromes of Corruption: Wealth, Power, and Democracy.	Johnston, M.	2005	<i>Cambridge University Press</i>

C14	Anti-corruption monitoring in the public procurement management system in the Republic of Kazakhstan.	Junusbekova, G. and Khamitov, Z.	2021	<i>Public Policy & Administration / Viesoji Politika ir Administravimas</i>
C15	The Development of anti-corruption environment in Lithuanian public sector: best practice and experience.	Kalesnykas, R.	2020	<i>Acta Prosperitatis</i>
C16	The De Facto Independence of Federal Offices of Inspector General.	Kempf, R., Cabrera, J.	2018	<i>The American Review of Public Administration</i>
C17	Corruption as a challenge to global ethics: the role of Transparency International.	Kimeu, S.	2014	<i>Journal of Global Ethics</i>
C18	The State of the Republic: a Dialogue Series.	Klingner, E. D.	2020	<i>Public Integrity</i>
C19	Korupcija nevyriausybiniam sektoriuje: politinė korupcija labdaros ir paramos fondų veikloje.	Lankauskas, M., Nikartas, S.	2017	<i>Teisės problemos nr. 2 (94)</i>
C20	Corruption and the Environment.	Leitao, A.	2016	<i>Journal of Socialomic</i>
C21	The grand challenge: Effective anti-corruption measures in projects	Lehtinen, J., Locatelli, G., Sainati, T., Artto, K., Evans, B.	2022	<i>International Journal of Project Management</i>
C22	Assessing the Anti-corruption Strategies: Theoretical and Empirical Models.	Matei, A. and Matei, L.	2011	<i>Journal of Management and Strategy</i>
C23	Darbuotojų elgesio formavimosi mechanizmų tobulinimas.	Marcinkevičiūtė, L., Petrauskienė, R.	2008	<i>Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai, 14(3), 63-71.</i>
C24	Corruption in the Contemporary World: Theory, Practice and Hotspots.	Mendilow, J., Ilan, P.	2014	<i>Perspectives on Politics</i>
C25	Controlling Corruption Through Collective Action.	Mungiu-Pippidi, A.	2013	<i>Journal of Democracy</i>
C26	Becoming Denmark: Historical designs of corruption control. European Research Centre for Anti-Corruption and State-Building.	Mungiu-Pippidi, A.	2014	<i>Social Research: An International Quarterly, Volume 80, Number 4</i>
C27	Corruption in the Public Sector: An International Perspective: by Krishna K. Tummala, Bingley	Muttaqin, M. Z.	2021	<i>Public Integrity, 25(4), 453–455</i>
C28	Digital Anti-Corruption Typology for Public Sector.	Mutungi, F.	2023	<i>East African Journal of Information Technology</i>

C29	Pay Transparency and Its Effects: A Comparative Analysis of Public and Private Sector.	Načinovič, I., Kuvač, A.	2022	<i>Revija Za Socijalnu Politiku</i>
C30	The Role of the Anti-Corruption Management System in Creating a Corruption-Resistant Environment within Lithuanian State-Owned Enterprises.	Navickienė, Ž. Ir Krikščiūnas, R.	2022	<i>SWS International Scientific Conference on Social Sciences, 153–167</i>
C31	Strengthening the effectiveness of whistleblowing system: A study for the implementation of anti-corruption policy in Indonesia.	Nurhidayat, I. and Kusumasari, B.	2018	<i>Journal of Financial Crime</i>
C32	The global anti-corruption framework. Lights, shadows and prospects. re-proof draft.	Pasculli, L., Ryder, N.	2020	<i>Corruption, Integrity and the Law</i>
C33	Grand Corruption as an issue of global governance.	Pombinho, I. Pázmany Peter Catholic University. Faculty of Humanities and Social Sciences.	2020	<i>Humanities and Social Sciences</i>
C34	Gero valdymo principų įgyvendinimą viešosiose institucijose lemiantys veiksniai: teorinis pagrindimas.	Petrauskienė, R. ir Predkelytė, F.	2014	<i>Public Security and Public Order</i>
C35	Corruption in the European Union and the responsibility of european institutions.	Radu, J.	2017	<i>Transylvanian Review of Administrative Sciences, No. 50 E/2017, pp. 164-176.</i>
C36	Sustainable Development & Good Governance.	Ramzy, O., El Bedawy, R., Anwar1and, M., H. Eldahan, O.	2019	<i>European Journal of Sustainable Development, 8, 2, 125-138</i>
C37	Can we decrease unethical behavior at work? The role of ethical culture, ethical culture strength and collective moral identity.	Resende, M.M., Porto, J.B. & Gracia, F.J.	2023	<i>Current Psychology 43, 7153–7166</i>
C38	'International Anti-Corruption Instruments Viewed through the Lenses of Soft Law and Legitimacy', International Anti-Corruption Norms: Their Creation and Influence on Domestic Legal Systems	Rose, C.	2015	<i>Humanities and Social Sciences</i>
C39	Transparency and mistrust: Who or what should be made transparent?	Roelofs, P.	2019	<i>Governance: an International Journal of Policy, Administration and Institutions, Volume 32, Issue 3, pp. 565–580.</i>

C40	Anti-Corruption: The Indirect “Big-Bang” Approach.	Rothstein, B.	2011	<i>Review of International Political Economy</i> , vol. 18, no. 2, pp. 228-250.
C41	The Collective-Action Theory of Corruption.	Rothstein, B.	2021	<i>Governance: an International Journal of Policy, Administration and Institutions</i> , 34(1), 5–21.
C42	Making Sense of Corruption	Rothstein, B., & Varraich, A.	2017	<i>Governance: an International Journal of Policy, Administration and Institutions</i>
C43	Prevention of Frauds in Public Sector Organizations: A Case of Pakistan.	Rizvi, A.	2021	<i>Journal of Development and Social Sciences</i>
C44	Methods of Preventing Corruption: A Review and Analysis of Select Approaches.	Sauve, B., Woodley, J., Jones, N. J., Akhtari, S.	2023	<i>Research Division, Crime Prevention Branch</i>
C45	Dealing with, and fighting against corruption: a comparative study	Sithole, V. E.	2019	<i>Dealing with and Fighting Against corruption</i>
C46	The Importance of Integrity Values as Corruption Prevention Measures.	Syamsir, R.	2020	<i>Conference Paper</i>
C47	„Good Governance“ (Geras Valdymas) Viešojo Administravimo Modernizavimo Konceptijų Kontekste.	Smalskys, V., Stankevič, B., & Stasiukynas, A.	2015	<i>Public Administration (16484541)</i>
C48	Thick concept but thin theories: a case for sector-based anti-corruption strategy.	Sotola, D. O., & Pillay, P. S.	2022	<i>Oxford Development Studies</i> , 50(4), 372–388
C49	Corruption and Legislatures: Meso-Level Solutions for a Macro-Level Problem.	Stapenhurst, F., Jacobs, K., & Pelizzo, R.	2014	<i>Public Integrity</i> , 16(3), 285–304
C50	Activating Public Sector Ethics in Transitional Societies. The Promise of Integrity.	Stevulak, C. Brown, P. M.	2011	<i>Public Integrity</i>
C51	Corruption and Anti-Corruption in Environmental and Resource Management.	Tacconi, L. and Williams, D. A.	2020	<i>Annual Review of Environment and Resources</i>
C52	Does moral commitment predict resistance to corruption? experimental evidence from a bribery game.	Tanner C, Linder S, Sohn M	2022	<i>PLOS ONE</i>
C53	Korupcija jauno žmogaus gyvenime: raiška ir prevencija.	Toleikienė, R. ir Juknevičienė, V.	2018	<i>Neformalaus ugdymo programos metodinės priemonė</i>
C54	Supporting Anti-Corruption Reform in Partner Countries Concepts, Tools and Areas for Action.	Marquette, H.	2011	<i>European Commission Tools & Methods Series - Concept Paper No. 2.</i>

C55	An interdisciplinary review of digital technologies to facilitate anti-corruption, transparency and accountability in medicines procurement.	Mackey, T. K., & Cuomo, R. E.	2020	<i>Global Health Action</i>
C56	Anti-Corruption: The Enabling CSR Principle.	Terracino, B.	2007	<i>Business & Human Rights Resource</i>
C57	Influence of individual values on attitudes toward corruption: What undermine formal anticorruption effectiveness.	Tu, W., Yang, J., & Zheng, Y.	2020	<i>Asian Journal of Social Psychology</i> , 23(3), 264–277
C58	Corruption in the public sector: an international perspective.	Tummala, K.	2021	<i>Public Integrity</i>
C59	The anti-corruption industry: from movement to institution.	Sampson, S.	2010	<i>Global Crime</i> , 11(2), 261–278
C60	Building a Resilient Business: A Strategic Approach to Prevent Corruption.	Toshas, S.	2023	<i>Public Integrity</i>
C61	Antikorpucinis švietimas: Lietuvos atvejis.	Vaisvalavičiūtė, A.	2007	<i>Viešojo politika ir administravimas</i>
C62	Transparency, Accountability and Access to Information: Limits and Scope of the National Anticorruption System in Mexico.	Vera Martinez, M. C., Martínez Rodríguez, M. C., & Marcelino Aranda, M.	2019	Public Policy & Administration / Viešojo Politika Ir Administravimas, 18(4), 534–546.
C63	Anti-corruption, transparency and accountability in health: concepts, frameworks, and approaches.	Vian, T.	2020	<i>Global Health Action</i>
C64	The collaborative roots of corruption.	Weisel, O., Shalvi, S.	2015	<i>Proceedings of the National Academy of Sciences</i>
C65	Singapore's success in combating corruption: Lessons for policy makers.	Quah, J. S. T.	2017	<i>Asian Education and Development Studies</i> , 6(3), 263–274
C66	Learning from Singapore's effective anti-corruption strategy: Policy recommendations for South Korea.	Quah, J. S. T.	2017	<i>Asian Education and Development Studies</i> , 6(3), 263–274
C67	Corruption in the Contemporary World: Theory, Practice and Hotspots.	Grayacar, A.	2016	<i>Perspectives on Politics</i>

Viešojo sektoriaus organizacijų antikorupcinės aplinkos sąvokų vartojimas pagal valstybę ir metus

Straipsnis	metai	šalis	sąvoka
C1	2022	Ukraina	Geras valdymas, antikorupcija
C2	2024	Norvegija	Antikorupcinės priemonės
C3	2024	Meksika	Antikorupcija, auditai, aplinka, piliečių įtraukimas
C4	2015	Australija	Antikorupcinė politika, atskaitomybė
C5	2016	Brazilija, Bulgarija	Antikorupcinės priemonės ir strategijos
C6	2020	Kanada	Skaidrumas, atskaitomybė
C7	2015	Švedija	Antikorupcinės priemonės
C8	2023	Taivanas	Antikorupcinis švietimas ir korupcijos prevencija
C9	2014	Jungtinė Karalystė, Argentina	Skaidrumas, atskaitomybė
C10	2005	JAV	Korupcija, korupcijos prevencija
C11	2005	Australija	Antikorupcija
C12	2005	Jungtinė Karalystė	Antikorupcinė aplinka
C13	2005	Jungtinė Karalystė	Antikorupcinė aplinka
C14	2021	Kazachstanas	Atskaitomybė
C15	2020	Lietuva	Antikorupcinė aplinka
C16	2018	JAV	Antikorupcinė aplinka, jos palaikymas
C17	2014	Pietų Afrika	Etika viešajame sektoriuje, skaidrumas, geras valdymas
C18	2020	JAV	Atskaitomybė
C19	2017	Lietuva	Antikorupcinė politika
C20	2016	Portugalija	Antikorupcinė aplinka
C21	2022	Suomija, Italija, Jungtinė Karalystė	Atsparumas korupcijai
C22	2011	Rumunija	Antikorupcinės strategijos, atsparumas korupcijai
C23	2008	Lietuva	Etika ir vertybės viešajame sektoriuje
C24	2014	JAV	Korupcija, jos poveikis
C25	2014	Vokietija	Antikorupcinės strategijos
C26	2014	Vokietija	Antikorupcinės strategijos, priemonės
C27	2021	Jungtinė Karalystė	Korupcija, korupcijos prevencija
C28	2023	Pietų Afrika	Skaitmeninė antikorupcija
C29	2022	Kroatija	Skaidrumas, atskaitomybė
C30	2022	Lietuva	Antikorupcinė aplinka, atsparumas korupcijai
C31	2018	Indonezija	Antikorupcinė politika
C32	2020	Jungtinė Karalystė	Antikorupcinė aplinka
C33	2020	Portugalija	Geras valdymas, antikorupcija
C34	2014	Lietuva	Geras valdymas, antikorupcija
C35	2017	Rumunija	Antikorupcinė aplinka
C36	2019	Egiptas	Geras valdymas, antikorupcija
C37	2023	Brazilija, Ispanija	Atskaitomybė
C38	2015	Nyderlandai	Antikorupcinės priemonės, atsparumas korupcijai
C39	2019	Nyderlandai	Antikorupcinės priemonės, atsparumas korupcijai
C40	2011	Švedija	Antikorupcinė aplinka, jos palaikymas
C41	2021	Švedija	Antikorupcinės aplinkos strategijos
C42	2017	Švedija	Antikorupcinis švietimas, korupcijos prevencija
C43	2021	Pakistanas	Antikorupcinė politika, korupcijos prevencija
C44	2023	Kanada	Korupcijos prevencija
C45	2019	Pietų Afrika	Korupcija, korupcijos prevencija
C46	2020	Malaizija	Korupcijos prevencija
C47	2015	Lietuva	Geras valdymas, antikorupcija
C48	2022	Pietų Afrika	Korupcijos prevencija, atskaitomybė
C49	2014	Kanada, JAV, Italija	Korupcijos prevencija
C50	2011	Kanada	Etika viešajame sektoriuje
C51	2020	Italija, Jungtinė Karalystė	Antikorupcinė aplinka
C52	2022	Vokietija, Šveicarija	Atsparumas korupcijai (individo)
C53	2018	Lietuva	Korupcijos prevencija

C54	2011	Jungtinė Karalystė	Korupcija, korupcijos prevencija, atskaitomybė
C55	2020	JAV	Skaitmeninė antikorupcija
C56	2007	Italija	Atsparumas korupcijai
C57	2020	Honkongas	Atsparumas korupcijai
C58	2021	Jungtinė Karalystė	Korupcija, atskaitomybė
C59	2010	Švedija	Antikorupcija
C60	2023	JAV	Atsparumas korupcijai
C61	2007	Lietuva	Antikorupcinis švietimas, korupcijos prevencija
C62	2019	Meksika	Skaidrumas, atskaitomybė
C63	2020	JAV	Korupcijos prevencija
C64	2015	Jungtinė Karalystė	Antikorupcinė aplinka
C65	2017	Singapūras	Skaitmeninė antikorupcija, strategijos, priemonės
C66	2017	Singapūras	Skaitmeninė antikorupcija, strategijos, priemonės
C67	2016	Australija	Korupcija, korupcijos prevencija